

KOTIORJAT

JUHLA-ALBUMI

HELSINGIN PALVELIJATARYHDISTYKSEN
15-VUOTIS-TOIMINNAN JOHDOSTA

KOKOILLUT

MIINA S.

KUSTANTANUT
HELSINGIN PALVELIJATARYHDISTYS.

Kuopio, 1913.
Savon Työväen Kirjapaino.

KOTI-ORJAT.

Epäkiitollisimpia aloja ammatilliselle yhteenliittymistoiminnalle on palvelijattarien järjestäminen. Onhan palvelijan asema suuresti poikkeava muiden palkkatyöläisten asemasta. Palvelijat eivät työskentele joukoin yhdellä työnantajalla. He eivät sentähden tule samalla tavoin vuorovaikutukseen ammattitoveriansa kanssa kuin esim. tehtaalaiset. Näin eivät he ole yhtä helposti tilaisuudessa saamaan toisiltaan vaikutuksia ja omistamaan köyhälistön maailmankatsomusta. Pikemmin voivat he, jos vallankin isäntäväki on siivoa, omaksua vanhoillisia mielipiteitä.

Palvelijan aika on kokonaan isäntäväen määrättävänä, puutuupa heiltä ruokatuntejakin. Heillä tuskin koskaan on omaa huonetta, johon voisi toisten häiritsemättä vetäytyä henkisiä harastuksia varten.

Palvelijain sivistyskanta on hyvin epätasainen; kehittyneemmän, liikekeskuksissa edistyneemmäksi varttuneen palvelusväen tielle tulvii syrjä- ja maaseuduilta uutta alkuperäistä ainesta, hidastaen palvelija-ammattikunnan vapaus- ja kohoomispyrintöjä.

Saatamme siis ymmärtää, että Helsingin palvelijataryhdistyksen toiminta palvelijattarien järjestämiseksi ja heidän oikeuksiensa puoltamiseksi on ollut vaivaloista ja vastuksien takaista.

Viisitoista pitkää vuotta raskaine ponnistuksineen järjestyttömäin palvelijattarien välinpitämättömyyttä, emäntien vihamielisyyttä ja yhdistyksen taloudellisia huolia vastaan on varmaan monista yhdistyksen vanhoista jäsenistä tuntunut raskaalta, varsinkin kun tulokset ovat osaltaan näkymättömiä tai vähäisemmät kuin oli toivottu.

Mutta rohkaisuksi heille ja kehoitukseksi nuorille palvelijattarille liittymään yhdistykseen ja sen riveissä työskentelemään, huomautettakoon samalla, miten paljon henkistä viljelystä jokainen ellety toimintavuosi sentään sisältää, miten ylevästi sen kautta

vuosi vuodelta vakuutetaan sortajille työntekijäin ja tässä tapauksessa juuri palvelijattarien ihmisoikeuksia, paljastetaan alati ilmeviä väärinkäytöksiä.

Kehitys osoittaa palvelijatoimen ajan oloon muuttavan luonnettaan ja siirtyvän enemmän muun palkkatyön luontoiseksi. Keskuskeittiöt vähentävät kotipalvelijoita, muodostuu siivoojain ammatti, ja suuret ruokalaitokset aiheuttavat ruuan valmistustavassa mullistusta, jolloin yhä enemmän taloustyön tekijöitä joutuu palkattomiksi. Itse taloustyössä taas vaaditaan yhä suurempaa nopeutta, mikä synnyttää entistä suuremman liikarasituksen vaaran. Näin jatkuu toiselta puolelta palvelijain työvoiman riisto ja työttömyyteen syöstyjen tyttöjen kurjuus sekä yleensä palvelijain turvaton asema.

Tämä kaikki kehoittaa voimakkaasti vaatimaan työpäivän lailla rajoittamista y. m. suojelelakeja, palvelijain vakuuttamista sairautta, työttömyyttä, tapaturmia ja vanhuutta vastaan. Se kehoittaa palvelijoita innolla rientämään muun järjestyneen työväen luokkataistelurintamaan taistelemaan koko kapitalistista järjestelmää vastaan, jonka kukistumisella myös »koti-orjain» surullinen kohtalo siirtyy menneisyyteen.

Kun albumi »Koti-orjat» lähtee maailmalle, niin soisinpa sen joutuvan jokaisen palvelijattaren käteen. Sen tarinat Helsingin palvelijatar-yhdistyksen vaiheista voisivat antaa heille tärkeää ajateltavaa. Ja muullekin järjestyneelle työväelle on kirjassa monta valaisevaa kohtaa. Sehän sinänsä luo valoa erään maamme työläisnaisen osan toimintaan viimeksi elettyinä merkittävänä ajanjaksona. Me näemme siinä, miten uusi aatemaailma tunkeutuu aste asteelta heihin. Aluksi koskettaa se vain sielun pintakerroksia, ja sen pohjavirrat kulkevat vielä entisiä uomia. Näin on koko köyhälistön kääntymyksen laita. Jatkuva taloudellinen mullistus tunkee yhä syvemmillä sieluihin, muuttaa vihdoin pohjavirrat ja kerta me tapaamme yhden yksimielisen ja vapausvaatimuksestaan tietoisien työläisnais- ja miesjoukon, sosialistisen köyhälistön.

Hilja Pärssinen.

Runo

*Helsingin Palvelijataryhdistyksen
15-vuotisjuhlaan.*

1

*On orjattaren elon tie
vain raadantaa ja huolta.
Ei häntä onnettaret vie
elon kirkasta päiväpuolta.*

*Ei koivuna kotipuistossa,
pihapihlajaisena muuna,
vaan aidanvitsana alinna
ja kaikille porraspuuna.*

*Ei kukkana kotikummulla
tai ruusuna ikkunalla,
vaan syksyn lehvänä aholle
tai virralla vierahalla.*

*Ei allina kotilahdella
tai pääskynä alla orren,
vaan ulappaa uiden vierasta
ja varassa heikon korren.*

*Ei luona lehtojen varjoston
tai niityn vetreäisen,
vaan niinkuin kaskikarsikon
tai keskellä viiman jäisen.*

*Ei hoivassa emon lempeään,
ei turvissa armaan taaton,
vaan luona vieraan käskijän
ja orjavoudin saaton.*

*Ei ohimo onnen hymyssä,
tai hohteessa päiväkullan,
vaan mieli auvon synkeä,
kuin matonen alla mullan.*

*On orjattaren elon tie
vain raadantaa ja huolta.
Ei häntä onnettaret vie
elon kirkasta päiväpuolta.*

2

*Sä kuule, pienet leiritty
ja korvissas'
soi kutsu kaunehin:*

*Olot korjaa
ja itseäsi auta!
Nääs, uhrauksin, toimin
ja kaikin yhteisvoimin
sun elos määrän tapaa.*

*Kas kaatuvi jo sorron syy.
— Suur' voimakas
on vihdoin heikkokin.
Ja orjaa ei paina kahlerauta,
ei käy hän yössä yksin
vaan aina käsityksin
niin onnekas on ja vapaa.*

Hilja Liinamaa.

Helsingin Pabelijatar-yhdistyksen marssi.

Hilja Liiinamaa.

Oskar Merikanto.

tä huu-le, pie-met la-ai-tyt ja kor-vissas-oi kuul-au
kau-ma-hin-o-lot kor-jaa ja il-se-d-ni au-la o-lot
kor-jaa ja il-se-d-ni au-la, il-läe-uh-ra-ai-t-sin,
toi-onin ja kai-tiin yh-läis-voim-ien sun s-les mää-rän
la-paa sun s-les mää-rän ta-paa tän ta-paa

HELSINGIN PALVELIJATARYHDISTYKSEN 15-VUOTISKERTOMUS.

HELSINGIN PALVELIJATARYHDISTYKSEN PERUSTAMINEN.

Pääkaupungin lehdissä oli helmikuun 27 p. v. 1898 seuraava ilmoitus:

»Palvelijattarien kokous on tänään klo 6 i. p. Mariayhdistyksen entisessä huoneustossa Unionink. 43 kivitalo, pihan sisällä, ylikerros.»

Yleisön osastossa oli seuraava kehoitus:

„Palvelijattarien kokous.

Aikamme on kokousten ja yhdistysten aika; se on tunnettu tosiasia. Pääkaupungissa toimivien yhdistysten luvun voi laskea satoihin-nousevaksi ja yhä uusia syntyy, toinen toisensa jälestä.

Suuri ja meidän jokapäiväiselle elämällemme tärkeä yhteiskuntaluokka ei vielä tähän asti ole näyttänyt käsittävänsä niitä etuja, mitkä tulevat jäsenille siitä, että liittyvät yhdistykseksi, tahi kenties ei ole vielä ollut »aika täytetty», kuten sanotaan. Mitkä esteet ovatkin olleet tällaisen yhdistyksen syntymiseen, näyttävät ne nyt poistuneen, sillä palvelijattarien omasta toimesta pidetään perustava kokous tänään klo 6 huoneustossa Unioninkadulla 43 ylimmässä kerroksessa pihan perällä, entisessä Mariayhdistyksen huoneustossa.

Mitä tarvitsee palvelijatar yhdistystä? kysyyne moni.

Samoista syistä kuin muillakin yhteiskuntaluokilla, ammateilla, ja aatesuunnilla on omat yhdistyksensä, ja kenties vielä paremminkin kuin monet näistä. Pyydämme saada viitata muutamaiin epäkohtiin, joissa yhdistys voisi olla apuna.

Me tiedämme että pääkaupunkiin vuosittain tulvaa suuri palvelijatarjoukko maaseudulta. Moni tulee omaan onneensa luottaen ilman aavistustakaan siitä, mihin päänsä kallistaa ensi yönä kaupunkiin tultuaan. Maria-yhdistys on tosin tässä suhteessa ollut arvaamattomana apuna. Multa senkin vaikutus on rajoitettua laatua eikä ulotu kaikkiin tässä suhteessa apua tarvitseviin. Kun sitten tulee kysymys pai-

kan saannista, ilmaantuu paljon vaikeuksia. N. k. asioimiskonttoreita on viime vuosina syntynyt kymmenittäin ja näyttävät ne tulevan hyvin aikaan. Mutta niiden toiminnassa on kyllin paljon muistuttamisen aihetta. — Muihinkin surullisiin kokemuksiin on moni maalta muuttanut kokematon palvelijatar tullut. Tämän kirjoittaja kuuli aivan äskettäin tällaisen tapauksen. Tyttö otettiin palvelukseen erääseen perheeseen ja luvattiin hänelle maksaa jotenkin vaatimaton palkka. Lyhyen ajan kuluttua sanottiin hänet palveluksesta irti, ja kun hän pyysi palkkaansa, sanoi emäntä, että hänen rikkomiinsa tavaroihin meni koko palkka.

Palvelijattarien omassa piirissä on tietämättömyys, huolimattomuus ja ajattelemattomuus niin suuri, että siitä kyllä kannattaisi puhua yhdistyksessä. Siellä ei nimittäin käsiteltäisi yksin palvelijattarien oikeuksia, vaan myöskin heidän velvollisuuksiaan. Ja näistä viimemainituista olisi kyllä paljonkin sanomista, sen varmaankin rouvat myöntävät. Yhdistyksen kokoukset olisivat tilaisuuksia, missä niinhyvin emäntien kun palvelijattarienkin asema ja edut otetaan keskustelun alaiseksi ja käsitellään sävyisällä ja järkevällä tavalla, niin että molemmin puolin siitä olisi hyötyä. »Palvelijatarkeys» on jo kauvan ollut polttavana puheenaineena ei ainoastaan meillä, vaan monissa muissa maissa, ja jotain olisi tehtävä että saataisi asia muunlaisenkin keskustelun alaiseksi kuin vaan porttikäytävissä ja kahvikesteissä lausuttujen terävien huomautuksen esineeksi. Avonainen, sävyisä asiain pohtiminen kummankin puolueen läsnäollessa veisi ehkä aivan toisiin tuloksiin. Siksipä on toivottava, että myös rouvat ottaisivat huomionsa tämämpäiväisen kokouksen ja niin lukuisasti kuin mahdollista eivät ainoastaan antaisi palvelijattarensa ottaa osaa kokoukseen, vaan vieläpä kehoittaisivat heitä siihen. >

•Todellakin »aika oli täytetty». Sitä todisti kokouksen osanottajain runsas lukukin. Huoneet olivat aivan liian pienet, joten suuri osa saapuneista jäi ulkopuolelle. Kokous oli kutsuttu palvelija Hilma Hellmanin, nykyisen rouva Niilosen alotteesta. Hän oli ryhtynyt muutamien tovereittensa kanssa hommaan, vaan tuntien voimattomuutensa asiata perille viemään oli kääntynyt rouva Alli Trygg-Helenius'en puoleen anomaan apua ja neuvoa, jonka saikin. Kokouksen avasi Hilma Hellman ja puheenjohtajaksi valittiin rouva Trygg-Helenius, joka myös teki selvää kokouksen tarkoituksesta. Alustuksen jälkeen ryhdyttiin keskusteluun ja päätettiin yhdistys perustaa ja puheenjohtajan ehdotuksen mukaan päätettiin, että yhdistys olisi oleva yhteinen sekä emännille että palvelijattarille. Ei kukaan palvelijattarista ollut silloin selvillä tällaisen yhteistyön mahdollisuudesta. Sääntöehdotusta laatimaan valittiin 25 henkinen komitea, johon tuli 5 emäntää ja 20 palvelijattaria. Komitean jäsenyydestä erosivat emännistä valitut tohtorinna Linden ja neiti A. Gripenberg. Viimeainittu perusteli eroaan sillä, että yhdistys oli alkanut väärästä päästä. Vaikka yhdistys todellisuudessa ei vielä ollut alkanutkaan. Säännöt val

mistuivat niin että ne jo maalisk. 16 p:nä hyväksyttiin yleisessä kokouksessa Normaalityöön juhlasalissa, jossa oli läsnä noin 400 palvelijatarta.

Yhdistyksen varsinainen toiminta alkoi saman vuoden toukuussa. Johtokuntaan valittiin sääntöjen mukaan 3 emäntää (rouva Alli Trygg-Helenius, pastorin rouva Grönberg ja opettaja, neiti S. Hannikainen) ja 7 palvelijatarta (Hilma Hellman, Henrika Lindros, Sandra Falk, Karin Ek, Tilda Johanson, Miina Lindberg ja Miina Sillanpää) sekä 2 varajäsentä (Hulda Tuomelin ja Anna Karlson). Puheenjohtajaksi valitsi toimikunta rouva Alli Trygg-Helenius' en

Yhdistyksen ensimmäinen johtokunta.

ja varalta Miina Sillanpään. Sihteeriksi tuli Hilma Hellman ja rahastonhoitajaksi Miina Lindberg.

Yhdistys pääsi ensin majoilemaan suomalaisen kauppakoulun huoneustoon Mikonkatu 3, saaden pitää kokouksiaan kauppakoulun salissa ja käyttää keittiötä paikanvälitystoimistona.

Tuskin minkään yhdistyksen perustaminen on herättänyt niin suurta huomiota kuin Helsingin palvelijataryhdistyksen. Se herätti huomiota ei ainoastaan palvelijain, vaan vielä enemmän emäntäin keskuudessa. Sanomalehdet kirjoittelivat asiasta ivakirjoituksia, sillä olihan se ennenkuulumatonta että palvelijattaretkin ajattelivat itsestään jotain niin suurta että uskalsivat perustaa yhdistyksen, joskin senlaisen johon emännätkin pääsivät jäseniksi.

Palvelijatar-lehdessä*) v. 1899 oli kysymyksestä seuraava selostava kirjoitus:

»Viimeksi perustettuja yhdistyksiä meidän seuroista rikkaassa pääkaupungissamme on Helsingin palvelijatryhdistys.

Harvaa ja tuskinpa mitään yhdistystä on niin suuresti vastustettu, niin suurella epäluulolla katseltu jo ennen sen syntyä, kuin edellä mainittua. Useat isännät ja emännät selittivät kohta, kuultuaan että tällaista yhdistystä oli tuumailtu, että jos' heidän palvelijattarensa siihen jäseninä liittyvät, tulevat he heti erotettaviksi. Ja koko syksyn on liikkunut mitä mielettömimpiä juttuja — meidän ei tarvitse sanoakaan, että ne ovat olleet mitä perättömimpiä valheita — yhdistyksestä ja sen toiminnasta.

Mistä tämä kaikki johtuu? Ne isännät ja emännät, jotka jo ennenkuin yhdistys oli alottanut toimintansa, kielsivät palvelijattariaan rupeamasta siihen jäseniksi, eivät sitä voineet tehdä yhdistyksen toimintaa moittien, sillä *sitä* he eivät vielä voineet arvostella. He olivat niinmuodoin itse *aatetta* vastaan.

Mitä sitte oli tämä *aate*? Toistaiseksi vaan se mikä on kaikkien muittenkin yhdistyksien perustuksena. Jäsenet toimivat yleistä hyvää tarkoittaen, olkoon se sitten raittius, sivistyksen harrastus, eri kansanluokkain olojen parantaminen, hyväntekeväisyys tahi joku muu sellainen. Jokainen tällainen yhdistys on, kun sen tarkoitus on ollut hyvä ja sitä on oikein johdettu, vaikuttanut ihmiskunnan hyväksi.

Palvelijatryhdistyksen pyrinnot sitävastoin, niin otaksutaan — sillä miksikä muutoin olisi heti astuttu sitä vastustamaan — *eivät* edistäisi yhteistä hyvää. Sitä vastaan tehdyistä muistutuksista mainittakoon esim. että palvelijattaret vielä ovat siksi kehittymättömiä, ettei heillä tulisi olemaan minkäänlaista hyötyä yhdistyksestä: päinvastoin vaan vahinkoa. — Tarkastelkaamme lähemmin tätä väitettä.

Tulee nuori mies ja nuori nainen maalta pääkaupunkiin. He ovat kasvaneet samassa kodissa ja samoissa olosuhteissa, ja täytyy heidän niinmuodoin olla samalla kehityskannalla. Mies saa kirvestyötä ja yhtyy jäseneksi puuseppäammattiyhdistykseen, eikä kenelläkään ole mitään muistutettavaa sitä vastaan. Tyttö rupeaa palvelemaan, mutta hän ei saa liittyä yhdistykseen, joka harrastaa *hän*en olojensa parantamista, sillä hän on liian »kehittymätön».

*) Yhdistyksen kustantama tilapäisjulkaisu.

Vielä hämälämmäksi käy asia, kun ajattelemme seuraavaa seikkaa. Joka ainoassa meidän hienoista, intelligenteistä, valistuneista perheistämme, jossa emäntä on saanut mitä paraimman kasvatuksen ja jonka muut jäsenet mielenkiinnolla seuraavat aikansa kysymyksiä, on pari, ehkäpä kolmekin palvelijattaria. Miten erilaisissa olosuhteissa elävätkään nämä palvelijattaret, kun esim. suutarinoppipojat, jotka joka päivä istuvat lestinsä ääressä, räätäliinsällit, jotka tikkaavat ja ompelevat vaan omien toveriensa keskuudessa. Eikö se hienostunut, sivistynyt henki, joka vallitsee senaattorin, yliopistonopettajan tai korkean virkamiehen kodissa, vaikuta aivan toisin näitten kotien palvelijattariin kuin henki suutariverstaissa ja ulkona rakennuksilla, missä lauletaan: »hei, juu, juntatkaa?» Jos jokaikinen jossakin määrin muuttuu ympäristönsä mukaan, eikö silloin professorin palvelijatar olisi paljoo sopivampi jonkun yhdistyksen jäseneksi kuin suutarinsälli? Jos kerran palvelijattariemme veljiä: suutaria, peltiseppiä, räätäliä ei voida pitää kehittymättöminä yhdistyksiin osaa ottamaan, eivät heidän sisarensakaan sitä ole.

Eräs toinen, varsin huomattavalta taholta lausuttu syy yhdisty-
tystä vastaan on seuraava: »Palvelijattarethan ovat miltei jäseniä perheissä, ja keskustellaanhan heidän kanssaan usein maailman tapahtumista sekä mitä sanomalehdet kertovat. Jos kerran palvelijattaret tarvitsevat yhdistyksen kehittyäkseen ja valistuakseen, pitäisi silloin kaikkien muittenkin perheen jäsenten johonkin sellaiseen kuulua».

Moinen lausunto todistaa suurta hyvyttä palvelijattaria kohtaan, mutta myöskin suurta — lyhytnäköisyyttä. Kuinka monessa kodissa pidetään palvelijattaria perheenjäseninä? Ja eikö ole koteja, joissa elämä on kaikkea muuta kuin jalostuttavata ja kehittävää? Mitä voi palvelijatar tällaisessa kodissa oppia muuta kuin pahuutta. Tämä totuus on ilmennytkin sananlaskussa »millainen herra, sellainen palvelija». — Jos kaikki kodit olisivatkin ihanteellisia ja palvelijattaret niissä pidettäisiin perheen jäseninä, tuskin silloin mitään palvelijataryhdistystä tarvittaisiinkaan!

Väitteet, että palvelijattaret ovat liian kehittymättömiä yhdistykseen, sekä toiselta puolen että heillä on niin hyvät olot, jotta mitään sellaista ei tarvittaisi, eivät siis sovi yhteen.

Mikä sitte piilee sen suuren epäsuosion takana, jolla yhdistystä on katseltu. Tunnustakaamme suoraan ja koettamatta millään viisastelulla asiata peitellä, mikä totuus on: »me pelkäämme että palvelijattaremme alkavat tehdä vaatimuksia, joihin me emme

tahdo suostua. He tulevat ehkä vaatimaan korkeampia palkkoja, enemmän vapautta, enemmän itsenäisyyttä. Ja sitä emme heille tahdo antaa».

Ja tämän salaisen pelon ilmauksena on levitetty yhdistyksen toiminnasta mitä uskomattomimpia juttuja ja — niitä ovat usko-
neet pääkaupungin useat todella sivistyneet emännät. On väitetty, että on keittiöihin heitetty painettuja lappusia — joita ei kumminkaan *kukaan* koskaan ole nähnyt — joissa on varotettu palvelijattaria millään muotoa rupeamasta palvelukseen alle 20 markan kuussa; että yhdistys on päättänyt, jottei kenenkään sen jäsenen tarvitse tehdä työtä enemmän kuin 12 tuntia vuorokaudessa: siis klo 7:stä aamulla klo 7:mään illalla; että — kun herrasväellä on vieraita, pitäisi palvelijattarillakin olla, ja kaikki tarjoilu yhteistä*) y. m. y. m. juttuja, joita voisi otaksua jonkun hyvin vähäisen pikkukaupungin kahvitätien uskovan, mutta ei maamme valistuneen ja intelligentin pääkaupungin emäntien. Ja huolimatta siitä, että olisi ollut erinomaisen helppoa ottaa selvä tästä kaikesta, koska palvelijatryhdistyksen keskusteluihin on ollut vapaa pääsy suurella yleisöllä ja on niistä ilmoitettu sekä suomalaisissa että ruotsalaisissa lehdissä. Ei sanaakaan ole puhuttu, mitä ei kuka tahansa voisi olla kuulemassa. Mutta *yksi*, sanoo yksi, pääkaupungin tuhansista emännistä on osottanut harrastustaan tätä suurta ja tärkeätä yhteiskuntaluokkaa kohtaan, jonka pyrintöjen kuitenkin pitäisi heihin läheisesti koskea, vain yksi on ollut läsnä kokouksissa».

Seuraavassa numerossa oli kirjoitukselle jatkoa:

»Ensi numerossamme koskettelimme niitä muistutuksia joita oli tehty Palvelijatryhdistyksen tarpeellisuutta vastaan. Nyt tahdomme kosketella muutamia ehtoja sen olemassaolon puolustukseksi.

Me tiedämme kaikki, että pääkaupunkiin siirtyy joka vuosi suuri joukko palvelusta etsiviä nuoria naisia. Maaseudulla luullaan yleiseen että Helsinki on oikea taivaan esikartano. Täällä on palkka suuri, työ helppoa ja paljon huveja. Onhan se ihan toisenlaista kävellä pyhäiltäisin Espiksellä musiikkia kuuntelemassa, kun maalla kantaa suuria vesi- ja ruokasaaveja eläimille. Useamin tytöt tulevat yksinään oloja tuntemattomina, tietämättä missä saisivat edes ensi yönsä viettää. Maria-yhdistys, joka on ylläpitänyt yömajaa halvasta maksusta palvelijoille, on tehnyt kauniisti.

*) Tätä väitettiin todellakin hienoilla nimipäivillä, missä oli evers-
tinrouvia ja muuta sivistynyttä väkeä.

Mutta sillä on vain muutamia huoneita, eikä voi ottaa kaikkia vastaan. Eikö näin ollen olisi välttämätöntä, että palvelijayhdistyksellä olisi koti, johon kaikki ne voisivat päästä, jotka eivät muualta saisi halpaa ja luotettavaa asuntoa.

Kaupungissa oleskelun aikana voi palvelija joutua joko tahtoen tai tahtomattaan hyvinkin vaikeaan asemaan. Jos kaikki kodit olisivat hyviä, ei mitään hätää olisikaan, mutta voi sattua että nuoret ja kokemattomat tytöt joutuvat perheissä raa'an kohtelun alaisiksi, huolimatta että he ovat aivan syyttömiä. Kuka puolustaa tuollaista tyttöä? Ja kun häntä ei puolusteta, uusiintuu samaiset kohtelut. Sillä siellä, jossa ei syyttäjää löydy, siellä ei pelätä pahojen töiden seurauksia. Palvelijataryhdistys on lyhyellä olemassa olon ajallaan kuullut monta tapausta jotka todistavat että katsotaan voitavan palvelijoita kohdella kuinka tahansa, luultavasti juuri siitä syyttä että tiedetään että heillä ei ole puoltajaa. Mainitkaamme sivumennen yksi esimerkki. Nuori vakava tyttö jolla oli 4 vuoden hyvä todistus maalta, tuli kaupunkiin ja joutui palvelukseen eräälle leskelle, joka vietti hyvin epäsiiveellistä elämää. Niin tyttö, joka ei voinut tätä katsella, pyysi saada muuttaa. Emäntä ei tahtonut päästää tyttöä, mutta tyttö oli itsepäinen, silloin emäntä suuttui niin että repi rikki tytön 4 vuoden todistuksen, antaen uuden hyvinkin kaksimielisen todistuksen: siitä lyhyestä ajasta kun tyttö oli ollut hänen luonaan. Tänlaista ei emäntä olisi uskaltanut tehdä jos hän olisi tietänyt että on joku ystävä tai yhdistys, joka ottaisi näistä asioista huolehtiakseen.»

Mihin suuntaan yhdistyksen toiminta oli tarkoitettu, selviää paraiten sääntöjen ensimmäisestä pykälästä, joka kuului:

»Palvelijataryhdistyksen tarkoitus on molemminpuolisen luottamuksen pohjalla lähentää palvelijattaria ja isäntäväkeä toisiinsa yhteisen kodin onneksi. Tätä tarkoitusta voittaakseen harastaa yhdistys palvelijattarien sekä yleistä että ammattisivustystä, ja koettaa kehittää heitä tunnolliseen, omantakeiseen toimintaan.»

Yhdistys oli siis tarkoitettu yhdyssiteeksi emäntäin ja palvelijattarien välillä. Yhdistyksen tehtävistä sanoi toinen pykälä:

»Yhdistyksen tehtävänä on:

a) hankkia ja voimassa pitää oma huoneusto, jossa on *kokous- ja lukusali, paikanvälitystoimisto* ja kohtuullisesta maksosta, sitä mukaa kuin tila myöten antaa, *tilapäinen koti* paikkaa hakeville jäsenille;

b) panna toimeen *esitelmiä, keskusteluja* sekä *jalostavia ja virkistäviä illanviettoja*;

c) herättää jäsenissään huolenpitoa vastaisesta toimeentulo-
taan ja edistää säästäväisyyttä kehoittamalla ja antamalla ohjeita
säästökassain käyttämiseen;

d) perustaa ja ylläpitää sairas- ja apukassaa.»

Sääntöjen mukaan päättikin yhdistys heti ensi syksynä avata
oman paikanvälitystoimiston, jonka johtajaksi valittiin neiti
M. Olander. Välityspalkkiota määrättiin kannettavaksi 50 p. si-
säänkirjoitusmaksuna ja kymmenen prosenttia ensikuun palkasta.
Jos palvelija ei voinut olla paikassaan 2 kuukautta, toimitettiin
toinen paikka samasta maksusta. Emänniltä päätettiin kantaa
välityspalkkiona Smk. 2: 50. Emännät kyllä useasti kimmastuivat
kun heiltäkin vaadittiin maksua, sillä he olivat siihen saakka pääs-
seet maksutta; palvelijoilta oli kannettu maksua sitä enemmän.
He selittivät, että palvelija oli velvollinen maksamaan koko
välityksen, sillä hänhän tarvitsee paikkaa, jota hän ei saisi jos
eivät emännät ilmoittaisi paikkoja toimistoon. Eivätkä toiset toi-
mistot emänniltä välityspalkkiota vaatineetkaan. Yhdistyksen puo-
lelta väitettiin että yhtähyvin kuin palvelija tarvitsee paikkaa, yhtä
hyvin tarvitsee emäntä palvelijaa. Emäntäin palvelijan etsintä
ei suinkaan johdu jalomielisyydestä, vaan todellisesta tarpeesta.
Ja kun molemmat kerran tarvitsevat toisiansa, on väärin asettaa
koko kulut köyhien palvelijain yksin maksettaviksi. Oikeuden
mukaan pitäisi kaikki maksu kannettaman yksinomaan emänniltä.
Huolimatta näistä erimielisyyksistä sai toimisto alussa suurta kan-
natusta osakseen. Ensi vuonna sai 300 palvelijaa toimiston kautta
paikan.

Yhdistys oli aiottu kristillisellä pohjalla toimivaksi. Niinpä
sen ensimmäiset kokoukset alettiin ja lopetettiin rukouksella ja
virren veisuulla. Rukoukset kuitenkin jäivät, samoin hengelliset
laulutkin, sillä jäsenet katsoivat että maalliset ja hengelliset asiat
eivät oikein sovi yhteen. Vaikka yhdistyksen henki oli uskon-
nolliseen ja sovinnaiseen suuntaan menevä pitkän aikaa, muo-
dostuivat kokoukset usein varsin myrskyisiksi, eikä sanoja sääs-
tetty epäkohdista puhuttaessa. Jokaisella oli ikäänkuin tarvis
saada tyhjentää sydämensä. Olihan nyt edes toivoa saada
oloihin parannuksia, koska oli oma yhdistys perustettu.

Ensi alussa muutamat emännät seurasivat kokouksia, mutta
kun tuli keskustelua emäntien ja palvelijattarien suhteesta, niin emän-
nät loukkaantuivat kun heidän virheitänsä tuotiin esiin ja jäivät
pois kokouksista.

Ensimmäisen toimintavuoden keskustelukysymyksistä mainit-
takoon: Onko palvelijain hankittava yleissivistystä? Palvelijain

ammattiopetuksen kohottaminen. Säästämisen merkitys. Palvelijain asema, oikeudet ja velvollisuudet kristillisyyden valossa. Mitkä säästökassat ovat palvelijoille edullisia?

Neiti Olander erosi paikanvälitystoimiston hoitajan toimesta keväällä v. 1899, hänen tointaansa hoitamaan valittiin Miina Sillanpää.

Yhdistys perusti lauluköörin, jonka johtajana toimi aluksi Kaarlo Hammar, sittemmin G. Lindgren. Kööri eli silloisessa kokoonpanossaan 3 vuotta.

1899 alkoi yhdistys järjestää jäsenilleen kurseja oiko- ja ainekirjoituksessa. Opettajia saatiin ilmaiseksi.

Ensi vuonna oli yhdistyksellä tuloja 1,001 mk. 40 p. ja menoja 678: 20.

YHDISTYS ALKAA ESITTÄÄ VAATIMUKSIA.

V. 1899 alussa asetti yhdistys komitean valmistamaan ehdotusta »palvelijain ja emäntäin oikeuksista ja velvollisuuksista». Komitea sai toimekseen kääntyä Naisliitto Unionin puoleen mainitun kysymyksen johdosta, pyytäen heidän lausuntoaan. Unioni ottikin kysymyksen käsiteltäväkseen valiten kaksi jäsentä antamaan kysymyksestä lausuntoa. Nämä eivät tulleet kysymyksestä yksimielisiksi. Kumpikin antoi oman lausuntonsa. Neiti Helena Vestermarkin lausunto kohdistui seuraavaan loppupontteen:

»1) Jos Palvelijatyhdistys tahtoo työskennellä palvelijattarien aseman kohottamiseksi, tulisi sanotun yhdistyksen emäntien avulla valmistaa suunnitelma, jonka mukaan emäntä ja palvelijatar alusta alkaen voisivat tarkemmin kuin tähän saakka määritellä molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet.

2) Yhdistyksen tulisi koettaa kohottaa palvelijattarien yleistä sivistyskantaa ja tämän ohella ottaa punnitakseen, eikö löytyisi mahdollisuutta esim. lyhempien kurssien kautta saada palvelijattaria tilaisuuteen kehittämään tietojansa siinä ammatissa, minkä ovat valinneet».

Toisen lausunnon antaja professorin rouva E. Freudendahl, ei oikeastaan ehdottanut mitään, selosteli vaan emäntäin näkökantaa palvelijattarien esittämissä kohdissa.

Neiti Vestermarkin lausunnon johdosta päätti yhdistys kääntä uudestaan Naisliitto Unionin puoleen ehdottaen yhteistä komiteaa, jossa kysymyksestä keskusteltaisi. Komitean työn tulos selviää paraiten kirjoituksesta, joka oli julaistu palvelijattarien albumissa »Heikkojen ääni», (Palvelijatyhdistyksen julkaisu v. 1900).

Kirjoitus kuului:

»Keväällä 1899 keskusteltiin Palvelijataryhdistyksessä, miten olosuhteet palvelijattarien ja emäntien välillä saataisiin järjestyksi siten, että palvelijattarien olosuhteet parantuisivat. Yhdistys kääntyi silloin naisasialiitto Unionin puoleen pyynnöllä, että nämä ottaisivat asian siellä keskustelun alaiseksi ja seuraus oli että sieltä valittiin kaksi jäsentä emäntien puolesta harkitsemaan asiaa ja antamaan siitä kirjallisen lausunnon. Kun nämä lausunnot oli annettu, joista toinen oli palvelijattarille myötätuntoinen, kääntyi yhdistys uudelleen Unionin puoleen pyynnöllä että he valitsisivat puolestaan seitsemän emäntää, jotka, Palvelijataryhdistyksen valitsemain, yhtä monen palvelijattaren kanssa, ryhtyisivät keskustelemaan sovinnollisista toimenpiteistä palvelijattarien tilan parantamiseksi.

Nyt on tämä komitea pitänyt yhteisiä kokouksia ja pohtinut asiaa monelta puolelta, mutta näyttää siltä ettei sittenkään mitään valmista aikaan saada. Hukkaan näyttää rauenneen kauden neljä työpäivän rajoittamisesta ja suuremman vapauden toivo. Näyttää siltä kuin eivät emännät olisi mitään oppineet eikä mitään kuulleet ja nähneet nykyisistä oloista. He luultavasti odottavat siksi kuin palvelijattarien täytyy käyttää yhtä repäiseviä keinoja kuin muukin työväki, vapautta saavuttaakseen. Ja kumminkin ovat toivomukset supistetut niin vähäisiksi kuin mahdollista.

Alkuperäiset vaatimukset supistettiin. Työpäivä toivottiin saatavan loppumaan kello 10 illalla ja sen jälkeen tehdystä ylityöstä eri makso, sekä jokaisena pyhäpäivänä vapautta, joko aamutai ilta-päivällä, joten päivällinen pyhäisin pitäisi syötämän kello 3 tienoissa.

Mutta tämäkin oli liikaa, sillä sanottiin olevan paljon köyhiä herrasperheitä, jotka eivät voi maksaa ylityöstä, vaikka heidän täytyy elämänsä tavoissa noudattaa samoja vaatimuksia kuin muut, jotka ovat varakkaampia. Entä köyhät palvelijattaret? He, joilla ei ole muuta rikkautta kuin ruumiinsa terveys, he ovat emäntien mielestä velvolliset uhraamaan kaikki niille, joilla ei ole varaa maksaa ylityöstä palvelijattarelleen, joka heidän edukseen niukasta palkasta työskentelee. Samalla herrasperheellä on kuitenkin varaa ostella viiden markan konserttilippuja ja istua teatterin kalliimmilla paikoilla.

Vapauden tunne on palvelijattarissa hyvin herkkä. On monta palvelijatarta, jotka eivät edes pyydä ulos, kun näkevät että heille vastenmielisesti lupa annetaan. Komitean kokouk-

nessa ehdoteltiinkin sentakia, että emännät antaisivat jonkun hetken vapautta päivällä sekä yhden illan viikossa kello 7 alkaen. Mutta emännät pitivät erityisen kokouksen keskenään ja käänsivät tämän kohdan niin, että ainoastaan ne jotka jo omaavat kaiken tuon toivotun vapauden, tulisivat siitä osallisiksi. Tätä tietysti palvelijattaret eivät voineet hyväksyä. Jos kerran tahdotaan palvelijattarien tilaa parantaa, on sitä parannettava niin, että se tuntuu parannetulta, eikä vaan sivellä päältäpäin. Tämöisillä keinoilla ei palvelijattarien asemaa paljoakaan paranneta. Emäntien mielestä ei palvelijattaret ole edes täysjärkisiä olentoja, joille ei voi antaa vapautta itse käytettäväkseen, sillä he muka vaan syöksyisivät kurjuuden kuiluun.

Mitä on palvelijain näin ollen tehtävä? Eikö ole ryhdyttävä johonkin tarmokkaampaan keinoon? Eikö ole jotain tehtävä vapauden saavuttamiseksi, jota palvelijattaret janoovat?

Näillä perusteilla, kuin sitä nyt olisi annettu, olisi samaa kuin antaa yhdellä kädellä ja ottaa toisella. Ja emännät tahtoivat vielä pestä kätensä, sillä komiteaan osaa ottaneet yhtä lukuun ottamatta --- eivät millään tavalla tahtoneet, että nämäkään ehdot tulisivat seurattavaksi yleisesti, vaan sopimuksen mukaan olisi se tehtävä. Se tahtoo sanoa, ettei tämä ole seurattavaksi tehty, on vaan muodon vuoksi tyhmillä tyydytykseksi. Ei! Tämöisillä toimilla ei palvelijattaria tyydytetä. He vaativat järjellisempää kohtelua, parempia ehtoja. Onko se liiaksi vaadittu, jos saataisiin työpäivä loppumaan kello yhdeksän seuduissa illalla, siksi ehtii kyllä saada iltatyöt tehdyksi, jos vaan koti järjestettäisiin oikein. Juuri se seikka, että palvelijattaren olo on niin perin orjallista, vaikuttaa sen, että kaikki jotka vaan voivat, rupeavat muille aloille, oltuaan jonkun aikaa palvelijattarena.

Jos nyt palvelijattaret saisivat vapautta yhden illan viikossa kello 7 alkaen, ja muinakin viikon päivinä pääsisivät ulos raittiiseen ilmaan puhdistamaan keuhkoistaan tomun ja paistin käryn, sekä ainakin joka toinen sunnuntai saisivat puolen päivää vapautta, niin oltaisiin jo päästy sangen pitkälle. Päivällisen pyhäpäivisin voi kyllä syödä aikasemmin, kun vaan on hyvää tahtoa ja pyhäsin ei myöskään pitäisi tehtämän muuta kuin kaikkein tärkeimmät työt.

Helsingin Palvelijatyhdistys on tähän saakka tahtonut pysyä rauhallisella pohjalla ja on pyytänyt emäntiä rauhalliseen yhteistyöhön. Mutta kenelle lankeaa edesvastuu, jos palvelijattaret pakoitetaan menemään muun työväen perässä ja

vaatimalla pakottavat itselleen annettavaksi sitä, mitä kauniilla puheella ei saada!»

Kuten edellä olevasta selviää, ei komitea tullut mihinkään tuloksiin. Ainoa sen tuottama hyöty oli se, että palvelijattaret oppivat käsittämään miten mahdoton on emännän ja palvelijattaren toimia »yhteisen kodin onneksi.»

Emännätkin, joita aluksi muutamia oli yhdistyksessä tulivat huomaamaan, että he eivät voi mitään vaikuttaa palvelijattariin yhdistyksessä. Kohta ei saatu edes sääntöjen määräämää 3 jäsentä johtokuntaan. Rouva Trygg-Helenius oli kuitenkin 3 vuotta puheenjohtajana vaikka ei hänelläkään, joka kuitenkin yhä edel-

Yhdistyksen nykyinen johtokunta.

leen innolla harrasti yhdistyksen menestymistä, ollut aikaa ottaa osaa käytännöllisiin toimiin. Puheenjohtajaksi hänen jälkeensä valittiin varapuheenjohtajana toiminut Miina Sillanpää, joka yhä vieläkin on yhdistyksen puheenjohtajana.

PALVELIJATARKODIN PERUSTAMINEN.

Yhdistyksen kokouksissa keskusteltiin tavan takaa kodin perustamisesta palvelijattarille. Palvelijattaret kaupunkiin saapuessaan, tai paikkaa muuttaessaan tulivat usein olemaan vapaina, toiset

jotakuuta päiviä, toiset pitemmän ajan. Asunnon saanti oli ylen vaikea. Palvelijattarien palkka ei riittä kalliisiin yömajavuokriin. Myöskin lausuttiin se ajatus, että yhdistys kodin avulla voisi avustaa, muutenkin kun halvan asunnon muodossa, puutteeseen joutuneita palvelijattaria, ettei heidän ainakaan tarvitse hädänalaiseen tilaan joutuessaan myydä itseään.

Yhdistyksen rahavarat eivät olleet suuret. Säästö teki ai-noastaan 900 mk. Mutta joskin rahaa oli vähän, oli rohkeutta ja toivoa sitä enemmän. Päätettiin siis kesäkuun alusta v. 1900 vuokrata sopiva huoneusto, johon voitaisi sijoittaa sekä kodin että toimiston. Alettiin huoneiden etsintä. Talojen isännät olivat yleensä kohteliaita, kunnes kuului, että huoneet vuokrattaisi palvelijatyryhdistykselle. Tämä tieto muutti äänen kellossa. Ly-lyt, koppava kielto kuului: »minä en vuokraa huoneita palve-lijatyryhdistykselle». Vihdoin pitkän etsinnän perästä saimme vuokratuksi entisen kapakkahuoneuston kivijalassa Fabianink. 26. Kolmesta huoneesta maksettiin vuokraa 90 mk. kuukaudessa. Huoneet olivat perin kosteat ja tarkoitukseensa sopimattomat, mutta alkuun sitä päästiin. Makuu- ja liinavaatteet kotia varten valmistettiin yhdistyksen ompelukokouksissa. Heinäkuun lopulla valmistui koti niin että voitiin ruveta ottamaan asukkaita vastaan. Paikavälitystoimisto siirtyi kodin huoneustoon, jossa myös pi-dettiin kokoukset. Vuokraa asukkailta päätettiin ottaa 25 p. vuorokaudessa ja kahvia saivat ostaa yhdistykseltä 5 pennillä kupin. Tytöt olivat omissa ruuissaan.

Monta huvittavaa kohtausta tapahtni kodissa ensi vuonna. Kapakan nimi, jonka entisessä huoneustossa koti sijaitti, oli ollut »Sovinto». Usein sattui, että vanhat kapakkakundit tulla tup-sahtivat kotiin kysyen hämmästyneinä, eikö »Sovinto» enää ma-jailekaan täällä? Tähän tapasimme vastata, että sovinto on poissa, nyt majailee täällä riita.

Eräs toinenkin tapaus on jäänyt mieleeni, jota en malta olla ikuistuttamatta. Kevättalvella eräs rouva ilmoitti Hufvud-stadsbladetissa haluavansa taitavaa sisäkköä, ja loppulauseeksi oli hän liittänyt ilmoitukseen: »palvelijayhdistykseen kuuluvat älkööt vaivatko itseään». Ilmoitusta katseltiin ja sille naurettiin. Sanoipa joku aikovansa mennä tarjolle ja jos kelpaa ilmoittaa sitten että hän kuuluukin palvelijain yhdistykseen. Menemättä se kuitenkin jäi. Maanantaina, ilmoitus oli ollut sunnuntain lehdessä, tuli eräs rouva hirveän kiukkusena toimistoomme syyttäen meitä siitä, että olimme akiteeranneet kaikki palvelijat, koska ei yhtä ainoata tullut tarjolle hänen ilmoituksensa johdosta. Saatua selville

että rouva oli sama, jonka ilmoitus oli herättänyt huomiotamme sanoin syyn olevan hänessä itsessään, joka asetti niin tyhmän ilmoituksen lehteen. Rouva rupesi sitten kyselemään yhdistyksen tarkoituserää, josta teimme selvää paraamme mukaan. Lopputuloksena oli, että rouva lahjoitti kodille 5 mk. ja otti erään yhdistyksen jäsenen sisäköksensä. Tyttö olikin usean vuoden paikkaansa ja rouva kehui ettei hänellä koskaan ole ollut niin kunnollista palvelijattaria.

Palvelijattarkodin merkityksestä oli Palvelijattarien albumissa*) II, seuraava kuvaus:

»Kun Helsingin Palvelijattaryhdistyksen säännöt laadittiin, tehtiin sinne näin kuuluva pykälä: »Yhdistyksen tehtävä on: a) hankkia ja voimassa pitää oma huoneusto, jossa on kokous- ja lukusali, paikanvälitystoimisto ja kohtuullisesta maksosta, sitä mukaa kuin tila myöten antaa, tilapäinen koti paikkaa hakeville jäsenille».

Tuuma oli rohkea. Mutta kun oli hyvää tahtoa, ja sitä ei ollenkaan puuttunut, niin on jo nyt voitu saada koti kuntoon, jossa vapaana olevat palvelijattaret saavat tilapäisen asunnon. Tämä koti ei ole aluksi ollut suuri. Kolme huonetta on ollut käytettävänä ja paikanvälitystoimisto on ollut yhdistettyinä kodin kanssa. Sama henkilö on hoitanut kumpaakin.

Että tämmöistä kotia on kipeästi kaivattu, huomaa siitä, että asunnon hakijoita on ollut paljon enemmän kuin on voitu ottaa vastaan ja kaikki ovat olleet tyytyväisiä ja kiitollisia kodissa-oloonsa. Elokuusta alkaen, jolloin asujamia rupesi tulemaan, toukokuuhun asti on kodissa asunut kaikkiaan 250 henkilöä, ollen laitoksessa yhteensä 2,430 yötä. Maksuna on ollut 25 p:nä vuorokaudelta.

Kodin perustaminen on kysynyt paljon varoja ja voimia, mutta palvelijattaret ovat innokkaasti puuhanneet. He ovat uhraanneet voimia ja varoja saadakseen kodin kuntoon ja voidaksensa sitä ylläpitää. Että asiaa on harrastettu todellisuudessa, näkyy siitä, että niin hajanainen joukko kuin palvelijattaret, ovat niin paljon voineet aikaan saada. Heidän pieniin tuloihinsa katsoen on heiltä vaadittu suuria uhrauksia. Mutta he ovat harrastaneet asian tärkeyden ja se on antanut heille intoa tähän työhön kanssaisariensa hyväksi. He ovat ymmärtäneet kodin tarpeellisuuden, sillä ainoastaan palvelija, joka on ollut itse samassa asemassa, ymmärtää miten onneton voi nuori tyttö olla, jos hä-

*) Katso kirjoitusta yhdistyksen kirjallisuus.

nellä ei ole sukulaista tai tuttavaa, joka antaisi apua tai asuntoa tarpeen sattuessa. Kuka välittää halvasta palvelustyöstä, jos hän jääkin kadulle. Onhan hän niin mitättömän pieni olento yhteiskunnassa. Pieni on heidän vaikutuksensa, pienet heidän tuloinsa, mutta hekin voivat saada joukkona jotakin aikaan, jos vaan on yksimielisyyttä.

Koti-sanalla on suuri merkitys; se kokoo kaikki ympärillensä, se sitoo yhteen kaikki mitä läheistössä on, se jalostaa, se kasvattaa. Koti, se on taika-sana, joka antaa elämälle arvoa. Ja senlainen yhteensitova, opettava, kaikki voittava, on palvelijatar-kodin tarkoitus oleva. Se koittaa kehoittaa heitä siveelliseen elämään, se koittaa toimittaa paikkoja, se koittaa auttaa tarvitsevia ja tukea heikkoja. Toivomme varmasti että palvelijatar-koti tulee jalostavasti vaikuttamaan palvelijatar-keskuudessa.»

YHDISTYS SUUNNITTELEE OMAA TALOA.

V. 1901 herätettiin yhdistyksessä kysymys oman talon hankkimisesta. Suunniteltiin osakeyhtiön perustamista, joka rakentaisi talon mihin sijoitettaisi paitsi koti tilapäisasuntoa varten palvelijattarille, myöskin koti vanhoja palvelijattaria varten, talouskoulu ja ruokatarjoilu, pesulaitos, ynnä tarvittavat kokoushuoneet. Osakkeiden suuruus ajateltiin 50—100 mk. Asiata käsiteltiin niin pitkälle että sääntöehdotuskin oli jo valmiina, mutta homma raukesi omaan mahdottomuuteensa.

Talousskoulukysymystä käsiteltiin myöskin yhdistyksessä sen alkuaikoina varsin usein. Vihdoin v. 1906 ryhdyttiin keräämään rahoja sen toteuttamiseksi toimimalla iltamia ja seuraavana vuonna pidettiin ammattikoulurahaston hyväksi arpajaiset. Sittenmin ovat mielipiteet ammattikoulukysymyksessä vakiintuneet siihen suuntaan, että tänlaisten koulujen perustaminen ja ylläpito kuuluu valtiolle ja kunnille, ja että yhdistyksen on aivan turhaa ponnistaa voimiaan keittokoulun ylläpitämiseksi. Ammattikoulurahasto onkin nyttemmin siirretty yhdistyksen rahastoon.

YHDISTYS AVAA PESU- JA SILITYSLAITOKSEN.

Kun koti tuli tunnetuksi rupesi sinne pyrkimään yhä enemmän asukkaita. Tilan ahtaus kodissa, johon sopi kaikkiaan noin 17 henkilöä, ynnä huoneuston sopimattomuus vaikutti niin, että

päätettiin keväällä 1901 hakea sopivampi ja isompi huoneusto. Sellainen saatiinkin vanhassa puutalossa Uudenmaankadun varrella n:o 12. Huoneusto käsitti 5 huonetta ja keittiön. Vuokra oli 1800 mk. vuodessa. Rahavarat olivat kylläkin vuoden kuluessa loppuun kuivuneet, mutta yhdistys toivoi saavansa kaupungin valtuustolta avustusta kodille ja sen nojalla uskallettiin vuokrata kalliimmat huoneet. Avustus kuitenkin evättiin, ja kun keväällä ryhdyttiin neuvottelemaan miten on meneteltävä varojen hankinnan suhteen, päätettiin aluksi kerätä listoilla. Sen jälkeen ryhdyttiin miettimään miten tulevaisuuden varalta olisi tehtävä. Silloin heräsi johtokunnan jäsenissä ajatus pesulaitoksen perustamisesta. Sen avulla toivottiin saatavan kodille tuloja, sekä kodissa asuville työille työtä. Heti uuteen asentoon muutettua ryhdyttiin pesulaitos-ajatusta toteuttamaan. Jäsenet lahjoittivat alkutarpeita.

Tyttöjä pesutuvassa.

Yksi osti pesupunkan, toinen nuoraa, kolmas silitysuunin ja rautoja, j. n. e. Työtä hankkivat aluksi jäsenet ja niin sitä päästiin alkuun. Yleisen mielipiteen muodostuksessa on pesulaitoshommalla vissi merkityksensä. Enäntäin piireissä puhuttiin nim. että palvelijayhdistys vaikuttaa veltostuttavasti palvelijoihin; heitä kodissa elätetään laiskoina! Ei monikaan vaivautunut ajattelemaan millä varoilla yhdistys tyttöjä elättäisi. Kun sitten ko-

din yhteyteen perustettiin pesulaitos, niin alkoi kuulua kuiskeita, että tehdäänhän siellä palvelijatarkodissa työtäkin! Tämä siis muutti mielipiteen vähitellen toiseksi. Sittenmin ovat perheenemännät tottuneet ainakin tilapäisapua tarvitessaan kääntymään palvelijatarkodin puoleen, jonka välityksellä aina voi saada tottuneita siivojia, pesijöitä, tarjoilijoita j. n. e. Nykyään kun työtä tarjotaan ulkopuolelta kotia, toisinaan enemmän kuin voidaan vastaan ottaa, on pesulaitoksen merkitys kotiin nähden pienempi, kun se oli ensiaikoina. Pesulaitosta ovat johtaneet v. 1901-1903 Anna Anderson, 1903-1906 Iida Korhonen, v. 1906-1909 Iida Oksanen ja v. 1909 alkaen Anna Hämäläinen.

Rouva Aurora Karamsinilta sai yhdistys v. 1901 syksyllä vuokra-apua 250 mk.

YHDISTYSTÄ VAADITAAN ASETETTAVAKSI KONKURSSIIN.

Pesulaitoksen menestyminen antoi rohkeutta yrittää enemmän. Niinpä kevättalvella v. 1902 päätettiin ryhtyä hommaamaan ruokalaa, josta myöskin saataisi ruokaa pesulaitoksessa työskenteleville. Ruokala avattiin heinäkuussa 1902 ja menestyi se odotamattoman hyvin. Ruokavieraita kävi niin paljon kun huoneisiin mahtui, oltiinpa pakotettuja liikkeen laajentamiseen. Jo saman vuoden syksyllä perustettiin oma leipomo, josta saatiin leipä ruokatarjoiluun. Ruokatarjoilu ja leipomo eivät kuitenkaan lopullisesti näyttäytyneet kannattaviksi. Hinnat olivat lasketut liian alhaisiksi, joten liike rupesi tuottamaan tappiota. Tämän seurauksena lopetti yhdistys keväällä v. 1904 sekä ruokatarjoilun että leipomon. Pesulaitosta päätettiin jatkaa edelleen.

Velkataakka oli kasvanut, tehden keväällä v. 1904 noin 4,000 mk. Isoimmat summat olivat vuokravelkaa puoleentoistatuhanteen ja lihakauppias Hiltuselle ruokavelkaa noin 800 mk. Silloin Hiltunen antoi saatavansa uloshaettavaksi ilman armoa. Rahat pöytään, tai yhdistys konkurssiin. Kun asianajajalta saapui kirjelmä, että velka on parin päivän kuluessa maksettava, näytti siltä kuin konkurssi olisi ollut uhkaamassa. Yhdistyksellä ei ollut luottoa. Sääli oli lopettaa kotia joskaan se ei siihen aikaan, ollen samassa huoneustossa pesulaitoksen kanssa, vastannut tarkoitustaan. Jos se nyt olisi lopetettava, kestäisi kauan ennenkuin sen uudestaan voisi alkaa. Asiasta neuvoteltaessa päätettiin kirjeellisesti kääntyä muutamain liikemiesten puoleen anomalla lainaa tai -- lahjaa yhdistykselle. Kyhäsimme joukon kirjeitä, joita lähetimme kaupunkimme tunnetuimmille liikemiehille. Seuraus oli, että Kunnallisneuvos Landén saapui saamansa kirjeen johdosta omin silmin katsomaan minkälaista yhdistyksen toiminta oli. Saatuaan selvän asiasta lahjoitti hän yhdistykselle 500 mk. Että lahja oli parempi kuin laina, on itsestään selvää. Tämä 500 mk. se pelasti yhdistyksen konkurssista, tarvittavat 300 saatiin lainaksi yhdistyksen jäseniltä.

KAUPUNGIN VALTUUSTO AVUSTAA KOTIA.

Yhdistys oli joka vuosi anonut avustusta anniskeluyhtiön voittovaroista. Keväällä 1904 myönsikin valtuusto yhdistykselle 1,500 mk:n avustuksen, joten taloudellinen asema rupesi vähitellen selvenemään. Nyt voitiin taas toimia reippaammin.

Sittemmin on valtuusto vuosittain paitsi v. 1910 myöntänyt kodille avustusta anniskeluyhtiön voittovaroista. Avustus on vaihdellut 1500—3500 välillä.

V. 1904 muutti yhdistys nykyiseen huoneustoonsa, vanhaan puutaloon, Antinkadun varrella n:o 26.

Huone matkailijoita varten.

ERI HUONEUSTO KODILLE JA MAJAILIJAT SIINÄ.

Kun yhdistys sai apurahaa kotia varten ja yhdistyksen asema alkoi vakiintua, alettiin ajatella erikoista huoneustoa kotia varten. Pesulaitoksen yhteydessä ei kotia voitu laajentaa, eikä siinä ylläpitää sitä järjestystä kun se olisi vaatinut. Niinpä v. 1906 vuokrattiinkin Vladimirinkadun varrelta n:o 49 kolme huonetta käsittävä huoneusto, johon seuraavana vuonna saatiin 2 huonetta lisää. Kodin hoitajaksi tuli yhdistyksen jäsen Miina Saikkonen, ollen toimessa kuolemaansa saakka, joka tapahtui syksyllä 1909. Sen jälkeen kodin hoitajaksi tuli Agata Koponen. Vladimirinkadun 49:ssä oli koti 2 vuotta, jolloin sille saa-

tiin huoneusto samasta rakennuksesta missä pesulaitos sijaitsi. Siitä vuokrattiin 5 huonetta ja keittiö. Koti on vieläkin samassa paikassa.

Asema entisestään oli tähän aikaan niin muuttunut, että isännät tarjoilivat (tietenkin kalliista vuokrasta) kodille huoneita.

Alussa oli maksu kodissa asuvilta 25 p. vuorokaudelta. Jokainen asukas sai oman vuoteen, puhtaat lakanat ja pyyhkeen. V. 1908 päätti yhdistys korottaa maksun ensi vuorokaudelta 10 pennillä. Tämä tapahtui siksi, että monet olivat vain yhden yön kodissa, jolloin yömaksu ei riittänyt edes lakanain ja pyyhkeen pesupalkaksi. Kun sitten v. 1910 kaupungin valtuusto epäsi kodilta apurahan, päätettiin korottaa vuokra siten, että ensivuorokaudelta otetaan 50 ja seuraavilta 35 p.

Kodissa on eri vuosina asunut seuraavat määrät henkilöitä.

V. 1900	139 henkeä,	ollen yhteensä	1,136 yötä.
„ 1901	277	„	3,596 „
„ 1902	137	„	1,863 „
„ 1903	109	„	1,008 „
„ 1904	156	„	1,530 „
„ 1905	275	„	2,512 „
„ 1906	311	„	2,433 „
„ 1907	638	„	4,921 „
„ 1908	828	„	6,404 „
„ 1909	888	„	7,668 „
„ 1910	1068	„	10,064 „
„ 1911	987	„	8,780 „
„ 1912	942	„	9,990 „

Osa kodissa asuvista on varattomuuden perusteella saanut ilmaisen asunnon, vieläpä on toisille annettu ylläpitokin kunnes on voitu heille hankkia muuta toimeentuloa. Osa näistä on maksanut velkansa paikan saatuaan.

ESITETÄÄN VAATIMUKSET TYÖPÄIVÄN LYHENNYKESSTÄ JA ALIMMASTA PALKASTA.

Vuonna 1903 oli H. T. Y. Palvelijaosaston aloitteesta otettu yhdistyksessä uudestaan keskusteltavaksi työpäivän lyhennysvaatimus ja alin palkka. Käännyttiin seuraavalla kirjelmällä Naisliitto Unionin, Emäntäliiton ja Suomen naisyhdistyksen puoleen:

«Luottaen siihen että yleistä hyvää ja erittäin naisten parasta harrastaen mielellänne tahdotte tehdä mitä suinkin voitte myös vähäväkisten työläisnaisten hyväksi, rohkenemme kääntyä puoleenne anomuksella, että ottaisitte keskusteltavaksenne palvelijatarten aseman ja hyväntahtoisesti ryhtyisitte vaikuttamaan heidän elinehtojensa korjaamiseksi.

Kokouksissa, joissa olemme asemamme epäkohtia ja niitten parantamista käsitelleet, on pidetty tärkeimpänä palvelijatarten työpäivän ja palkkojen järjestämistä määrärajaisemmaksi.

Ikävimpänä epäkohtana pidämme, että meillä on vähemmän vapaata aikaa kuin melkein kaikilla muilla ihmisillä, monilla palvelijattarilla sitä on tuskin nimeksikään. Meikin tarvitsisimme hoitaa hieman omiakin asioitamme, tarvitsisimme valistaa henkeämme jopa joskus etsiä huvitustakin arkiaskareitten vaihteeksi. Sentähden tulisi meillä olla jonkun verran aikaa vapaasti käytettäväksemme, olisi suotava yleisemmin hyväksytyksi jonkullaiset yleiset rajat palvelijatarten työajalla. Vaikka tällaiset yleiset rajat määriteltäisiinkin, jäisi kyllä vielä tilaisuutta kussakin perheessä järjestää erityisiseikat tarpeitten vaatimusten mukaan.

Ehdotamme:

että pisin työpäivä palvelijattarille määrättäisiin 10-tuntiseksi;

että päivän työ ei saisi alkaa ennen klo 6 eikä jatkaa jälkeen klo 9, paitsi erityisemmissä tapauksissa;

sekä että yksi ilta viikossa olisi vapaata klo 7 alkaen ja sunnuntaisin vuoroon toisena aamupäivällä sopimuksen mukaan ja toisena klo 3 alkaen koko iltapäivän.

Nämä ehdotukset sisältävät samaa kuin vuonna 1902 pidetyn palvelijataryhdistysten edustajain kokouksen ponnet, paitsi että mainituissa ponsissa ehdotettua 12-tuntista työpäivää pidämme liian pitkänä, koska kaupunkilaisten useimmilla muilla työaloilla on jo työpäivä 10-tuntinen ja maatyöläistenkin työpäiviä on viime kesänä lyhennetty 10- ja 11-tuntiseksi.

Olisi tärkeää saada myös palvelijatarten palkkaus tyydyttäväisemmälle kannalle. Nykyisin palkat ovat niin alhaiset, erittäinkin äsken maalta tulleelle, etteivät ne mitenkään riitä edes vaatteihin, puhumatta muista tarpeista. Se vaikuttaa suuresti siihenkin, että heikkoluontoisemmat osasiskoistamme joutuvat himokaitten miesten pyydystysten uhreiksi, lankeavat huonoja teitä kulkemaan. Koska toivotaan palvelijatartenkin voivan elää siveellisinä ihmisinä, olisi tärkeää saada yleisemmin hyväksytyksi kuu-kausipalkka, joka edes jossakin määrin riittäisi välttämättömyimpiin tarpeihin.

Ehdotamme:
että alimmaksi kuukausipalkaksi määrättäisiin 12 markkaa, sekä

jos vaaditaan työtä klo 7 jälkeen illalla, olisi siitä maksettava erikseen 25 penniä tunnilta.

Hartaasti toivoen että edellä esitetyt ponnet kansamme tytärten ja ehkä vastaisten äitien siveyden, terveyden, ja muun hyvin voimin tähden saisivat arvoisan hyväksymisenne ja kannatuksenne, pyydämme saada ne sulkea suosiolliseen huomioonne.

Helsingissä 4 päivänä Lokakuuta 1903.

Helsingin Palvelijatyhdistys ja H:gin Työväenyhdistyksen palvelijatarosasto.»

Kirjelmäämme saimme seuraavat vastaukset:

•Emäntäyhdistyksen kokouksessa marraskuun 10:nä p:nä keskusteltiin Teidän ehdottamiinne kysymysten johdosta: 10:n tunnin työaika ja 12:ta markan alin kuukausipalkka. Vastaukseksi Teidän kirjelmäämme saapi kokouksessa asetettu komitea ilmoittaa seuraavaa:

Niinkauan kuin naispalvelijoilla on etu kuulua osana siihen pieneen yhteiskuntaan, joka kutsutaan kodiksi, mistä seuraa että heillä on asunto, lämpö, valo, ruoka, turva ja hoito, niin kauvan tulee heidän myöskin ottaa huomioon kodin järjestystä ja alistua sen alle. Siinä määrässä kuin palvelijat tämän tekee, pidetään häntä myöskin kodin jäsenenä. Jos palvelijat sitä vastoin alati esittävät uusia vaatimuksia tahtoen korkeampaa palkkaa ja vapaatunteja työn lomassa sekä erityistä maksua »ylityöstä», saattavat he itse asiat siihen että emännät vähitellen supistavat palvelioittensa lukumäärää, vaativat niiltä ankarampaa työtä ja kentiesi tyytyvät pitämään vaan passaaajoita, jotka eivät saa asuntoa, ruokaa eikä hoitoa, vaan ainoastaan palkan niiltä tunneilta päivässä, jolloin he toimittavat apunsa taloudessa.

Emännät eivät voi käsittää että tällainen muutos olisi parannus palvelioitten asemassa, kuinka suuriksi palkat sitte kohonnevatkin. Vaan emännät pitävät eteenkinpäin palvelioille parempana saada nauttia kodin turvaa. (!)

Sitäpaitsi on meistä selvää että kodissa on mahdotonta tunnilleen määrätä milloin jonkun työn voi saada suoritetuksi, esim. kuinka kauvan kunkin aterian valmistus vaatii aikaa, kauvanko pöytä- ja keittinastiain peseminen y. m. varsinkin kun palvelijain kyky on niin erilainen. Kun askareet sellaiset kuin pesu, manklous, siilytys tai kodin perinpohjainen siivoaminen esiintyvät, mitenkä silloin työn keskeyttäminen klo 11—1 ja 5—7 saattaisi käydä laatuun? Työ- ja vapaa-aajan kontroleeraaminen kävisi välttämättömäksi, mutta tuottaisi alituista epä-sopua.

Mitä tulee vapaa-aikaan, jonka moni palvelia tahtois käyttää aivan oman mielensä mukaan, niin on emännillä tässä aivan erilainen

mielipide nimittäin: että palvelian ei tule lähteä kodista saamatta siihen lupaa, ja että yöt välttämättä ovat kotona vietettävät.

Palveliaian työ kodissa on niinkuin emäntienkin sitä laatua, että sitä on mahdoton suorittaa ja maksaa tunnittain; se ei myöskään tavallisissa oloissa ole niin raskasta että se ei myöntäisi pieniä lepoetkiä itsessäänkin vaihtelevan työn ohessa.

Edellämainittujen lausuntojen nojalla on emäntäyhdistys sitä mieltä että:

1) Koska palveliaian työaika on riippuvainen jokaisen yksityisen kodin erilaisista oloista, niin ei heidän vaatimuksiaan 10:n tunnin työpäivästä sekä usean tunnin vapaa-ajasta päivittäin saada suosittaa, vaan ovat moiset vaatimukset pidettävät mahdottomina toimeen panna.

2) Koska palveliaian ottaminen palvelukseen tapahtuu heidän vapaasta tahdostaan ja palkasta, työstä y. m. sopimalla, niin ei emäntäyhdistyksen mielestä palveliaian itsemääräämisoikeus tule mitenkään loukatuksi eikä myöskään heidän vapautensa vastaanottaa tai hyljätä heille sopimatonta palvelusta tule rajoitetuksi. Palkan suuruus riippuu tietysti siitä kelvollisuudesta, uskollisuudesta, rehellisyydestä y. m., mikä palvelian todistuksesta ilmenee, palveluksen laadusta, isäntäväen taloudellisesta asemasta, sekä siitä paljoko palvelioita on tarjolla ja paljoko niitä kysytään. Siis ei voida palkan alinta määrää mitenkään rajoittaa.

Vapaa-aikaan nähden on emäntäyhdistys jo aikaisemmin ollut yksimielinen siinä toivomuksessa että palvelioilla pitäisi olla vapaasti käytettävänään joka sunnuntai aamu- tai iltapäivä sekä sitäpaitsi yksi iltapäivä viikossa, sopimuksen mukaan, milloin tämä käypi laatuun. Tästä suostukoon tietysti jokainen emäntä vapaasti palveliansa kanssa, sillä emäntäyhdistys ei saada säätää mitään lakia, vaan koittaa ainoastaan edistää hyvien tapojen käytäntöön ottamista.

Kuitenkin kaikitenkin toivoo yhdistys että sekä sanomalehdissä että yhdistyksissä tapahtunut keskustelu on osoittanut että palveliaian asema paljon riippuu heidän omasta hyvästä käytöksestään, että heidän palkkansa (2 mk. päivältä tai 700—800 mk. vuodessa ruoka, asunto ja 200:n markan vuosipalkka yhteenlaskettuna) — ei ole pieni, kun sitä verrataan muihin työtätekevien naisten palkkaan, sellaisenkin, joitten osaksi on tullut hyvä ja kallis kasvatus, ja jotka saavat palkkansa yksistään rahassa, mutta ovat itse pakoitetut kustantamaan asunon ja ruuan.

Me emännät tunnemme varsin hyvin kuinka paljon kotiemme hupaisuus riippuu siitä että voimme saada hyviä, luotettavia ja tyytyväisiä palvelijoita, josta syystä me myöskin kaikki kykymme mukaan koitamme tehdä kotimme sellaisiksi että kaikki sen jäsenet viihtyisivät hyvin sen lämmössä. Jos kodin kaikki jäsenet, vanhat sekä nuoret, isäntäväki niinkuin palkollisetkin yhtyvät hyväntahtoisuuteen, keskinäiseen huomaavaisuuteen sekä oikeuden ja velvollisuuden rakkauteen, silloin tulee varmaan enemmän valoa koteihin ja ymmärtämistä meidän ihmisten yhdyen elämään.

Helsingissä joulukuun 12 p:nä 1903.

Emäntäyhdistyksen puolesta:

Kokouksessa asetettu homitca.

Suomen naisyhdistys vastasi:

Työväenyhdistyksen palvelijatar-osaston ja Helsingin Palvelijataryhdistyksen kirjelmän Lokakuun 9 p:ltä 1903, johdosta, (meille saapunut marraskuun 5 p:nä) on Suomen Naisyhdistyksellä kunnia lausua seuraavaa:

Kaikki pyrinnot, jotka tarkoittavat naisen kohottamista tietoon, luonteen siveellisyyteen ja aineelliseen vaurastukseen herättävät Suomen Naisyhdistyksen myötätuntoisuutta ja harrasta mielenkiintoa. Mutta vaikka niin onkin, ei yhdistyksemme ole voinut kaikissa kohdissa kannattaa sitä mielipidettä, joka ilmenee Teidän arvoisassa kirjelmässänne.

Samalla kun tunnustamme että palvelijattarien asemassa on epäkohtia, arvelemme kuitenkin ettei niitä voida poistaa päätösten kautta.(?)

Silityshuoneessa.

Elämä ei ota sellaisia huomionsa. Meidän täytyy etsiä epäkohtien syyt, ja siellä missä suinkin vaan on mahdollista, pyrkiä poistamaan niitä siten että molemmin puolin koetetaan ymmärtää ja tukea toisiaan, sekä myöskin tehdä molemmin puolin myönnytyksiä.

Palvelijan asema on perin toisenlainen kuin muitten työntekijäin, ja siitä syystä hänen olosuhteitaan — työpäivän pituutta ja palkkaehtoja — on varsin vaikea verrata muitten työntekijäin olosuhteihin. Hänen velvollisuutensa ja palkkaetunsa ovat hyvin erilaiset eri kodeissa ja riippuvat vapaasta sopimuksesta, jonka tähden on melkein mahdollista laatia minkäänlaisia yleisesti päteviä määräyksiä lisäksi niihin, joita jo yleinen laki säätelee. Jos kohta erityisiä määräyksiä saataisiinkin toimeen, supistuisi niiden käytännöllinen merkitys sangen vähäiseksi, sillä kun on niin paljon naispuolisia työntekijöitä kun nykyään löytyy, on niiden joukossa aina sellaisiakin jotka vähentävät vaatimuksiaan,

saadakse toimeentuloa, ja työmarkkinoilla niinkuin muuallakin riippuu maksu siitä, miten paljon työntekijöitä tarvitaan, ja kuinka paljon niitä on tarjolla.

Kuitenkin liene mahdollista molemminpuolisella hyvällä tahdolla, niinkuin jo nytkin useasti tapahtuu, saada toimeen sopimus emäntien ja palvelijoiden kesken määräaikaisesta vapaudesta, missä palvelija sellaista toivoo, voidakseen ottaa osaa oppikursseihin, korjatakseen vaatteitaan, ollakseen läsnä jumalanpalveluksessa y. m. s.

Tässä tahdomme huomauttaa ettei kodissa askaroida herkeämättä, vaan on aina pieniä väliaikoja, niin ettei moni työpäivä ole läheskään kymmentuntinen, etenkin jos työ suoritetaan järjestyksellä ja ahkeruudella. Toisena päivänä on enemmän, toisena vähemmän työtä, riippuen ylimääräisistä askareista ja odottamattomista tapauksista. Vaikka kuinka tarkoin koittaisikin järjestää työt, tulee aina olemaan tapauksia, jotka enemmän tai vähemmän pakottavat muuttamaan suunnitelmiä.

Mitä taas vähimmän palkan määräämiseen tulee, muistettakoon että naisilta eri ammateissa, sekä niiltä, joilla on virka pankeissa, rautatien, sähkölennätinlaitoksessa, postissa, y. m. vaaditaan tottumusta ja taitoa siinä työssä, jonka hän on ottanut tehtäväkseen, ja palkka hänen työstään määrätään juuri sen mukaan, jota paitsi hän usein kuukausmääriä, jopa vuosiakin saa olla palkattomana harjoittelijana kunnes hän tottuu työhön tai joku paikka tulee avoimeksi. Sitä vastoin työmiehen perheessä kasvaneella, nuorella palvelijattarella ei alussa ole minkäänlaista taitoa niissä askareissa, joita hän palvelijattarena ottaa suorittaakseen, vaan on hän kokonaan riippuva siitä opetuksesta, jonka uusi koti hänelle antaa. On ylen tavallista että hän sellaisissa tapauksissa ei voi täytää kaikkein vähimpiäkään vaatimuksia, vaan usein saapi aikaan todellista vahinkoa varomattomuutensa ja taitamattomuutensa kautta. Kohtuutonta on silloin vaatia hänelle palkaksi vähintään 12 mk. kuussa, sillä on muistettava että palvelijatar, paits palkkaansa saa vapaan asunon, lämmön, elannon y. m. joka kaikki halvimpienkin hintain mukaan arvosteltuna tekee noin 30 mk. kuussa, puhumattakaan siitä opista kotoisissa askarissa, jonka hän saa. Kun vaaditaan tätä palkkaa perustuen siihen, ettei palvelija voi vähemmällä pukeutua niin ei se pidä palkkaansa, sillä nuori tyttö kyllä voi pukeutua puhtaasti, siististi ja yksinkertaisesti 8 - 10 mk:lla kuussa. (Tässä emme tietysti puhu niistä joiden silmät kaupungin elämä uutuudellaan lumooa niin että he uhraavat vaatteihin kaiken minkä irti saavat.) Kun taas vaatimusta perustellaan sillä, että vähäpalkkainen palvelija on altis siveettömyyden kiusauksille, niin on tämä vaarallista pääasiallisesti yksinäisille, turvattomille naistyöntekijöille. Palvelijatar, jolla kuitenkin on asunto, elanto ja turva, ei tarvitse olla sellaiselle vaaralle altis, jos hän on siveellinen tyttö; — siveettömiä ei suurimmatkaan palkat voi suojella.

Korkeamman palkan ehtona tulee tässä, niinkuin aina muutenkin olla taitavaisuus. Ja Suomen Naisyhdistys on aina pyrkinyt hankkimaan naiselle tilaisuutta tietojen ja ammattitaidon hankkimiseen, jotta he sen kautta tulisivat oikeutetuiksi saamaan hyvän palkan kelvollisesta työstä. Siinä tarkoituksessa on yhdistys erinäisissä tilaisuuksissa keskusteluissaan pohtinut kysymystä ja muuten voimainsa mukaan koettanut auttaa työtä tekevää naista hankkimaan itselleen tietoja ja am-

mittaitaitoa. Siinä tarkoituksessa on yhdistyksemme pannut toimeen alkeiskurssinsa sekä ammattikursseja ompelussa ja ruoan valmistuksessa, perustanut paikanvälitystoimiston palvelijoille sekä toimittanut täydellisen päästökirjan kaavan. Sen lisäksi on yhdistyksen alkuunpanosta perustettu Kasvatusopillinen ruoanlaittokoulu pääkaupunkiin, jossa jo kolmetoista vuotta on pidetty erityisiä halpoja kursseja palvelijoille ja maksuttomia kursseja kansakoulun käyneille tytöille, jota opetusta kaupungin nuorisoseurassa perin vähän on käyttänyt hyväkseen.

Koska Suomen naisyhdistys yhä edelleen työskentelee naisen aseman kaikenpuoliseksi kohottamiseksi, elämme siinä toivossa, että tulevaisuudessa ehkä ilmenee tilaisuus työskennellä palvelijainkin hyväksi, siten että edistykseen pyrkiville hankitaan tilaisuutta yhä enemmän henkisesti valistua ja saada parempaa ammattitaitoa. Tosi valistuksen kohotessa oppivat emännät ja palvelijat yhä enemmän pitämään arvossa toistensa työtä, heissä herää molemminpuolinen vastuunalaisuuden tunne sekä käsitys palvelijan työn aatteellisesta merkityksestä kodissa, ja ainoastaan sille pohjalle voidaan pysyväisesti rakentaa palvelijan asemassa toivottavat parannukset.

Suomen Naisyhdistyksen puolesta:

Alexandra Gripenberg. Elin Sjöström.»

Naisliitto Unioni kutsui palvelijain edustajia kokoukseen selostamaan mielipiteitään. Kokouksessa asetti Unioni komitean laatimaan ponnet jotka sitten julaistiin sanomalehdissä. Ne kuuluivat:

1) Vaikka Unioni periaatteessa tunnustaakin että 10 tunnin työpäivä on kohtuullinen naiselle, katsoo Unioni että nykyisen järjestelmän vallitessa kodeissa ei aina voida täsmällisesti työpäivää rajoittaa 10 tuntiin; mutta katsoo kohtuulliseksi, että kun palvelija on tehnyt ne työt jotka sopimuksen mukaan kuuluvat hänelle, palvelijalle annettaisiin tunti, tai joitakuita tunteja vapautta päivässä. Samalla kun Unioni katsoo suotavaksi että emännät koittaisivat vaikuttaa sellaiseen muutokseen järjestelmässä, että palvelijan työ ei alkaisi ennen klo 6 aamulla eikä jatkuisi jälkeen klo 9 illalla.

2) Säännöllisen vapaa-ajan suhteen jota palvelijat toivovat nimittäin yksi iltapäivä tai ilta viikossa sovittulla ajalla, sekä pyhäsin toisena aamu- toisena iltapäivän, katsoo Unioni sen toivomuksen olevan kohtuullisen, sitäkin enemmän koska Unionilla on tiedossa että useissa kodeissa tällainen järjestelmä jo on käytännössä.

3) Mitä alimpaan tuntipalkkaan tulee, katsoo Unioni että palvelija joka on täyttänyt 18 vuotta ja on palvelut vuoden paikkansa ja saanut siitä tydyttävän työtodistuksen, on hyvin ansainnut 12 mk. kuukausipalkan.»

Kysymyksen johdosta syntyi sanomalehtiväittely. Katso tuonempana.

YHDISTYKSEN SUUNNASSA SEN VAIKUTUSAJALLA TAPAHTUNUT KEHITYS.

Yhdistys oli kuten alussa mainittiin perustettu kristilliselle pohjalle. Sen ensimmäiset kokoukset alettiin hengellisiä ja isänmaallisia lauluja laulamalla. Keskustelukysymyksiä joukossa oli senlaisiakin kun »isännän ja palvelijan suhteista toisiinsa kristillisyyden pohjalla». Tämä ei kuitenkaan estänyt yhdistyksen jäseniä hyvinkin ankarasti arvostelemasta emäntiä kun tuli kysymys epäkohdista. Uskonnolliset harrastukset jäivätkin pian sivuun. Samoin hävisivät emännät yhdistyksestä. Eikä kestänyt kauvan ennenkuin yhdistyksessä ryhdyttiin keskustelemaan uskontokysymyksestä jotenkin vapaalla tavalla. Uskonto oli kuitenkin toisille arka asia. Kun päätettiin jättää rukoukset ja veisuut pois yhdistyksen kokouksista, niin erosi yhdistyksestä useita vanhempia jäseniä. Se ei kuitenkaan saanut nuorempia peräytymään, vaan he päättivät toimia uudella innolla ja vapaampaan suuntaan. Vähitellen päästiinkin niin pitkälle, että ryhdyttiin kokouksissa käsittelemään sosialidemokratian puolueen ohjelmaa. Mieli-piteet vakiintuivat hiljalleen niin että jo v. 1903 yhdistys liittyi Työläisnaisten liittoon. V. 1904 yhdistys liittyi paikallisjärjestöön ja vihdoin v. 1905 sos.-dem. puolueeseen. Ja näin oli uskonnollisena alkaneesta yhdistyksestä tullut sos.-dem. puolueosasto.

YHDISTYS VAATII »PALKOLLISSÄÄNTÖÄ» KUMOTTAVAKSI.

V. 1904 ryhtyi yhdistys tarkastelemaan palkollislainsäädäntöä. Keskusteluissa todettiin, että nykyisin voimassa oleva palkkauslainsäädäntö ei enää nykyoloissa vastaa vallitsevia oikeuskäsityksiä. Se asettuu melkein poikkeuksetta turvaamaan vahvemman puolen, s. o. isännän oikeuksia, jättäen palvelijan lain turvan ulkopuolelle. Yhdistys päätti ryhtyä vaatimaan sen kumoamista.

Kun samana vuonna kokoontuvaan säätyeduskuntaan oli tullut valituksi tohtori R. af Ursin, päätti yhdistys kääntyä hänen puoleensa anomalla että hän esittäisi kysymyksen eduskunnassa. Tohtori Ursin ei katsonut voitavansa esittää palkkauslain kumoamista sinänsä, ainoastaan sen eräiden pykäläin uusimista. Yhdistys tällä kertaa tyytyi tähän. Kysymystä ei säätyeduskunta kui-

tenkaan ehtinyt käsitellä. Sittenmin esitti yhdistys kysymyksen palvelijain edustajakokoukselle, jossa päätettiin vaatia palkollis-sääntöä kumottavaksi ja suojelulait ulotettavaksi palvelijoihin siten, että alaikäisille määrättäisi alin ikäraja samoin kuin teollisuusammateissa pisin sallittu työpäivä ja säännölliset vapaa-ajat. Nämä vaatimukset ovatkin eduskunnassa esitetyt, mutta toistaiseksi tuloksetta.

Samoin on yhdistys vaatinut, että yksityisten harjoittama paikanvälitysluokse olisi palvelijoille vahingollisena kokonaan kiellettävä. Tilalle olisi asetettava kuntien työnvälitystoimistot. Kysymys onkin eduskunnassa saanut suotuisan ratkaisun, mutta ei toistaiseksi hallitsijan hyväksymistä.

Yhdistys on myöskin käsitellyt kysymystä tilaston keräämisestä palvelija-oloista. Eduskunta päättikin anomusta puoltaa, vaan sekin kysymys makaa toistaiseksi senaatin vihreän veran alla. Tämän johdosta päättikin yhdistys yhdessä H. T. Y. Palvelijatarosaston kanssa ryhtyä keräämään tilastoa pääkaupungin palvelijain keskuudessa. Tilaston tulokset julaistiin palvelijaliiton kustannuksella lentokirjasena nimellä »Palvelijain olosuhteet tilaston valossa».

ASEMAN SELVITTÄMINEN MAALAISSPÄLVELIJOILLE.

Yhdistyksen kokouksissa oli usein keskusteltu siitä tavasta millä erät paikanvälitystoimistot olivat ryhtyneet vetämään maalaispalvelijoita kaupunkiin. Vuosittain lisääntyi paikattomain palvelijain lukumäärä. Niitä oli paikanvälitystoimistojen konttorit tulvillaan. Ja toisia yhä saapui siinä varmassa uskossa, että Helsingissä on aina hyviä paikkoja ja hyviä palkkoja saatavana. Yhdistys toimitti sen johdosta aina syksyisin sanomalehtiin huomautuksia maalaispalvelijoille. V. 1905 oli lehdissä seuraava varoitus:

»Taas syksyn tullen varustautuu suuri joukko maalaistyttöjä ja osa pikkukaupungeistakin tulemaan tänne Helsinkiin, muka suurempaa palkkaa ja helpompaa työtä saamaan. Vaan kuinka vaikeata tämä työnsaanti täällä on, ymmärtää siitä, että toimitoissa käy joka päivä monia kymmeniä, joille ei ole paikkaa. Näitä paikanetsijöitä on sadottaisin jo nyt syyskuun puolivälissä, mitä sitten kuin tulee marraskuun alkupuoli. Mitä ottavat kaikki nämä työttömät eteensä? Millä he henkensä elättävät? Voivatko he pysyä kunniallisena vai sortuvatko he nälkäruoskan pakoittamana? Mitä heistä ehkä viimein tulee? Sen me täällä olevat

kyllä aavistamme, vaan se suuri yleisö siellä maalla, ne isät ja äidit, jotka lähettävät tyttäriään pääkaupunkiin, tuntematta tai tietämättä onko täällä ketään, joka huolehtii heidän menestymisestäään. Näille tietämättömille tahdon kertoa ainoastaan yhden pienen tapauksen näytteeksi, miten voi käydä heidänkin tyttäriilleen täällä. Tämän kertomuksen kuulin juuri tänä aamuna, ja puhu-
koon se puolestaan asianomaisella vaikuttavalla tavalla.

Muutama viikko sitten oli tänne tullut 17 vuotias maalais-tyttö, joka etsi paikkaa, vaan ei onnistunut saamaan, rahat loppui, olisi jo mennyt takasin maallekin vaan ei ollut enää rahaa matkustaa. Asunnostaan hän myöskin työnnettiin ulos kun ei ollut vuokraa maksaa. Käveli sitten pitkin katuja, ei tiennyt minne mennä, ei tuntenut ketään, ollen ujo luonteeltaan ei tohtinut paljon kyselläkään, vetäytyi aina vaan syrjään. Tuli ilta, tuli yö, aina vaan tyttö samoili kadulla ymmärtämättä minne menisi yölä viettämään.

Vaan tulipa vihdoinkin hänellekin auttajansa, tuli susi lam-
masten vaatteissa, makeat oli sanansa, lohduttavaa oli puheensa. Tyttö avosydämisesti kertoi kohtalonsa, puutteensa olihan hän nyt löytänyt edes yhden, joka otti osaa hänen suruunsa, ja tar-
josi apuaan hänelle, mitättömälle maalaistytölle. Nuori mies tarjosi tytölle asunnon siksi yöksi, ja tyttö luottamuksella meni, eihän ollut muutakaan neuvoa — ja eihän tyttö siinä ymmärtä-
nyt mitään pahaa, olihan nuori mies niin ystävällinen ja osaa-
ottavainen hänen kohtaloonsa. — —

Tuli aamu ja sen kanssa seuraukset. Tuo tunnoton ihmis-
peto oli käyttänyt hyväkseen tytön onnetonta tilaa ja raiskannut
hänet, turmellen koko hänen tulevaisuutensa. — Aamulla hän
vielä kaiken hyvän lisäksi potkimalla ajoi huoran pois huonees-
taan. Eräs toinen armeliaan nuoren miehen tovereista antoi tyttö
raukalle markan, että hän saisi kalvia ja ruokaa sinä päivänä.

Minne tyttö on joutunut en tiedä, sillä kertojani sai kuulla
tapahtumasta vasta sitten kuin tyttö jo oli lähetetty matkaan,
mahdollisesti on hän löytänyt toisia pelastavia enkeleitä sittem-
min, viliseehän niitä kadut täynnä joka ilta, ja nämä ritarit pitä-
vät itseensä rehellisinä, kunniallisina kansalaisina. *) Kertomani
tapauksen sankarikin on erään raittiusseuran jäsen.

*) Jälkeenpäin sain tietooni, että samainen tyttö oli pari kuukautta
sen jälkeen joutunut houruinlaitokselle. Tytön järki ei kestänyt kovia
koettelemuksia, jotka yhä olivat jatkuneet.

Tämä tapaus tapahtui armonvuonna 1905, syysk. 16-17 päivien välillä keskellä sivistynyttä Helsingiä.

Tämä esimerkki on vaan yksi niistä tuhansista, joita löytyy, vaan olkoon sekin puolestaan omiaan avaamaan ihmisten silmät siitä vaarasta, joka uhkaa noita nuoria kokemattomia tyttöjä, jotka rientävät kaupunkiin onneaan etsimään. Te isät ja äidit siellä maalla! Te, jotka aiotte lähettää tyttärensä kaupunkiin, ottakaa ensin selvää voiko saada kaupungissa paikkaa, voiko siellä saada rahellisen toimeentulon, onko siellä ketään, joka ottaa työstänne

Yhdistyksen nykyinen huvitoimikunta.

huolchtiakseen, jos ei ole, niin koettakaa saada hänelle toimi maalla, sillä siellä on suurempi mahdollisuus rehelliseen ja siivoon elämään. Ajatelkaa, että ehkä tekin jonkun ajan kuluttua voisitte saada kuulla kerrottavan, että ehkä teidänkin lapsenne, jota te hellyydellä, köyhyydestänne huolimatta, olette koettaneet kunnialla kasvattaa, että hänkin on ehkä nälän ja puutteen tahi kokemattomuuden tähden sortunut. Kuvitelkaa mielessänne, miltä tuntuu äidin sydämessä saadessaan tietää onnettomuudesta, joka on kohdannut ehkä ainoata lastaan, sillä äidillä on äidin tunteet, olkoon sitten, että ne on peitetty ryysyillä tai sametilla.

Palvelijoille maalla tahtoisin sanoa, koettakaa saada asemanne paranemaan kukin sillä paikkakunnalla missä olette, koettakaa saada palvelussopimusta tehdessänne vaadituksi itsellenne

joku vapaapäivä ja kohtuullinen palkka, sillä olot ei parane sillä, että niitä paetaan, vaan sillä, että niihin vaaditaan parannuksia.

Ammattitoverit! ottakaa tämä huomioonne ja tehkää kaikki voitavanne ehkäistäksenne sitä tulvaa, joka uhkaa siveellistä perikatoa. Älkää rientäkö Helsinkiin, sillä täälläkään emme elä päiväpaisteella. Maalla on palvelijoista puute, koettakaa käyttää hyväksenne sitä työalaa, sillä kaikki työt on yhtä kunniallisia ja kaikki tarvitsevat tekijänsä, ja maanviljelystyö kannattaa myöskin niin hyvin että sen työntekijöille kannattaa maksaa kunnollinen palkka».

KESÄLOMAA VAADITAAN.

Keväällä v. 1906 päätti yhdistys vaatia palvelijoille kesälomaa ja sitä varten julaistiin sanomalehdissä, myöskin porvarillisissa, — heihinhän tahdottiin vaikuttaa — seuraava kirjoitus:

»Luonnon lakien mukaan tarvitsee joka ihminen toisinaan lepoa, voidakseen pysyä normaalikunnossa, luonto vaatii osansa, olkoon sitten, että henkilö on missä asemassa tahansa. Mutta meidän yhteiskunnassa on koko suuri ammattiluokka, joiden levosta on hyvin vähän huolehdittu ja puhuttu. Kuka joutaisikaan ajattelemaan tänä hirveänä sekasorron aikakautena noita ainiaan unohdettuja palvelijattaria, jotka ovat kumminkin aivan välttämättömiä jokapäiväisessä elämässä. Nyt taasen kun tulee suvi, ja herrasväki muuttaa maalle perheineen, otaksuu ehkä moni, että se on suuri onni palvelijalle päästä mukaan maalle, ehkä lepäämään ja raitista ilmaa nauttimaan. Vaan minkälaista on palvelijan kesä, ei ole monikaan viitsinyt ajatella ja verrata palvelijain ja esim. vaan päivätyöläisten välillä olevaa eroa. Kun työläinen on tehnyt työtä päivän, pääsee hän vapaaksi ja voi mennä ulos luonnon helmaan, vaikka ei muuanne kuin johonkin puistoon, jossa saa oikoa väsyneitä jäseniään. Palvelijattarilla taas ei ole ollenkaan toivoa mistään vapaudesta.

Suvella tahtoo jokainen elää omien oikkujensa mukaan, juodaan aamupäivisin kahvit ulkona, jossain mäen syrjässä, päivällispöytä katetaan myöskin ulos, ehkä joku matka asunnosta, sillä huoneissa on niin tukahuttavan kuuma. Palvelijalla, jolla jo on kuuma keittiössä kuuman hellan ääressä, hän saa ehkä vielä juosta edestakaisin polttavassa auringon paisteessa ilman »varjoa» kantaen edestakaisin ruoka-astioita ja kahvitarjottimia. Sitten on suvella vielä ylimääräistä keittämistä: laitetaan marjahilloja, mehuja ja vihanneksia talven varalle. Siellä missä on

suuret perheet tarvitaan näitä paljon. Onpa vielä yksi vika maalla ja se on, että palvelijat melkein poikkeuksetta saavat nukkuu keittiössä, jossa ei saa unta silmiinsä koko yönä tukahuttavan kuumuuden tähden. Jos iltasilla tahtoisi istua ulkona raittiissa ilmassa tai kävellä ulkopuolella keittiötä, katsoo moni emäntä sen heti epäsiiveelliseksi.

Jos taas joku vanha palvelija on jäänyt kaupunkiin n. s. kesäpalvelijaksi, hoitamaan taloutta, ostamaan ja lähettämään ruokaa maalla olevalle perheelle, ja sattuu tulemaan kaupunkiin joku isäntäväestä, esim. pojista tai tyttäristä joku, on tuo vanha palvelija vastaan ottamassa tavaroita, joita hän sitte kantaa raahustaa kotiin, samaan aikaan kun kaupunkiin saapunut terve, täysissä voimissa oleva, esimerkiksi nuori herrasmies ajaa ajurilla, sillä hän herra on liijan »hieno» puuttumaan tavarain kuletukseen, neliän kuuluu palvelijan tehtäviin.

Kesälomaa myöskin palvelijoille, on meidän vaatimuksemme nykyään, sillä perheen asuminen maalla ei suinkaan ole samaa kuin, että heidän muassaan olevat palvelijat voivat saada nauttia kesän levost ja vapaudesta.

Nykyaikanaahan on koitettu ulotuttaa kesälomaa yhä laajempiin piireihin ja siis on syytä toivoa, että oikeuden tunto myöntää saman oikeuden myöskin palvelijoille, tosin on se tapa ollut käytännössä useassa perheessä jo ennestään, vaan ainoastaan pieni prosentti on tähän saakka päässyt siitä osalliseksi. Paljon keveämällä ja iloisemmalla mielellä tekee palvelija silloin tehtävänsä, jos hänelle tunnustetaan oikeudet, jotka pitäisi kuuluman kaikille ihmisille».

VAPPUVAPAUTTA

vaadittiin niinkään. Vuonna 1908 päätti yhdistys esittää kysymyksen yleiselle palvelijain kokoukselle jonka johdosta julaistiin lehdissä seuraava julistus:

»Vappu on kevään juhla, vapauden ja toivon juhla! Silloin kaikki nauttii keväästä. Työväestö on vapaana, kauppa-apulaiset vapaana, koulut luonnollisesti sulletut, opettajat ja oppilaat luonnollisesti vapaana. Entä palvelijat?

Entisinä aikoina otaksuttiin että vappujuhlan, kevätjuhlan vietto ei kuulunut muille kun oppineille ja varakkaalle luokalle. Vaan viime aikoina on myöskin työväestö vaatinut vapun vapaaksi, ja työnantajatkin katsovat sen jo luonnolliseksi että vappuna työt seisoo.

Yleisessä palvelijain kokouksessa t. k. 27 p:nä, jossa oli läsnä noin 1,000 palvelijaa, velvoitti kokous allekirjoittaneen kaikissa pääkaupungin sanomalehdissä huomauttamaan isännistölle palvelijain vappuvapaudesta.

»Palvelijan työ on yhtämittaista työtä toisten mukavuuksien eteen. Tämä työ voi toisinaan tuntua hyvinkin raskaalta, erittäinkin päivinä jolloin tietää että kaikkialla nautitaan kevään juhlasta, nautitaan vapaudesta, vapaudesta johon hän ei saa ottaa osaa sillä hän on vaan — palvelija.

Kokouksessa lausui palvelijat toivomuksen, että perheen emännät järjestäisi työt siten, että ne palvelijat jotka haluaisivat, voisivat ottaa osaa ulkoilmajuhliin, jotka vietetään aamupäivällä. Ja tämä ei ole mahdotonta, kun vaan on halua järjestää, koska nämä juhlat eivät kestä koko päivää.

Palvelijat toivovat, että emännät ottaisivat palvelijain toivomuksen huomioon.»

Tästäkin syntyi väittelyä, katso tuonnempana.

YHDISTYS HARJOITTA KIRJALLISTA TOIMINTAA.

Heti ensimmäisenä toimintavuonna herätettiin yhdistyksessä kysymys oman äänenkannattajan perustamisesta. Oli selvää, että jos tahdottiin vaikuttaa laajempiin piireihin, oli välttämätöntä levittää kysymystä selvittävää kirjallisuutta. Niinpä julaistiinkin yhdistyksen kustannuksella syksyllä 1898 tilapäisjulkaisu nimeltä »Palvelijatar-lehti», suomen ja ruotsin kielisenä. Seuraavana vuonna kustansi yhdistys samanlaisen tilapäislehden, sekä päätti anoa lupaa lehden säännölliselle julkaisemiselle. Kuvaavata senaikaisten paino-oloille on, että tämänlaisessakin lehdessä nähtiin niin suuri yhteiskunnallinen vaara, että anomus hylättiin.

Kun lehden julkaiseminen estyi, päätti yhdistys jatkaa kirjallisuuden kustantamista toisessa muodossa. Keväällä 1900 ilmestyi yhdistyksen toimesta palvelijattarien albumi nimeltä »Heikkojen ääni». Seuraavana vuonna julaistiin jälleen Palvelijattarien albumi. Nämä eivät olleet rahallisessa suhteessa erittäin tuottavia. Kuitenkin yritettiin vielä kustantamista. Raittiusyhdistys Koiton naisosaston kanssa yhdessä julkaisi yhdistys kahtena seuraavana vuonna joulualbumin.

Keväällä v. 1905 päätti yhdistys uudestaan anoa lupaa lehden julkaisemiselle. Lupa tällä kertaa myönnettiin. Touko-kuussa ilmestyi lehden ensimmäinen numero.

Kun kesällä v. 1905 Tampereella pidetyssä palvelijain edustajakokouksessa päätettiin perustaa Palvelijattarien liitto, päätettiin myöskin ottaa palvelijatarlehti yhdistyksen ehdotuksesta liiton omaisuudeksi, evästyksellä että liittohallinnon on lehden suhteen ehdotettava yhteistoimintaa naisliittohallinnon kanssa, toivomuksella, että lehti muodostuisi yleiseksi työläisnaisten äänenkannattajaksi.

Naisliiton ylimääräisessä kokouksessa Viipurissa 1906 päätettiin Palvelijatarliiton ehdotuksesta Palvelijatarlehti ottaa sos.-dem. naisliiton äänenkannattajaksi, ja julaista lehteä nimellä »Työläisnainen». Lehden kokoa ja numerolukua suurennettiin. Sen jälkeen kun Työläisnainen on ilmestynyt, ja palvelijain liitto on julkaissut lentolehtisiä palkollisalalta, ei yhdistys ole katsonut tarpeelliseksi kustannustointaan jatkaa.

YHDISTYS PERUSTAA LAINAKIRJASTON.

V. 1906 päätti yhdistys ryhtyä hommaamaan lainakirjastoa, jossa on nykyään 200 nidosta. Kirjastoa käytetään hyvin ahkeraan.

TORSTAITA VAADITAAN PALVELIJAIN VAPAAPÄIVÄKSI.

Palvelijain edustajakokouksessa kesällä 1911 päätettiin »että palvelijain on saatava vapaata joka torstai kello 4 alkain koko illaksi siellä missä palvelijan työpäivä (joka hyväksyttiin 10-tuntiseksi) ei ole järjestetty yhteen jaksoon, kuitenkin niin, että siellä missä on kaksi tai useampia palvelijoita, voidaan toisiin nähden muuta viikon päivää sovelluttaa».

Kysymyksen johdosta päättivät palvelijajärjestöt Helsingissä nyt ottaa ponsien kolmannen kohdan erikoisvaatimuksena emännille esitettäväksi, joka myös hyväksyttiin yleisessä palvelijain kokouksessa, joka pidettiin Helsingin Työväen talolla jouluk. v. 1911, jossa kokouksessa kehoitettiin palvelijatarjärjestöjä ryhtymään asiaa eteenpäin ajamaan. Kysymyksen johdosta kääntyi Helsingin Palvelijatar yhdistys ja H:gin T. Y. Palvelijatarosasto viime talvena kiertokirjeellä kaikkien Helsingissä toimivien emäntä- ja naisyhdistysten puoleen, ehdottaen heitä keskustelemaan ja päättämään palvelijain torstai-vapausvaatimuksesta. Palvelijajärjestöt lähettivät kirjelmän Naisliitto Unionille, Suomen Naisyhdistykselle, Marttayhdistykselle, Husmoderförbundetille, Kvinno-

förbundet Hemmet'ille, Suomalaiselle Naisklubille ja Suomalaisen Naisliiton Helsingin osastolle. Kirjelmä kuului seuraavasti:

»Suurimpia epäkohtia palvelijain asemassa on järjestetyn vapaa-ajan puute. Nykyajan palvelijain ei ole voinut olla vaikuttamatta ne vapauden pyrkimykset, jotka antavat leimansa tälle aikakaudelle, joten palvelijain vapauden kaipuu on nykyään aivan toisellainen kuin ennen. Verratessaan asemaansa ammattityöläiseen, joka on vapaa joka iltana, puhumattakaan vapaista pyhäpäivistä, ei palvelija voi olla tuntematta erikoista orjuuttaan, kun hänellä ei ole määrättyä vapaa-aikaa ollenkaan. Useimmissa perheissä hän on hänellä vapautta ainoastaan pari kolme tuntia joka toinen sunnuntai, joka vapaa-aika on kerrassaan riittämättömän lyhyt. Pyhäinä iltapäivinä, jolloin useimpien vapaa-aika on, ei palvelijalla myöskään ole tilaisuutta sivistysharrastuksiensa tyydyttämiseen, koska tuo vapaa-aika on sekä liian lyhyt, että sellaisena aikana, jolloin ei ole luennoita y. m. sivistäviä tilaisuuksia.

Palvelijajärjestöt ovat palvelijaliikkeen alusta saakka esittäneet vaatimuksena, että saataisiin yksi arki-ilta vapaaksi viikossa. Tämän vaatimuksen ei luulisi olevan liian suuren, kun ottaa huomioon, että palvelijalla on seitsemän työpäivää viikossa. Suurlakon aikana arkipäivävapautta voimakkaasti esitettiin, ja silloin suuri joukko emäntiä lupasi sen käytännössä toteuttaa. Arkipäivävapautta onkin palvelijoille jonkun verran joissakin paikoissa annettu, mutta kun ei ole hyväksytty mitään yhtenäistä menettelyä, joka helpottaisi sen toteuttamista yleisemmin, niin se kohtaa käytännössä vaikeuksia.

Emännät ovat arkipäivävapautta vastustaneet sillä, että voitulla vieraita, jolloin emäntä joutuu pulaan, jos palvelijalla on vapaa-illansa. Tämän esteen poistamiseksi arki-vapauden tieltä ovat palvelijat pitkien keskustelujen jälkeen viimekesäisessä edustajakokouksessaan päättäneet ehdottaa otettavaksi yleisesti käytäntöön määrätyn viikon päivän, jolloin palvelijoilla olisi vapaata. Kun tämä vapaapäivä saadaan yleistetyksi, niin silloin ei kukaan mene vieraisille sinä päivänä, koska jokainen tietää palvelijoilla silloin olevan vapaapäivän.

Palvelijain edustajakokous hyväksyi torstain siksi päiväksi, jolloin palvelijain on saatava arkipäivävapautensa.

Yllä olevan perusteella ehdotamme, että yhdistyksemme ottaisi keskusteltavaksi, eikö emäntien kannalta ole edullisinta järjestää palvelijain arkivapaus siten, että yksi määrätty viikon arkipäivä torstai otetaan vapaapäiväksi.

Jotta kysymys saisi monipuolisemman selvittelyn, ovat H:gin Palvelijataryhdistys ja H. T. Y. Palvelijatarammattiosasto kumpikin valinneet kaksi edustajaa, joiden kautta toivomme saavamme valaista kantaamme siinä kokouksessanne, jossa kysymyksestä keskustellaan.

Päätöksestänne pyydämme saada lähimmässä tulevaisuudessa tiedon »

Nais- ja emäntäyhdistysten vastaukset.

Nytemmin on saapunut vastaukset kaikilta järjestöiltä joista vastauksista Naisliitto Unioni ja Suomen Naisyhdistys vastaavat samaan tapaan, nimittäin »että vaikka on suotavaa että palvelijattarilla olisi yksi vapaa arkipäivä, tulisi päivän, jona tämä vapaa-aika annetaan riippua sopimuksesta emännän kanssa.

Nuorsuomalainen Naisklubi v »stasi: »keskusteltaessa oltiin yksimielisiä siitä, että sunnuntaivapaa-ajan lisäksi yksi iltapäivä viikossa olisi palvelijattarille vapaa ja ilmeni että klubiin kuuluvilla jäsenillä on jo se tapa ollut kauan käytännössä. Yleistä torstai-iltapäivävapautta he eivät monesta eri syystä voineet hyväksyä ».

Suomalaisen Naisliiton Helsingin osaston vastaus kuuluu: »Luettiin Helsingin Palvelijataryhdistyksen kirjelmä, joka koskee määrätyn yhteisen vapaa-arkipäivän myöntämistä palvelijattarille. Asiasta keskusteltiin vilkkaasti. Kun mainittujen yhdistysten edustajat henkilökohtaisesti olivat kokouksessa läsnä, tuli asia monipuolisesti valaistuksi. Oltiin yksimielisiä siitä, että vaatimus on oikeutettu ja ajan vaatima. Huomautettiin m. m. mitenkä palvelijoilla niukasti on vapaata verrattuina muihin ammattilaisiin sekä mitenkä tuona yhteisenä vapaapäivänä voitaisiin järjestää sivistäviä esitelmätilaisuuksia y. m. palvelijattaria varten.

Kokous asettui periaatteellisesti kannattamaan mainitun kirjelmän ehdotusta, että nimittäin yksi yhteinen vapaa-arkipäivä viikossa olisi palvelijattarille annettava, eikä ilmennyt kokouksessa mitään sitäköön vastaan, että tuoksi vapaapäiväksi tulisi torstai, jota kirjelmässä ehdotetaan, kuitenkin niin, että siellä missä on kaksi tai useampia palvelijoita, voidaan toisiin nähden muuta viikonpäivää sovelluttaa, (1911 pidetyn palvel. edust. kokouksen pöytäkirjasta). — Tiedettiin että tästä säännöstä tulisi paljonkin poikkeuksia olemaan, mutta uskottiin kuitenkin tämän torstai-vapauden voivan tulla melkoisesti yleistetyksi.

Kokous lausuu vielä toivomuksenaan, että liiton keskushallinto kehoittaa kaupunkiosastojaan ottamaan tämän asian kokouksessaan keskustelun alaiseksi, ja päätti kokous tästä pykälästä pöytäkirjan otteella ilmoittaa keskushallinnolle sekä edellämainituille yhdistyksille.»

Husmoderförbundet'in (emäntäliiton) vastaus kuuluu:

»Helsingin Palvelijataryhdistykselle ja Työväen yhd. Palvelijatarammattiosastolle:

Vastaukseksi yhdistyksienne Husmoderförbundetille (Emäntäliitolle) lähettämään kirjelmään, on Husmoderförbundet päättänyt kokouksessaan 27 p. maaliskuuta 1912 lähettää otteen kokouspöytäkirjastaan 15 p. marrask. 1911, jossa kokouksessa keskusteltiin järjestyneiden palvelijain vaatimuksesta.

2 §. Keskustelu järjestyneiden palvelijain vaatimuksesta, joka oli aloitettu edellisessä kokouksessa, loppuun suoritettiin, ja yhtyi kokous seuraavaan lausuntoon:

»Kun kodin järjestys on sitä laatua, että palvelijan työ ei voi samaan aikaan pysähtyä kaikissa kodeissa, ei Husmodersförbundet voi hyväksyä palvelijain vaatimusta torstaipäivän vapaudesta. Vanhaa järjestelmää, että kodissa jossa on useampia palvelijoita, he vuoron perään saavat vapautta, ei voida muuttaa. Niiden palvelijain, jotka vertaavat itseään ammattityöläisiin, pitäisi etsiä itselleen toista ammattia. He voivat palvella niitä perheitä jotka niin tahtoo tuntipalkalla, jolloin he asuessaan ulkona, saavuttavat toivotun vapauden. Mutta he kadottavat samalla vakinaisen palvelijan verrattain varman aseman ja hänen muut etuisuutensa.»

»Kvinnoförbundet Hemmet'in» vastaus kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

»Palvelijataryhdistyksille.

Teidän herättämän kysymyksen johdosta koskeva joka viikkoista torstai iltapäivänä vapautta, päätti naisliitto Hemmet, yhtyen siihen käsittelyyn kysymyksestä joka tapahtui liitossa syksyllä 1911 heti sen jälkeen kun teidän toivomukseenne oli ollut sanomalehdissä näkyvissä, antaa seuraavan vastauksen.

Voi löytyä sellaisia perheitä, joissa torstai-iltapäivävapauden myöntäminen palvelijoille ei tuottaisi mitään häiriötä, toisille sitä vastoin, erittäinkin vähempivaraisille joilla on ylimalkaan vaikeata hankkia avustusta taloudenhoitoon, tulisi se hyvin raskaaksi. Niinhyvin sairaus, kun pienten lasten hoito tekee usein palvelijan avustuksen välttämättömäksi. Kuinka voisivat sairaalat, hotellit, kahvilat ja monet yksityiset ja yleiset laitokset toimia, jos *kaikki* palvelijat, niinkuin te toivotte, olisivat vapaita samana iltapäivänä?

Liitto ei sen vuoksi voinut sitä suositella yleiseksi tavaksi, että juuri torstai-iltapäivä olisi vapaa, vaan saisi arkipäivänä vapausjääää yksityissopimuksen varaan.

Vertailu tehtaan työntekijättäriin ei ollut sopiva, sillä työ tehtaissa on keskeymätöntä koko työajan, ja yksitoikkoista, jonka vuoksi se on väsyttävämpää; jota vastoin monet toimet kuten esimerkiksi asiain toimittaminen kaupungilla eli vastaanottaen käyntejä keittiössä, joita herrasväki tavallisesti sallii (?), ei voida työkse lukea. Että palvelijat, jotka nopeasti ja kunnollisesti tekevät tehtävänsä, tai ovat monta vuotta samassa perheessä palvelleet ovat ansainneet luottamuksen, heille esitettiin ylimalkaan kuten luonnollista suurempia etuja, myöskin vapauteen nähden.

Varjopuolet ehdotetusta muutoksesta ei koske yksinomaan työnantajia. Nyt jo on visseissä perheissä tapana, että palvelijat vuoron jälkeen saavat käydä erilaisilla sivistyskurseilla. Niinpä kerrottiin yhdestä jolla oli taipumusta piirustukseen, että hän kävi joka ilta Ateneumissa koulussa, useista tiedettiin että he olivat käyneet ruuanlaittokurseilla palveluksessa ollessaan, vielä oli muutamia jotka olivat olleet kirjoitettuja osanottajiksi saksankielen iltakurssseille eli käyneet kuulemassa esitelmiä kansanopistokurseilla parina iltana viikossa. Nämä eri lyhemmät vapaa-ajat tavallisista toimista, ovat luultavasti suuremmasta merkityksestä kun ehdotettu torstai-iltapäivä vapaus, joka olisi monelle tarkoitukseton, tai käytettäisi omaksi vahingoksi.

Lopuksi lausuttiin valitus siitä vihamielisestä kannasta joka palvelijoissa, kiihotuksen tuloksena, esiintyy emäntiään vastaan. Yksi jäsen lausui toivomuksenaan, että palvelijoita joskus voitaisiin kohdella perheissä tasa-arvoisina, kuten nykyään vississä mitassa talonpoikain keskuudessa on tapana. Silloin ehkä asema parantuisi. Toiselta puolen voidaan esittää, että huolimatta suuremmasta yhdenvertaisuudesta maalla, palvelijat mieluummin palvelevat herrasväellä.»

»Martta-yhdistys» vastasi:

»Sen johdosta, että Martta-yhdistyksen keskus toimikunta on kehoittanut Helsingissä työskenteleviä Martta-yhdistyksen ompeluseuroja keskustelemaan Palvelijatar-yhdistyksen kiertokirjeen herättämästä kysymyksestä saada käytäntöön määrätty, yhteinen vapaa-arki-iltapäivä viikossa palvelijattaria varten, saamme esittää seuraavaa:

Asia on otettu puheeksi ja tullut pohdituksi kaikissa Helsingin haaraosastoon kuuluvissa kaupungissa työskentelevissä om-

peluseuroissa. Että palvelijattaret tarvitsevat yhden vapaan iltapäivän viikossa paitsi sunnuntaita, oli »Marttojen» mielestä epäilemättöä ja itsestään selvää. Mutta oliko toivottavaa, sopivaa ja mahdollista vaatia kaikille yhteinen määrätty päivä, ehdotuksen mukaan torstai vapaapäiväksi, siitä oli eri mieliä. Näkökohdat, jotka puhuvat senkaltaisen määräyksen puolesta, saivat kovin vähän kannatusta, sitä vastoin huomauttivat monet senlaisen toimenpiteen kohtuuttomuutta, toiset taas sen tarpeettomuutta. Suurin osa ompeluseurain jäseniä oli varmasti vakuutettu senlaisen määräyksen hankaluuksista ja vaikeuksista ja epäilivät suuresti sen tarpeellisuutta.

Sille mielipiteelle, joka näissä keskusteluissa ilmeni, täytyy antaa arvoa, koska ompeluseurain jäsenet suureksi osaksi itse ovat lähteneet palvelijatarluokasta.»

Palvelijajärjestöjen vastatoimenpiteet.

Vastauksien johdosta käsitteli Helsingin Palvelijataryhdistys ja H. T. Y. Palvelijatarosasto kysymystä uudestaan ja päätettiin silloin saattaa saadut vastaukset julkisuuteen, sekä laatia sanomalehtiin asiallinen selostus saapuneiden vastausten johdosta, koska vastauksista näkyy, että ainakin muutamain vastausten perustelut olisivat olleet toiset, jos olisi kutsuttu palvelijain valitsemat edustajat kokoukseen jossa asiata käsiteltiin, sillä lähetetty kirjelmä oli liian lyhyt ja vajanainen, kun toivottiin edustajain kautta saatavan selostaa ja perustella vaatimukset. Mutta kun sitä ei saatu, täytyy sitä perustella jälkeinpäin.

Ainoa asiallinen vastaväite, joka on tuotu palvelijain torstai-päivävapautta vastaan on se, että jos on useampia palvelijoita, niin mihin joudutaan jos kaikkien palvelijain pitää päästä torstai-iltapäivällä vapaaksi? Tämä kohta jäi kirjelmässäkin liian epäselväksi, kun koitettiin saada kirjelmä mahdollisimman lyhyeen muotoon, ja kun toivottiin että järjestöjen valtuuttamat voivat heidän kokouksissaan selvittää kirjelmän vajanaisuudet. Mutta kun kaikki muut paitsi nuorsuomalaisen naisliiton Helsingin osasto, eivät suvainneet palvelijain edustajain läsnäoloa, tuli kaikissa muissa paitsi äsken mainitsemassa yhdistyksessä päätös palvelijain vaatimukseen — hylkäävä. Katsekkaamme hieman niitä perusteluita millä hylkäävä päätös tehtiin:

Husmoderförbundet, (emäntäliitto) jonka jäsenet liittoon liittyessään ovat sitoutuneet ei ottavansa palvelukseen ketään joka vaatii lyhennettyä työpäivää, vastaa hyvin ylimielisesti. Peri-

aatetta, että palveliain tulisi saada vapaata yhtenä arki-iltapäivänä viikossa, ei vastusteta, päinvastoin saa kirjelmästä sen käsityksen että se sisältyy »vanhaan järjestelmään» jonka mukaan palvelijat saavat vapaata vuoron perään. Miten tätä »vanhaa järjestelmää» noudatetaan ei kirjelmässä ilmene, emäntäliitto kai tarkoittaa että palvelijan tulisi saada vapaata yhtenä iltana viikossa, jos hän sitä joka kerta erikseen -- pyytää, ja jos se sopii emännälle, tai jos ei palvelija viitsi pyytää saatuaan useamman kerran kieltävän tai muuten epäystävällisen vastauksen, niin »vanhan järjestelmän» mukaan saa palvelija olla kotona, joka taas ei siihen tyydy, hän erotkoon palveluksesta, onhan palvelukseen pyrkiöitä nykyään enempi kun tarvitaan.

Norjassa jossa on palvelijoista puute, sanoo valtion komitea joka laati ehdotusta uudeksi palkkauslaiksi, että vaikka onkin toisilla tarpeeksi vapaata, niin kieltämättä on paljon palvelijoita, jotka ovat niin rasitettuja työllä, että heillä ei ole hetkeäkään lepoa ei yöllä eikä päivällä. Ja että jos lakiin otettaisi määräys vissin vapaa-ajan myöntämisestä niin se osaltaan vaikuttaisi palvelijapuutteen poistamista. Meillä jossa työttömäin luku yhä lisääntyy, meillä emännät sanovat vain: joka ei tyydy, hän menköön.

»Kvinnoförbundet Hemmet,» (Naisliitto koti) Emäntäliiton kaksoissisar, joka samoin kuin tämäkin oli käsitelty kysymystä sanomalehti uutisen perusteella odottamatta palvelijajärjestöjen kierto-kirjettä, perustelee hieman laajemmin kielteistä kantaansa, jonka kannan pääperuste on, että kun löytyy paljon köyhiä perheitä joitten on vaikea hankkia ollenkaan talousapua, mutta joiden siitä huolimatta täytyy elää — säätynsä mukaisesti, niin sentähden palvelijain vaatimusta täytyy vastustaa. Tämä emäntien väite tuntuu mielestämme liian porvarilliselta, sen mukaan pitäisi vieläkin huonommassa asemassa olevien palvelijain uhrautua köyhien, mutta silti — säätynsä mukaan elävien herraskaisten hyväksi. Emäntien ehdotuksessa on luokkatunnetta, mutta ei oikeudentunnetta.

Mitä tulee siihen väitteeseen, että sairaus- ja pientenlasten hoito tekee usein palvelijain avun välttämättömäksi, niin sairaustapauksethan ovat poikkeustapauksia, ja pientenlasten hoito on sama minä iltana tahansa, ei se estä torstaipäivää hyväksymästä jos kerran hyväksytään periaate että palvelijain tulee saada vapaata yhtenä arki-iltapäivänä viikossa. Mitä tulee kahviloihin, sairaaloihin y. m. joihin kirjelmissä viitataan, niin se väite kumoutuu itsestään palvelijain edustajakokouksen päätöksellä, jonka mukaan, siellä missä on kaksi tai useampia palvelijoita, voidaan toisiin nähden muuta viikon päivää sovelluttaa.

Sangen löyhä on se K. H. väite että palvelian olot ovat niin paljon paremmat tehtaantyöntekijättärien oloja ettei muka voida verratakaan heitä toisiinsa, tehtaassa kun työ on yksitoikkoista, keskeymätöntä koko työajan. Palvelijan työ sitävastoin niinkun asioilla käynti, yökkövisitien vastaanotto (!) ei muka ole rasittavaa palvelijoille. Väite että palvelijain työ yleensä olisi vähemmän rasittavaa kun tehdastyö ei ole totuuden kanssa yhtäpitävä. Että muutamilla palvelijoilla on parempi ei muuta asiaa sillä ne ovat poikkeuksia, ainakin ne jotka ovat koittaneet molempia, väittävät, että palvelus on ainakin yhtä rasittavaa, vieläpä se useimmiten on rasittavampaakin nimittäin senlaisissa paikoissa missä on paljon lapsia ja joissa ei töiden kanssa ole minkäänlaista järjestystä, ja jossa emäntä on ylen hermostuneena ja aina epäluuloisena palvelijan kintereellä hoputtamassa: mene joutuun tuonne, tule nopeaan tänne j. n. e. p. Puhumattakaan niiden matkailiakotien, ravintoloiden ja yömajojen palvelioista joissa ei ole kaksivuoroista palvelijakuntaa.

»Kvinnoförbundet Hemmet» näkee ehdotetussa muutoksessa oikeastaan vahinkoakin palvelijoille, perustellen väitettään sillä että tiedettiin olevan yksi palvelija, joka ollen palveluksessa kumminkin sai käydä Ateneumissa piirustuskursseilla. Ja vielä muutamia muita kun kävivät jollain muilla kursseilla. Ja kun tiedettiin tämmöisiä olevan ehkä yksi sadasta, ehkä vähemmän, niin muuta ei tarvita. Tämänlaisiin esimerkkeihin vetoaminen tuntuu mielestämme enempi kun lapsekkaalta, sillä mitä merkitsee se että joku yksilö käy jollain saksankielen tai muilla kursseilla, sillä mikä estää niitä siellä edelleen käymästä, ne ovat kaikessa tapauksessa poikkeuksia Helsingin yli 9,000 palvelijan joukosta, he voivat yksityisesti siitä sopia kurssien aikana emäntiensä kanssa. K. H. kirjelmässä, sanotaan vielä että kokouksessa lausuttiin valitus siitä vihamielisestä kannasta, joka esiintyy palvelijoissa emäntiään kohtaan muka kiihotuksen tuloksena, vieläpä lausuttiin toivomus että kerran tulisi aika jolloin voitaisi palvelijoita kohdella — tasa-arvoisina (!). Tuskin emännät itsekään huomasivat kuinka suurelta ivalta heidän tasa-arvoisuustoivomuksensa tämän asian yhteydessä kuulostaa, he kun eivät niin paljoa antaneet arvoa palvelijoille että olisivat suvainneet kutsua heidän edustajansa kokoukseen missä asiasta keskusteltiin. Tällä tavallako K. H. luulee voittavansa sen vihamielisen kannan, jonka he ovat huomanneet olevan olemassa. Jos senlaista on, jota emme tunne, niin ei ainakaan emäntien suhtautuminen tähän kysymykseen sitä tule lieventämään. Yksipuolinen ystävyys ei kauan kestä, sen

kai K. H. jäsenetkin tunnustanee ja kuten edellä on osotettu niin koko K. H. vastauskirjelmän henki lyö tasa-arvoisuutta korvalle.

Martta-yhdistyksen vastauksessa myös tunnustetaan se periaate, »että palvelijat tarvitsevat yhden vapaan arki-iltapäivän viikossa paitsi sunnuntaita, se oli »Marttojen» mielestä epäilemätöntä ja itsestään selvää.» Mutta yhtä selvää ei ollut se, että olisi määrättävä yhtenäinen päivä, jolloin tuo vapaus olisi annettava. Kirjelmässä huomautetaan että »Marttojen» mielipiteelle täytyy antaa arvoa koska he suureksi osaksi itse ovat lähteneet palvelijain luokasta. Ja kun nämä sanovat että vussin vapaapäivän määrääminen on sekä »kohtuutonta» että »tarpeetonta», niin silloin asia on muka selvä. Tässä on kumminkin otettava huomioon, että »Martat» eivät luultavasti ole lukeneet perusteluja miksi vussin päivän määrääminen olisi välttämätön, heille kun vain luettiin tuo lyhyt kiertokirje. »Martat» eivät ottaneet varteen sitä, että vussin päivän määrääminen on välttämätön senvuoksi, ettei yhden arki-iltapäivän jonka »Martatkin» katsoivat palvelijan tarvitsevan, jäisi edelleen erikoispyynnön varaan. Vaan jos »Martat» tahtoisivat muistella sitä aikaa kun itse palvelivat, miten vaikeata ja nöyryyttävää oli kun ei uskaltanut kodista poistua ilman ettei ensin käynyt lupaa pyytämässä, ja kuinka monasti täytyi ennen luvan pyyntiä katsoa oliko emäntä huonolla tai hyvällä tuulella, ja kuinka pisti vihaksi kun vastattiin: joko taas, tai: sinullapa nyt on juoksemista. Torstai-iltapäivävapauden pitäisi olla sellainen, että palvelija silloin saa mennä ulos ilman erikoislupaa.

Merkille pantava on, että kaikissa vastauksissa tunnustetaan periaate, että vaatimus yhden arki-iltapäivän vapaudesta palvelijoille ei ole vanha liikaa. Tämän periaatteen tunnustaa Husmoderförbundetkin, joka yhdistys on perustettu nimenomaan palvelijajärjestöjen vastapainoksi ja jonka jäsenet jo liittoon liittyessään sitoutuvat vastustamaan palvelijain vaatimuksia. Ainoa asiallinen vastaväite, joka tuotiin esiin oli se, että jos on useampia palvelijoita niin mihin joudutaan jos kaikkien on saatava vapaata samana päivänä? Tämä kohta joka kiertokirjeessä jäi liian epäselväksi, kumoutuu itsestään palvelijain edustajakokouksen päätöksellä jossa sanotaan, että siellä missä on useampia palvelijoita voidaan toisiin nähden muuta viikon päivää sovelluttaa. Palvelijat eivät ole tahtoneet asettaa mitään mahdottomuuksia vaatimaan, vaan ovat ottaneet olevat olot huomioon. Etteikö ehdotettu järjestelmä tuottaisi perheissä missä on vähän työvoimaa jonkun verran vaikeuksia, sitä emme tahdo kieltää, mutta jolla ei ole varaa pitää apua riittämään saakka, hänen täytyy itse ottaa

osaa työhön. Eihän työläisperheissäkään äideillä ole oikeutta ottaa apua perheensä hoitoon, kun heillä ei ole siihen varaa, päinvastoin tapahtuu usein, että perheen äidin on pakko jättää pienet lapsensa — hoidotta ja lähteä ansiotyöhön, jotta hän saisi lapsilleen edes ruokaa. Ei tule kysymykseenkään että kukaan uhraisi itsensä — heidän hyväkseen. Kun asia tiedetään näin olevan, niin miten sitten voidaan vaatia, että palvelijain on uhrattava vapausvaatimuksensa vähempivaraisten emäntien hyväksi. Yksi arki-iltapäivä viikossa vapaata ei ole paljon vaadittu.

Norjan palkollislakiehdotuksessa refereerataan eri yhdistyksien ja kunnallislautakuntien lausuntoja uuden lakiehdotuksen määritelmistä, ja on siinä monet porvarillisetkin seurattuneet sille kannalle että palvelijain työpäivä olisi yleensä saatava loppuun klo 9 illalla, sekä, että palvelijain olisi saatava vapaata paitsi pyhäsin, myöskin yhtenä arki-iltapäivänä viikossa. Ja tämä vapaus olisi laissa määrättävä niin, että se ei tuntuisi palvelijoille armopalalta, vaan oikeudellisesti palvelijoille kuuluvalta.

Miten on palvelijain nyt suhtauduttava kysymykseen.

Olisiko palvelijain, saadessaan emänniltä kielteisen vastauksen perädyttävä vaatimuksestaan, kysyne joku. Ja siihen täytyy vastata, että sitä heidän ei pidä tehdä! Olihan palvelijoilla jo alunpitäin selvillä, että emäntien vastaukset tulisivat kielteiset, mutta se ei suinkaan tiedä sitä, että itse asia ei olisi oikea; eikä myöskään sitä, etteikö palvelijat kykenisi vaatimustaan perille ajamaan niin, että se vielä tulee yhtä yleiseksi kun palvelijain vapaapäivä Amerikassa. Siellä kun palvelijat ovat vapaat joka torstai klo 2 alkaen koko iltapäivän, ja mikä siellä on mahdollinen ei meilläkään kohdanne voittamattomia esteitä.

Palvelijain pitää ehdottomasti pitää kiinni torstai-iltapäivä vapausvaatimuksestaan, erittäinkin perheessä missä on yksi palvelija, olisi koitettava saada sopimus aikaan jo paikkaan mennessä, josta ei poikettaisi paitsi erittäin tärkeissä tapauksissa. Ja siellä missä on kaksi tai useampia palvelijoita, sielläkin pitäisi pidettämän kiinni torstai-päivästä niin, että ainakin yksi saisi vapautta torstaisin. On kyllä luultavaa, että ainakin muutamat emännät yrittävät estää palvelijattariansa pääsemästä ulos torstaisin, antaen ennen jonain muuna päivänä vapautta, mutta palvelijat eivät saisi väsyä vaan olisi heidän itsepintaisesti yritettävä saada arkipäivävapautensa juuri torstaisin, ja jos alussa tuleekin voitta-

mattomia esteitä, on yritettävä uudestaan ja taas uudestaan itse-pintaisesti kunnes saadaan tapa aivan yleiseksi.

Palvelijat, te jotka itse kärsitte asemanne epämääräisyydestä, kärsitte siitä, ettette koskaan edeltäkäsini voi sanoa milloin teillä on vapaapäivä, ryhtykää nyt tarmolla työskentelemään että vastaisuudessa saadaan myöskin palveluksessa oleville edes yksi arki-ilta vapaaksi, ja että saadaan vissi viikon päivä siksi päiväksi jolloin tuo vapaa-aika annetaan. *Vissin päivän määrääminen on välttämätön sen vuoksi että silloin saa palvelija mennä ulos kysymättä siihen lupaa, sillä vapaa-ajan tuntuakseen vapaa-ajalta tulee olla senlaisen ettei se tunnu armopalalta, vaan luonnolliselle oikeudelle, joka on tuleva kaikille palvelijoille ilman erotusta.*

Emäntien puolelta on vastattu, että jos määrättäisi vissi päivä niin voi esiintyä voittamattomia esteitä niin ettei sitä voitaisi toteuttaa. Mutta samat esteetän voivat esiintyä niin tiistaisin kun torstaisin, ja aivan varmaa on, että jos määrätään keran vissi päivä, niin vähemmän esteitä esiintyy, silloinhan voidaan jo edeltäkäsini suunnitella isompien töiden järjestely niin, ettei senlaisia torstai-päivän päälle järjestettäisi. Että siitä huolimatta voi toisinaan esteitä sattua on luonnollista, sillä ei lakia ilman poikkeuksia, mutta poikkeukset ovat poikkeuksia ja niistä voidaan sopia; pääasia on että sääntönä tulee olemaan *torstai-iltapäivä on oleva yleinen palvelijain vapaapäivä*, ja jos siitä poiketaan on se oleva poikkeus.

Palvelijat yhteistyöhön!

Nyt kun asia on hyvällä alulla olisi palvelijain sekä kaupungeissa että maaseuduilla ehdottomasti ryhdyttävä yhteistoimintaan kysymyksen saattamisesta onnelliseen ratkaisuun. On luonnollista että ehdotuksella ei ole sitä kantavuutta kun sillä pitäisi oleman, jos ei palvelijat esitä samansuuntaisia vaatimuksia yhtä-aikaa kaikissa kaupungeissa, sekä maaseudulla. Niillä paikkakunnilla missä on olemassa palvelijajärjestöjä, tai missä sellainen voidaan ehkä perustaa on koitettava esiintyä järjestönä, mutta ennenkaikkia on jokaisen henkilökohtaisesti esiinnyttävä samalla vaatimuksella isännistöänsä kohtaan.

Kaupungeissa missä on olemassa erinimisiä emäntä- ja nais-yhdistyksiä, olisi palvelijajärjestöjen käännyttävä perusteellisella kirjelmällä niiden puoleen ja pyydetävä heitä asian johdosta keskustelemaan ja antamaan siitä lausuntonsa.

Sitä ennen on palvelijajärjestön kutsuttava yleisiä palvelijain kokouksia missä kysymystä selostellaan ja sen johdosta keskustellaan, niin että palvelijain yleinen mielipide saadaan asiaan taakse. Kirjelmän kokoonpanossa olisi parasta kysyä Palvelijattarien liittotoimikunnalta neuvoa, niin että kirjelmä tulisi niin täydellinen kun mahdollista. Jos täten ryhdytään tarmokkaaseen toimintaan, on varmaa, että saavutetaan asialle, jos ei heti täydellistä ratkaisua, niin ainakin sille valmistellaan maaperää, ja varmaa on, että jos palvelijat olisivat yksimielisiä, saataisi se kyllä pian käytäntöön. Tämä on vain pieni vaatimus, jonka toteuttaminen ei ole mahdotonta.

Ripeään ja tarmokkaaseen toimintaan torstai-iltapäivävapausvaatimuksen hyväksi. Olkoon tästä lähtien tunnuslauseemme:

Torstai-iltapäivä on oleva palvelijoilla vapaa!

Palvelijataryhdistyksen nykyinen vuokratalo.

LUSUNTOJA KODISTA.

Yhdistyksen työ saanut tunnustuksen.

Eduskunnan Sivistysvaliokunta sanoo anomusmietinnössään valtioavun myöntämisestä »pelastavasta siveellisyystyöstä» v. 1910 seuraavaa:

»Pääpaino taistelussa epäsiveellisyyttä vastaan on kieltämättä asetettava ehkäisevälle toiminnalle, s. o. sellaiselle toiminnalle, joka koettaa varjella nuorisoa joutumasta epäsiveellisyyden poluille. Tämä tehtävä vaatisi siksi laajoja ja perinpohjaisia toimenpiteitä useilla yhteiskuntaelämän aloilla, ettei valiokunta sitä tässä ota selvitteläkseen. Muuan haara varjelevasta toiminnasta liittyy kuitenkin siksi läheisesti esillä olevaan kysymykseen turvakotien kannattamisesta »että valiokunnan mielestä on paikallaan ottaa se puheeksi tässä yhteydessä nimittäin senlaisten suojakotien kannattamisesta, joiden tarkoituksena on estää maalta suurempiin kaupunkeihin muuttavia ilman työpaikkaa olevia nuoria tyttöjä joutumasta siveellisesti epäiltäviin olosuhteisiin. Tällaisten hyväntekeväisyys- ja palvelijataryhdistysten, jopa yksityistenkin perustamia koteja on sekä Helsingissä että suurem-

missa maaseutukaupungeissa. Mainitsemista tässä ansaitsee Helsingin Palvelijataryhdistyksen ylläpitämä, suuresti suosittu koti, joka vuosittain on antanut suojaa useille sadoille ilman työpaikkaa oleville naisille. Kun tämän kaltaisten suojakotien hyöty siveellisyydystölle on aivan ilmeinen, pitää valiokunta senlaisten kannattamisen valtion varoilla eritoten suositeltavana.»

Helsingin kaupungin valtuuston työväen asiain lautakunta kirjoittaa v. 1908 julkaisussaan n:o 2 seuraavasti: »Hyvää työtä on myöskin Helsingin Palvelijataryhdistyksen kodissa tehty. — — V. 1907 asusti siellä kaikkiaan 697 palvelijaa ollen keskimäärin viikon kodissa. Kodin viidessä huoneessa on tilaa 28 yhtäaikaa. Asujilla on käytettävänänsä useita sanomalehtiä ja kodiin kirjasto. Tilapäistyötä on hankittu mahdollisuuden mukaan.»

YHDISTYS PÄÄTTÄÄ LIITTYÄ OSAKKAAKSI TALOYHTIÖÖN.

Kun koti laajeni, ilmeni yhä selvemmin ajanmukaisen, tarkoitusta vastaavan huoneuston tarvis. Oli selvää, että perhetarkoitusta varten rakennetut asunnot eivät ole soveliaita tämän-tapaiselle laitokselle. Oman talon hankkimista yhdistykselle ei enää ajateltu, se nim. näyttäytyi nykyoloissa ylivoimaiseksi. Huoneuston epämukavuus siitä huolimatta yhä muistutti, että jotain olisi tehtävä. Lopulta tultiin siihen tulokseen, että olisi koitettava saada oma huoneusto liittymällä osakkaaksi osaketaloon. Asia on nykyään kehittynyt niin pitkälle, että syksyllä v. 1912 päätettiin ottaa 14 huonetta käsittävä osake asunto-osakeyhtiöön »Amos», joka rakentaa talon Kasarmin- ja Tarkka-ampujakadun kulmaan. Yhdistyksen huoneusto tulee sijaitsemaan Tarkka-ampujakadun varrella n:o 1 alakerrassa. Huoneustoon on suunniteltu paitsi huoneita kotia varten, kokoushuone siten, että kaksi isompaa huonetta yhdistetään väliovilla. Salia voidaan käyttää paitsi kokouksia, myöskin oppikursseja varten.

KERTOMUKSEN LOPPULAUSUNTO.

Edellä on lyhykäisyydessä esitettyä Helsingin palvelijataryhdistyksen 15-vuotinen toiminta. En ole tahtonut täyttää kirjoitusta yhdistyksen tuloja ja menoja koskevilla numerotiedoilla, luetteloilla sen toimihenkilöistä y. m. Suurta yleisöä ne eivät

huvittaisi. Kukapa osaisi sellaisesta innostua. Sen sijaan olen esittänyt pääpiirteissään yhdistyksen toiminnan alkuvaiheet, sen kehityksen ja toimet palvelijain aseman parantamiseksi. Olen maininnut yhdistyksen tekemät alotteet ja mihin toimenpiteisiin ne ovat johtaneet.

Olen lisäksi rojhennut selostaa mitä yhdistyksen toiminnasta on julkisuudessa sanottu. Sanomalehdet ovat yleisen mielipiteen tulkkeja. Ja joka kerta kun yhdistys on ottanut jonkun periaatteellisen kysymyksen keskusteltavakseen, on sen johdosta sanomalehdissä julaiistu hyökkäyksiä emäntäin puolelta, jotka hyökkäykset ovat antaneet aiheen vastaselostuksiin. Näissä väitteilyssä paljastuu täydelleen se halveksiva kanta, jolta suuri osa emäntiä palvelijakysymystä katselee. Heistä ovat palvelijat niin läpiturmeltuneita ja huonoja, ettei voi tulla kysymyksenkään heille mitään etuisuuksia myöntää. Toisaalta taas ilmenee, että palvelijain vaatimus rajoitetusta työpäivästä ja paremmista palkkaeduista on oikeutettu ja ajan vaatima. Kun osa emäntiä moit-tiessaan suomalaisten palvelijain hitautta ja saamattomuutta ylis-telee ulkomaan oloja, miten vähillä palvelijoilla siellä tullaan toimeen, palvelijat kun ovat niin työteliäitä, niin toiset emännät huomauttavat kirjoituksissaan, että ulkomaalla ovatkin emännät aivan toisenlaisia kuin meillä, he ottavat itse työhön osaa, palvelija on heillä vain apulaisena. Kun näin on, kuten emännät ovat sanomalehtikirjoituksillaan itse todistaneet, niin varmentaa se vain meidän puolelta ennen esitettyjen näkökantojen oikeudellisuutta ja pätevyyttä.

Emännät ovat tässä väittelyssä, ikävä kyllä, sekoittaneet henkilön ja asian yhteen. He eivät ole jaksaneet kohota henkilöllisyyden yläpuolelle. He uskovat, että jos ei sitä ja sitä henkilöä olisi, ei olisi koko palvelijakysymystä. He eivät tajua, että yksilö ei kykene kansanliikettä saamaan aikaan, vaan ne ovat olevat olot, jotka sen synnyttävät. Palvelijakysymys on osa työväenkysymystä. Kaikkialla on työväenliike nostattanut myöskin palvelijat taisteluun oikeuksiensa puolesta. Ja varmaa on, että palvelijaliike tästä lähtien menee voimakkaasti eteenpäin rinnan muun työväenliikkeen kanssa.

Ovatko palvelijat toiminnallaan saaneet mitään aikaan, kysytäne. Tähän voidaan vastata: ovat. Tosin ei tuloksia voida numeroilla suuriksi arvioida, mutta yleiseen mielipiteeseen on toiminta vaikuttanut palvelijoille edulliseen suuntaan. Nykyaikana tunnustetaan sentään jo palvelijain vaatimukset esim. rajoitetusta työpäivästä ja alimmasta palkasta oikeutetuiksi ja ajan vaatimiksi.

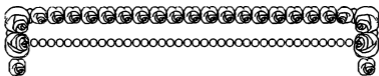
Onpa vappu- ja kesälomaakin, ainakin muutamissa piireissä ruvettu osittain käytännössä toteuttamaan, vaikka yleistä ei se suinkaan vielä ole. Mutta varmaa on, että jos palvelijat yhä edelleen johdonmukaisesti toimivat alotettuun suuntaan, sekä yksityisesti että yhteisesti esittävät oikeutettuja vaatimuksiaan, niin se ei voi olla vaikuttamatta. Heidän asiansa menee, joskin hitaasti, kuitenkin varmasti eteenpäin.

Varmentakoon tämäkin toimintakertomus palvelijain käsitystä siitä, että jota lukuisammin he liittyvät jäseniksi palvelijayhdistyksiin, ja jota enemmän he kehittyvät itsetietoisiksi, sitä enemmän antavat emännät arvoa heidän vaatimuksilleen ja sitä nopeammin saadaan palvelijain asemassa parannuksia aikaan.

•

Saadakseni kuvauksen yhdistyksen alkuajoilta niin täydelliseksi kuin mahdollista, olen pyytänyt lyhyen kirjoituksen yhdistyksen perustajalta Hilma Hellmanilta siitä, mitkä vaikutteet saivat hänet ryhtymään yhdistyksen perustamispuuhiin, ja yhdistyksen ensimmäiseltä puheenjohtajalta rouva Alli Trygg-Helenius'elta siitä, miten se sitte alkoi, ja miten rouvat ottivat asian, sekä yhdistyksen mukana toimineelta Miina Lindberg'iltä kuvauksen siitä mitä hän palvelijana asiasta ajatteli.

MIKSI RYHDYIN TOIMEEN.

Vapaus, tuo kultainen vapaus on kallein aarteemme. Sitä tarvitsevat kansat, sitä kaipaavat yksilöt voidakseen kehittyä ja kehityksen mukana kulkea.

Tuon kultaisen vapauden puutetta aloin minäkin tuntea. Huomasin että olisi paljon opittavaa kun vaan olisi niin paljon vapautta, että voisi ottaa oppikursseihin osaa.

Sydäntä lämmitti jo ajatuskin siitä, että saisin olla mukana sellaisissa tilaisuuksissa, joissa oppi- ja yhteistyö oli päämääränä. Kuinka hauskalta tuntuikaan kun pääsin joskus esim. kansanopistokursseille esitelmää kuulemaan. Mutta näitä mieltä virkistäviä hetkiä työn raskaan lomassa ei usein ollut toivomista.

Palvelijan työ kesti aamusta aikasin iltaan myöhään, kunnes perin uupuncena sai heittäytyä levolle ja iloita siitä, että köyhän lapsen annettiin edes yöllä levätä. Toisinaan nousi mieleeni kysymys: miksi palvelijattaren pitää olla tällaisessa orjan asemassa? Miksi ei hänellä ole kehittymismahdollisuutta? Onhan hän ihminen kuten kaikki muutkin? Miksi ei palvelijattarella työaika ole määrätty kuten muiden työläisten? Tunsin, että harjotetaan vääryyttä meitä palvelijattaria kohtaan, mutta miten asia olisi autettavissa?

Toisinaan kun jouduin eri ammattiryhmiin kuuluvain keskuuteen ja kuulin heidän innokkaasti keskustelevan ammattiinsa kuuluvista asioista, kysäsin itseltäni: miksi ei palvelijoilla ole mitään yhdyssidettä, jotta voisivat sillä alalla vallitsevista epäkohdista keskustella ja miettiä parannuksia. Olihan palvelijattarien asema niin monessa suhteessa kurja. Kun siitä joskus puhelin vastattiin puoli leikillä, puoli tosissa, että tähän olette vaan rouvan käskyläisiä, eihän teillä ole ammattia mihin voitte vedota. Ei teillä ole mitään oppiaikaa eikä ammattitaitoa. Tuoli-

lainen vastaus se aina loukkasi ja minä päätin sydämessäni, että meidän on perustettava ammattiyhdistys, meidän pitää näyttää, että palvelijat ovat siihen yhtä oikeutettuja ja että palvelijain työ on yhtä edesvastaullista kun monen muun.

Ja niin rupesin tuumasta toimeen. Kirjoitin nimeni paperille ja rupesin kiertämään keittiöstä toiseen nimiä keräämässä, selittäen yhdistyksen tarpeellisuutta. Vaan tämä ei ollutkaan niin helppoa kun luulin. Toiset kirjoittivat leikillään, toiset epäröiden, toiset eivät tohtineet ollenkaan kirjoittaa. Harva innostui. Ja kaikki epäilivät tokko yhdistystä saadaan perustaakkaan. Mieleni ei tuosta kuitenkaan masentunut, vaan päätin ajaa asian perille. Siihen minua kannustivat ne kirjoitukset, joita olin lukenut naiskysymyksestä. Niissä kehoitettiin kaikkia naisia yhteisvoimin toimimaan naisten etujen ja oikeuksien puoltamisessa. En silloin vielä käsittänyt, että porvarisnaiset eivät haluakaan työläisnaisten kehittymistä enemmän kuin se heidän omille eduilleen on tarpeellista. Meidän on kuljettava omia teitämme, jos mielimme pyrkiä eteenpäin, s. o. työläisnaisten vapauttamiseksi ja tasa-arvoisuusaatteen kohottamiseksi.

Mietin ja kyselin kenen puoleen olisi käännyttävä apua ja neuvoa saamaan. Onni johtikin minut oikeaan paikkaan: rouva Alli Trygg-Helenius'en, tunnetun ihmisystävän luo. Käännyin hänen puoleensa sydän täynnä toivoa ja pelkoa. Pelkoni osotautui kuitenkin aivan turhaksi. Herttaisen avomielisesti hän heti tarttui asiaani kuultuaan että aikomuksemme oli perustaa yhdistys. Kysäsi kuitenkin: mitä luulette rouvain siitä sanovan, onko aikomus asettaa hyvinkin suuria vaatimuksia, ehkä tehdä lakkojakin? Vastasin kieltävästi. Tarkoitus oli kehittää palvelijoita, hankkia vapautta sitä varten, mutta tätä emme vaadi riidalla vaan yhteistyön kautta.

Hän ymmärsi minua ja piti asiamme oikeutettuna, luvaten avustaa paraansa mukaan. Sen hän tekikin. Alkutoiminta oli pääasiallisesti hänen työtään; hän ohjasi ja neuvoi meitä ja niin saatiin aikaan ensimmäinen palvelijain kokous. Hän se laski peruskiven sille työlle, jota Helsingin Palvelijataryhdistys on tehnyt palvelijattarien kohottamiseksi. Siitä hänelle kiitos!

Hilma Hellman.

KUN SE ALKOI.

Eräänä päivänä noin 15 vuotta sitten pyrki eräs nuori sinisilmäinen ja keltakutrinen tyttö puheilleni. »Mitä asia koski?» »Pääkaupunkiin olisi perustettava palvelijataryhdistys.» Hänen nimensä oli Hilma Hellman ja on hän katsottava palvelijatari- liikkeen alkajaksi pääkaupungissa.

Palvelijataryhdistys — sitä oli allekirjoittanutkin jo pitemmän aikaa ajatellut. Miksi sitä tarvittaisiin? Allekirjoittanut oli kauan aikaa seissyt tulen ja tuhan välillä. Palvelijat olivat luonnollisesti tuhka ja emännät tuli. Yhdeltä puolen kuulin kuinka riivatun häijyjä, vaativaisia y. m. y. m. emännät olivat. Toiselta puolen taas kuinka laiskoja, huolimattomia ja taitamattomia y. m. y. m. palvelijat olivat. Rouvat kahvikekkereissään kertoivat surullisia kokemuksiaan palvelijoista. Ja palvelijat seisoivat porttitai rappukäytävissä moittien emäntiään. »Pitääkö tämän sodan keittiön ja salongin välillä jatkuman ijankaikkisesti», ajattelin sydän täynnä epätoivoa. Hilma Hellmanin tulo oli minulle kun ilmestys, ennustaen paremman ajan tuloa. Meidän pitää perustaa palvelijataryhdistys, joka järjestettäisi seuraavasti:

Yhtenä tai useampana iltana kuukaudessa kokoontuvat emännät ja palvelijat suureen valoisaan saliin. Keskustellaan yhdestä »polttavasta» kysymyksestä toisensa perään. Puhutaan työpäivästä, järjestyksestä, vapaa-ajoista, ammattitaidosta, palkkaus- ehdoista y. m. Huomaa: pääasia on, että rouva Pettersson'in ei tarvitse puhua suoraan Marilleen, eikä rouva Lundström'in suoraan Fiinalleen eikä päinvastoin. Näin ollen tulisi keskustelu tapahtumaan ilman kiihkoa, puhuttaisiin ylimalkaan, kumpikin puolue esittäisi toivomuksiaan ja keskustelussa päätettäisi niiden

oikeudellisuudesta. Täten opittaisi antamaan arvoa toisilleen, ymmärtämään — ja antamaan; anteeksi toinen toisilleen. Rouva Pettersson oppisi tuntemaan Marin käsityksen ja päinvastoin. Täten ikäänkun tultais puolitiehen toisiaan vastaan — ja tuhatvuotinen rauhan valtakunta alkaisi keittiö- ja salonkivaltakunnassa. Minä uskoin aivan varmaan, että niin tulisi käymään. Ja minä ryhdyin Hilma Hellmanin kanssa tuumasta toimeen.

Voisin kirjoittaa paksun kirjan miten se sitten kävi, mutta tämän julkaisun toimittaja ilmoitti ettei pitkälle kirjoitukselle ole tilaa. Siis aivan lyhyeen. Yhdistys perustettiin ja kokoukset alkoivat. Niihin tuli paljon yleisöä, mutta ainoastaan palvelijoita, emännät loistivat poissaolollaan. Keskustelut olivat hyvin asiallisia ja tasaisia. Toisinaan sattui, että palvelijoissa heräsi kapinan henki, mutta silloin joku vanha Maria nousi ylös, hän oli kuningaskaallisempi kuin kuningas itse, ja sanoi, että se on oma vikamme, me olemme semmosia ja semmosia, rouvat ovat kyllä hyviä, jos me vaan täytämme tehtävämme. Kokouksissa pidettiin esitelmiä palvelijan oikeuksista ja velvollisuuksista kristinuskon valossa. Yhdistyksessä vallitsi rauhallinen mieliala, jonka olisi pitänyt ilahuttaa jokaisen emännän mieltä.

Mutta luuletteko että niin kävi? Kun rouvat eivät tulleet kokouksiin, eivät he myöskään tienneet mitä niissä tehtiin. Mutta se joka sai kuulla emäntien mielipiteen, oli allekirjoittanut. Lopulta uskalsin tuskin mennä kadulle, sillä jokainen emäntä jonka tapasin syyli mitä katkerampia soimauksia minua kohtaan, että olin muka kiihottanut palvelijoita; pilannut ja rikkonut kotirauhan; turmellut koko palvelijaluokan niin, että palvelijat eivät enää tahdo työskennellä, eivät totella emäntiään, vaan ainoastaan juosta kokouksissa ja vaatia suuria palkkoja. Minä pyysin niitä, jotka minua moittivat tulemaan kokouksiin kuulemaan ja näkemään miten siellä kaikki asiat menevät aivan toisin kun emännät luulevat, mutta se ei auttanut. »Mekö tulisimme sinne kuulemaan palvelijain tyhmyyksiä, ne me tiedämme ennestäänkin», vastasivat emännät, ja niin se jäi.

Mitä hurjimpia huhuja kierteli nyt kaupungilla. On käsitämätöntä mistä ne kaikki saivat alkunsa, mutta varmaa on, että niitä uskottiin. Niinpä kerrottiin, että Helsingin palvelijat aikoiivat julistaa lakon ja jonakin kauniina päivänä olisivat kodit palvelijoita, emännät saisivat itse kuoria perunansa, lakasta lattiansa, puhdistaa astiansa j. n. e. Ja kenen uskottiin avustavan kapitalisia palvelijoita? Ei kenenkään vähempiarvoisen henkilön kuin -- hänen majasteettinsa leskikeisarinnan! Tämä kaikki oli muka

minun järjestämäni. Niimpä puhuttiin minun käyneen levittämässä painettuja lehtisiä keittiöstä keittiöön. Tulisilla sanoilla noissa muka kehoitettiin palvelijoita tottelemattomuuteen ja kapiinaan. Työtä ei heidän tulisi tehdä kun klo 8-7. Tällaisia ryövärihistorioita kerrottiin. »Jos minulla olisi aikaa käydä edes omassa keittiössäni kerran päivässä», huokasin, kun sain hengittämisen aikaa, erään vähäkuuloisen rouvan kovalla äänellä tyhjentäessä sappeaan minulle.

Tässä ei ole tilaa useammalle »historialle». Kuitenkin lisäksi, että kun allekirjoittanut keväällä matkusti Tukholmaan, olivat huhut ehtineet sinne ennen minua. Eräs vanha rouva Djursholmassa huudahti, kun kuuli että Helsingin Palvelijatar-yhdistyksen puheenjohtaja oli saapunut kaupunkiin: »Jumala varjelkoon meitä, tuleeko hän tännekin turmelemaan meidän palvelijamme, niinkuin hän on tehnyt Helsingissä».

Yksi valoisa muisto on jäänyt mieleeni tältä ajalta. Monien houkuttelujen avulla sain 3 rouvaa, erään pastorskan, professorskan ja jonkun kolmannen tulemaan yhdistyksen kokoukseen. Neiti Kantele piti esitelmän palvelijain velvollisuuksista ja oikeuksista kristinuskon valossa. Kokous meni tavalliseen tapaan. Rouvat huudahtivat hyvästellessään: »Niin sen pitää käydä».

Mutta ei yksi karpänen tee kesää, ja nämä kolme rouvaa eivät voineet kääntää emäntäin mielipidettä edukseni. Kuvavana esimerkkinä mainitsen, että maamme arkkipiispa lähetti allekirjoittaneelle ankaran moite- ja varoituskirjelmän sen johdosta, että olen villinnyt palvelijat perustamalla heille yhdistyksen ja istuttamalla heihin sosiaalisia aatteita.

Tämä oli alkutaistelua emäntäin ja palvelijain välillä. Kahden toisiaan vastaan sotajalalla olevan mahdin yhteen sovittaminen ei ole helppo asia. Mutta ei pitäisi väsyä ennenkuin kysymys olisi molempien tyydytykseksi ratkaistu.

Alli Trygg-Helenius.

MUISTEMIA YHDISTYKSEN ALKUAIJOILTA.

Vuosia viisitoista on vierähtänyt ja siirtynyt muistoihin siitä ajasta, kun Helsingin Palvelijatar-yhdistys alkoi toimintansa.

Jo joitakin vuosia ennemmin olivat maamme työväestön taajat parvet alkaneet irroittaa itseään porvarillisista johtajistaan ja luomaan itsenäistä maaperää sosialidemokratisen aatteen hengessä. Oli saatu oma äänenkannattaja »Työmies», jonka kautta saatiin työväestön keskuuteen levitetyksi tietoja niistä harrastuksista, jotka ulkomailla elähyttivät luokkatietoisien köyhälistön mieliä, ja liittivät joukkoja yhteen. Myöskin meillä yhdyttiin kokoomaan ja henkiin herättämään työväestössä uinuvia voimia, joita tarvittiin nostamaan eri ammattialoilla työskenteleviä kansalaisia, saamaan heidät tietoisiksi siitä, että ainoastaan yhteistyöllä on saavutettavissa se voima, jota tarvitaan suurta köyhälistön joukkoa kohottamaan ihmisoikeuksiinsa, niin hyvin taloudellisen kuin valtiollisenkin elämän aloilla.

Että palvelijaluokka, pääkaupungin palvelijattaretkin siihen luettuina, ei vielä silloin jaksanut käsittää yhteistyön merkitystä, on luonnollista ja ymmärrettävää. Olihan palvelijattarien palkat niin pienet, että olisi tuntunut huimaavalta tuhlaukselta esim. ruveta tilaamaan sanomalehtiä. Muutamissa paikoissa sai palvelija tuoda keittiöön luettavakseen edellisen tai parin päivän vanhoja, herrasväkensä tilaamia porvarillisia sanomalehtiä. Se sai riittää.

Vaikka tietolähteet olivatkin niukat ja yhteistoiminnasta ei ollut minkäänlaista kokemusta, olivat elämän katkerat kokemukset kypsyttäneet kaipuun ja halun tekemään jotakin niiden vaikeuksien ehkäisemiseksi, jotka niin suuressa määrässä painoivat ja masentivat monen nuoren ja elämänhaluisen palvelijattaren mieltä.

Kun helmikuulla 1898 oli sanomalehdissä kutsumus saapua Verkon koululle Unionink. 43 keskustelemaan ja päättämään yhdistyksen perustamisesta, pääsi monelta huudahtus: «Joko, joko vihdoin!»

Harvoin lienevät kokouskutsua niin sankat ihmisjoukot houdattaneet kun silloin. Puhumattakaan siitä, että kaikki olisivat huoneisiin mahtuneet, täytyivät kokoukseen pyrkijöistä sekä portaat, että talon pihamaa. Suurin osa sai kääntyä takaisin.

Moni ehkä ajattelee, että mahtoi se olla innostuttava ja mieltäkiinnittävä kokous, johon noin taajoin joukoin riennettiin. Niinhän sitä luulisi, mutta älkäämme unhoittako, että palvelijat siihen aikaan tuskin uskalsivat ajatellakaan, sitä vähemmän puhua oikeuksiaan koskevista asioista.

Eikä liioin se esityskään, jonka piti oleman pohjana yhdistyksen perustamiselle, erittäin syvältä kosketellut palvelijattarien elinkysymyksiä. Muistammehan, että epäkohdista mainittiin ainoastaan muutamat särkyneet lautaset, jotka eräs herrasväki oli pakottanut palvelijattarensa maksamaan. Siksipä jäikin tuon suuren kokouksen pöytäkirja verrattain laihaksi.

Epäroivinä seisottiin. Oli vaikea saada satojen joukosta 25 henkistä sääntöehdotuskomiteaa. Palvelijattaret, ollen tottumattomia tällaiseen tehtävään, eivät tahtoneet uskaltaa ottaa tointa vastaan, niin hartaasti kuin jokainen toivoikin yhdistyksen perustamisesta totta tulevan.

Alkujaan oli tarkoituksena että emännät myöskin olisivat liittyneet yhdistykseen ja sitä varten olikin heitä kutsuttu saapumaan, olipa jotkut tulleetkin, mutta ei suinkaan siinä mielessä, että olisivat yhdistys-alotetta tukeneet ja kannattaneet. Paria kolmea lukuunottamatta he suorastaan vastustivat yhdistyksen perustamista. Kun heitä ehdotettiin jäseniksi sääntökomiteaan, niin melkeimpä kaikki kokouksessa läsnäolleet rouvat kieltäytyivät.

Eräs kokouksessa läsnä ollut rouva antoi tietää, että hän kuuluu Suomen Naisyhdistyksen, ja että siellä he parhaan tahtonsa ja tarmonsia mukaan toimivat kansan naisenkin kohottamiseksi ja että mikään ei estä palvelijattaria sinne liittymästä. Sielähän heidänkin asiansa äidin rakkaudella perille ajetaan. Palvelijataryhdistyksen kanssa ei sanonut itsellään olevan mitään tekemistä. Ja siihen yhtyivät toisetkin kokouksessa läsnä olleet rouvat.

Täten raukesi omaan mahdottomuuteensa yritys yhdessä työskentelemisestä. Kokemattomuudessa tulivat kuitenkin säännöt laadituksi tällaiseen ajatussuuntaan.

Epäilyksistä ja kieltäymyksistä huolimatta saatiin vihdoin sääntökomitea toimimaan ja sääntöehdotus valmistui.

Tällainen on lyhyesti se kehys, jonka sisällä yhdistys sai alkunsa. Lukija ajattelee ehkä, että eihän tuossa näy varjoakaan siitä, käsittivätkö palvelijattaret, joita varten yhdistystä puuhattiin, sen merkitystä? Sitä väittivät jo aivan alusta alkaen ne, jotka eivät suinkaan olisi toivoneet, että palvelijattarien yhteistunne olisi koskaan niin pitkälle kehittynyt, että heillä olisi oma yhdistys. Kokemus oli sittenkin opettanut palvelijoita näkemään epäkohtia, joita yksilö ei voinut poistaa, eikä muuttaa vaan että siihen tarvittiin yhteistyötä.

Kokoukseen rientävien kuuli etupäässä valittavan liian pitkää työpäivää, niukkaa palkkaa sekä liian lyhyttä vapaa-aikaa y. m. Olipa joukossa niinkin rohkeita, että he tovereilleen ehdottivat jo ensi kokouksessa tehtäväksi päätös, että työ alettaisi kello 7 aamulla ja kestäisi kello 7:ään illalla. Toiset arvelivat että kai sitä nyt sentään kello 9:ään illalla voinee työskennellä.

Se seikka että näistä asioista ei sitte kokouksessa kumminkaan mitään mainittu todistaa kuinka arkaillen julkisuudessa esiinnyttiin. Osaltaan vaikutti tähän myös se suunta, johon kokousta ohjattiin. Yhdistystähän tarkoitettiin sekä emäntäin että palvelijattarien yhteisien etujen valvojaksi.

Vaikka yhdistys näin vaatimattomasti perustettiin, ei se siitä huolimatta saattanut olla herättämättä mitä suurinta huomiota, eikä ainoastaan palvelijattarien keskuudessa, vaan vielä enemmän herätti se mielenkiintoa palvelijoita tarvitsevien piirissä. Se synnytti oikein mielten kuohun. Arvoisat emännät eivät ompelija kahvikekkereissään sanoja säästäneet. Päävika oli kyllä palvelijattarien kehittymättömyys, mutta kaiken pohjalla oli pelko siitä, että he voivat kehittyä ja silloin pystyvät myös sanomaan mistä kenkä puristaa.

Vieläpä herrat isännätkin heidän kodeissaan hääräileville palvelijattarilleen mahtipontisesti julistivat, että jos vaan siihen yhdistykseen jäseniksi liitytte, niin tulette heti erottettavaksi palveluksestanne.

Kahviseurojen ja kotien avustajaksi tässä undessa ja oudossa hommassa yhtyivät vielä sanomalehdet, jotka pukivat kirjoituksensa ivan ja pilkan muotoon. Tätä keinoa nuo arvoisat ihmis-oikeuksien vartijat luulivat tehokkaammaksi lannistamaan heikosti järjestettyjä palvelijattaria.

Tämän kyhäyksen tarkoituksena ei ole kuvailla yhdistyksen myöhempiä vaiheita. Yhdistys on voimiensa mukaan työsken-

nelyt palvelijatarliikkeen kehittämiseksi. Ja uskalletanee toivoa, että tuleva aika on tuova runsaan sadon sille aatteen kylvölle, jota palvelijatarammattikunnankin kohottamiseksi on tehty.

Miina Lindberg.

Vanha Liisa promenaadilla.

*On esplanaadilla hyörinää:
Siell' lapset leikkien karkeloivat,
On mieli hilpeä, kaunis sää,
Ja melun keskeltä torvet soivat,
Ja hienottaria parvittain
Kuin kesäperhoja liehuu vain.*

*Käy vanha Liisakin Kappelissa
Kuin lapsuuspäivien unelmissa.
On ajan uurteita kasvoillaan,
On selkä köyry ja pääkin harmau
Ja ryhti, liikunto epävarmaa —
On nuori pirteä mieli vaan.*

*Ja lasten riemua hymysuin
Nyt Liisa katsovi kirkastuin,
Ja ajat mennehen tapaukset
Ne siinä elpyvät sydämmeen,
Sen ilot, toivehet, harrastukset
Hän elää muistossa uudelleen.
Ol' hänkin nuori ja reipas herran —
Ah, monta siitä on vuotta Herran! —*

*Ja pienokaisia täällä silloin
Hän kaitsi, hoivasi aamuin, illoin
Ja parhaan lempensä uhrasi
Ja tarpeet täytti ja palveli.
Vaan missä ompi nyt suojattinsa?
On kaikki mennehet matkoihinsa.
Tääll' uusi polvi on leikkimässä,
Ja uudet kaitsijat heill' on tässä.*

*Ja vanha Liisa hän huoaten
Nyt vaipuu hetkeksi penkillen.*

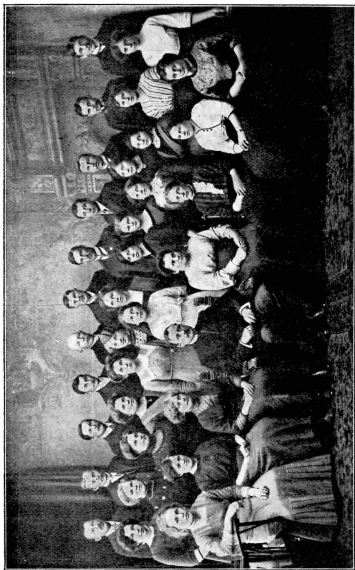
*Vaan tuossa pöyhkeä, ylhäinen
Jo kohti kulkevi vallasnainen.
On puku loistava, uutukainen.
Hän ohi rientävi keimailten.*

*„Kas hovineuvoksen ryökkynää!“ --
Näin vanha Liisa nyt äännähtää
Ja katsoo mennyttä kummissansa
Kuin ois he tuttavat vanhastansa. ---
„Ja katso hienoa vaatepartta!
Kuink' onkaan tyttö jo saanut vartta!
Ol' hänkin pieni ja avuton.
Se aika muistossa mulla on,
Kun vielä mahtui hän helmahani
Ja hyvin viihtyikin hoidossani,
Nyt pää on pysty ja selkä keno,
Ei enää tunne hän „kulta-Liisaa“,
Ei edes katsetta mulle piisaa
Vaan semmoinen se on mailman meno:
Kun tullaan „arvonsa“ tuntemahan,
Ei enää katsota huonompahan,*

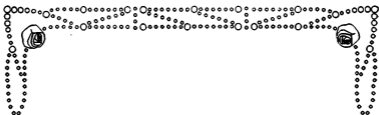
*Ei muistaa tahdota ollenkaan,
Et' oltiin itsekin lapsi vaan".
Ja vanhan Liisan jo silmät kastuu --
Hän verkkaan nousevi, poispäin astuu . . .*

„Heikkojen äänessä“ v. 1900 Kaarlo Hammar.

Yhdistyksen nykyinen laulukoulu.

VÄITTELYÄ PALVELIJAKYSEKSESTÄ.

JULKISET HYÖKKÄYKSET YHDISTYKSEN TOIMINTAA VASTAAN ALKAVAT.

Keväällä v. 1900 oli sanomalehdissä pitkä selostus eräästä Kööpenhaminassa pidetystä emäntäin ja palvelijain yhteisestä kokouksesta. Kirjotus herätti yleistä huomiota. Olihan palvelijakysymys tullut meilläkin päiväjärjestykseen. Asian johdosta tarttui rouva Maria Furuhjelm kynään kirjoittaen sanomalehtiin pitkän, sapekkeaan kirjotuksen, jossa hän vertailee meidän ja Köpenhaminan oloja, sekä hyökkää yhdistystä vastaan, käyttäen hyväksien valheellisia huhuja, joita siihen aikaan oli yhdistyksen toiminnasta runsaasti liikkeellä. Julkaisemme tässä osia hänen kirjotuksestaan:

„Jokainen joka suo oikeutta kaikille, on varmaankin mielellään lukenut aikakauskirjassa -Kvinder och Samfundet- keskustelukokouksesta Kööpenhaminassa palvelijatarikysymyksen johdosta.

Äsken perustettu palvelijatarikysymyksen Kööpenhaminassa oli lausunut muutamia toivomuksia, joita on hauska verrata meillä Suomessa vallitseviin oloihin ja niihin toivomuksiin, joita Helsingissä oleva palvelijatarikysymyksen on osottanut.

Ensimmäinen kohta Kööpenhaminan palv.-yhd. toivomuksista kuului: Työpäivä olisi luettava klo 6:sta aamulla klo 7:ään illalla. Klo 7 jälkeen maksettaisiin senlaisista töistä, kun vaatteiden tai lattian pesu, ompeleminen y. m. 20 äyriä tunnilta. Mutta tavallisia kodin askareita, kuten teepöydän kattaminen, ovien avaaminen tahi mikä kuuluu kodin tavallisiin toimiin, ei luettaisi ylityöksi.

Helsingin palvelijattaret valittavat, että heidän täytyy nousta jo klo 7. Helsingin palvelijatarikysymyksen jäsenet vaativat, että työpäi-

vän tulee kestää 7:stä aamulla 7:ään illalla, siis tuntia vähemmän kuin Köbenhaminassa, ja että palvelijan tulee olla kokonaan vapaa klo 7 jälkeen. Eä tiedä onko kysymys päivän pituudesta tullut hyväksytyksi yhdistyksessä, mutta sitä vaativat yhdistykseen kuuluvat palvelijat.

Eihän voi ihmetellä jos tämä on herättänyt levottomuutta Helsingin perheen emännissä. Eihän kokonaisen kansan tapoja voi muuttaa, jotta yksi luokka pääsisi parempaan tilaan. Klo 7:n jälkeen illalla on tavallisesti seuraavat tehtävät suomal. kodissa: illallinen, makuusi-jojen laittaminen, lasten illallinen, peseminen ja riisuminen, teepöydän korjaaminen ja astiain peseminen. Kuinka luonnotonta senlaisissa oloissa onkaan vaatia 28 penniä tunnilta ylityöstä? Se nousisi 200 ja 300 markan välillä vuodessa.

Täysikasvuisille ihmisille ei ole liaksi aikaista nousta klo 7 aamulla, jos on päässyt nukkumaan klo 11 illalla, sillä silloin on saanut nukkua 8 tuntia, jota tuhannet kansalaiset eivät saa, ja he ovat kuitenkin kasvavia lapsia, ja heillä on 9—11 tuntia päivässä ankaraa aivotyötä. Useimmissa perheissä ei illallista syödä myöhemmin kuin klo 9—10 ja silloin voi astiain peseminen olla lopetettu klo 10— $\frac{1}{2}$ 11. Kutsuthan on poikkeuksia.

Mutta menevätkö palvelijat nukkumaan klo 10—11, kun heillä on siihen tilaisuutta? Ei, he istuvat ja juttelevat tahi lukevat, seisovat rapuissa tahi porttikäytävissä tahi jouten kuljeskelevat katuja. Senpätähden on niin vaikea nousta klo 7.

Maalla ei ole mahdollista lukea päivän pituutta 7:stä 7:ään. Lehmät tahtovat tulla lypsetyksi 12 tunnin jälkeen, mutta ne eivät tahdo olla ilman ruokaa ja juomaa 12 tuntia. Tuuleentuneet viljanjyvät varisivat tähkistään lintujen ruuaksi työmiesten levätessä 7:stä illalla 7:ään aamulla. Rankkasade voisi yhtenä ainoana yönä turmella kuivia heiniä monen sadan markan edestä, jota olisi voinut välttää, jos ne olisi pantu latoon edellisenä iltana. Maaseudulla täytyy määrätä työpäivän pituus muiden perusteiden mukaan, ja talonpojille se tapahtuu siten, että talvella korvataan se, mitä lepoajasta on kesällä hukkaan mennyt.

Jos palvelijain työpäivä kaupungeissa onkin vähän pitempi, kuin muiden työntekijäin, niin onpa heidän työnsäkin paljon helpompaa, vaihtelevampaa ja terveellisempää kuin esim. tehtaan naisen, ompelijan ja käsityöläisen y. m.

Toinen kohta tarkoittaa riittävää ravintoa. Se on asia josta ei tarvitse enempää puhua, jos sillä tarkotetaan yksinkertaista ruokaa niin paljon että sillä tulee ravituksi. Sillä harvat ovat ne perheen emännät Suomessa, jotka eivät sitä palvelijoilleen anna.

Kolmas kohta on siisti huone palvelijalle. Köbenhaminassa lie-nee jotenkin yleistä, että palvelijat asuvat lämmittämättömissä ullakkokammioissa, eivät siis ainoastaan palele, vaan ovat myös erotetut perheestä, ja heillä on siten kaikin puolin ikävä. Helsingissä on kaikkialla suuremmissa huoneustoissa lämmin palvelijan huone, jossa on siistit vuoteet, uutimet, piironki ja pesukaappi. Pienemmissä huoneustoissa saavat palvelijat usein asua kyökissä ja on tämä toisinaan kylmä ja pimeä. Mutta onko se perheen emännän vika? Ei, se on arkkitehdin ja talonomistajan vika. Mutta mitä me voimme, sitä meidän tulee tehdä, jotta tulisi yleiseksi tavaksi, että palvelijoilla on oma huone. Paitsi sitä, että hänellä ei ole omaa rauhallista soppea, on inhoittavaa,

että kyökkiä, jossa ruokaa valmistetaan, käytetään makuuhuoneena, vieläpä toisinaan sairashuoneenakin.

Neljäs kohta kuului: Joka sunnuntai vapaata klo 3 jälkeen.

Mikäli minä tiedän, on palvelijoilla Helsingissä säännöllisesti vapautta joka aamupuoli kirkossa käydäkseen tahi iltaapuoli ottaakseen osaa kursseihin tahi huvitellakseen. Monessa talossa sekä aamu- että iltaapuoli. Sen johdosta, että Helsingissä syödään myöhään päivällistä, ei vapaus voi alkaa klo 3, mutta siellä missä on useampia palvelijoita, on vapaus kyllin suuri.

Viides kohta on toivomus, että kerran viikossa saataisiin vapaus klo 7:n jälkeen illalla. Mahdotonta on sanoa miten kussakin perheessä on, ja luultavaa on, että tähän asti ei ole varmaa sopimusta tehty senlaisesta vapaillasta, mutta siitä asti kun kansanopistokurssit, laulu ja raittiusseurat ovat tulleet tavallisiksi, ovat monet perheen emännät antaneet palvelijainnsa osaa johonkin senlaiseen. Niin, on kyllä tapauksia jolloin ei kerran viikossa riitä. Tämän lisäksi tulee, että useimmilla palvelijoilla on joka päivä tunti tahi pari vapautta askareiden välissä ilman että siitä on erittäin sovittu. Tätä ei palvelijat kuitenkaan pidä minäänkään, vaan tahtoo sitäpaitsi oikeuden käydä teatterissa, kokouksissa ja kurseissa.

Palkat Köbenhamininassa ovat niin korkeat, että siinä suhteessa kokous ei katsonut olevan mitään valittamisen syytä.

Yksi keskustelun tärkeämpiä kohtia oli ammattiopetus. Sekä palvelijataryhdistyksen puheenjohtaja neiti Christensen että rouva Blum y. m. huomauttivat järjestetyn opetuksen tärkeystä palvelijoille joko kansakouluissa, jatkokurseissa tahi ammattikurseissa.

Se on tärkeä asia, mutta ovatko perheen emännät syyvät siihen ettei senlaisia kurseja ole.

Palvelijatarkysymys on meillä niin polttava, että mielellään sydämmessään yhdistyy rouva Blum'in toivomukseen. Syynä siihen, että Helsingin palvelijataryhdistys ei ole hyvässä maineessa ja että siihen kuuluu niin harvoja perheen emäntiä, on se, että yhdistys heti joutui väärin käsiin. (?) Se joka oli mukana ensimmäisessä kokouksessa ei sitä helposti unohda. Senlaisen yhdistyksen puheenjohtajan pitää olla joko viisaan, hyvän palvelijattaren, jolla on johtajan taito ja hyvä vaikutus muihin, taikka vakavan kokeneen perheen emännän, joka on perehtynyt järjestetyn talouden vaikeaan koneistoon, sekä omistaa järjestävää taitoa ja tarpeeksi aikaa kokonaan antautua sille asialle, johon on ryhtynyt.

Ehkäpä meillä ilmaantuu senlainen henkilö kun asia on kypsytynyt. Luther piti hyvää ja uskollista palvelijaa jokapäiväisenä leipänämme ja varma on, että onnellinen on se koti, jossa perheen emäntä ja palvelijat uskollisesti täyttävät velvollisuutensa.

Maria Furuhejm.»

Edelläolevaan hyökkäykseen vastasi yhdistyksen puheenjohtaja. Tässä muutamia kohtia vastauksesta:

»Olen kiitollinen siitä, että palvelijataryhdistys on tullut niin suuren huomion esineeksi, että siitä on kannattanut kirjoittaa niinkin pitkältä kun arv. kirjottaja on tehnyt. Avonainen keskustelu asian

selvittämiseksi on aina parempi kuin vihan purkaukset salongeissa ja keittiöissä, toisen asianosaisen, joko rouvien tai palvelijain selänkatkana, jommoinkin tapa lisää vain mielten katkeruutta.

Kirjoitus uhkuu läpeensä syvintä katkeruutta meitä palvelustyttöjä kohtaan, ei ainoatakaan hyväksyttävää kohtaa ole löydetty meidän vaatimuksistamme.

Maria Furuholm kirjoittaa, että Helsingin palvelijattaret valittavat, että heidän täytyy nousta ylös klo 7 aamulla ja vaativat että työpäivän tulee kestää klo 7 aamulla klo 7 illalla, ja että vaatimus on herättänyt levottomuutta perheen emännissä. Mistä tämä väite on temmattu on meidän mahdoton tietää, mutta Helsingin Palvelijatar-yhdistyksen puheenjohtajana voin vakuuttaa, ettei yhdistyksessä ole asiasta siinä muodossa keskusteltu, enkä ole edes kuullut kenenkään yhdistyksen jäsenen senlaista vaativan. Ja tähän väitteeseen on M. F. kompastunut niin pahasti, että vetää kansakoululapset, karjapiiat, tuleentuneen viljan, rankkasateet, ja täysikasvaneen ihmisen lepoajan todistamaan, että tuo väittäjä, joka on tuulesta temmattu ja yhdistyksen syyksi väitetty, on aivan mahdoton toteuttaa.

Mutta menkäämme eteenpäin. Jos M. F. kompastui jo ensimmäisessä kohdassa, työajan lyhennyksessä niin pahasti, ettei tahtonut päästä jaloilleen, niin on hän sitä ketterämpi hyppäämään toisen kohdan ylitse eikä tahdo siitä lainkaan puhua. Että juuri lässä kohdassa on tavattoman paljon epäkohtia ja ne juuri emäntien puolelta, sen kyllä näkyy M. F. tietävän, vaikei hän tahdo sitä tunnustaa. Että palvelijaa aina epäillään, vartioidaan ja että hänelle annetaan määrän jälkeen ruokaa, sen voivat tuhannet työtö todistaa, ja saman asian takia on yhtä monella emännällä paha omatunto. Tästä sanasta kohdasta on äsken ilmestyneessä palvelijattarien albumissa Heikkojen äänilaaja ja seikkaperäinen selonteko, ja jättäkäämme se asia nyt tällä kertaa, koska ei M. F:kaan tahdo siitä puhua.

Kolmas kohta, johon M. F. hyökkää, on siisti huone palvelijoille. Arkkitehtiä ei kuitenkaan pidä syyttää kaikesta. Olen itse palvellut perheessä, jonka huoneustoon arkkitehti ja rakennusmestari olivat asettaneet huoneen, tietääkseni palvelustyöille, koska sinne ei ollut muuta käytävää kuin keittiön lävitse, vaan tähän huoneeseen asetettiin talon nuoret herrat asumaan ja palvelustyöt saivat asua keittiössä. Voitte ymmärtää kuinka hauska oli riisuutua ja pukeutua siinä kun ei koskaan voinut olla varma siitä saiko olla yksin.

Todisteeksi mitä Helsingin palvelijatar-yhdistys on toiminut voin kertoa, että sen aloitteesta on ollut komitea johon on kuulunut seitsemän palvelijaa ja seitsemän emäntää, jälkimäiset Unionin valitsemina. Tämä komitea ehdotti että palvelustyttöjen työ päättyisi klo 10 illalla ja että he saisivat yhden vapaapäivän viikossa klo 7:ltä, pyhäpäiväisin vapaata ainakin joka toinen pyhä vapautta iltapuolella, jonka tähden päivällinen syötäisiin klo 3 j. p. p. sekä myös jonkun vapaapäivän töiden lomassa. Ylityöstä jälkeen klo 10 ja aina klo 12 maksettaisi 25 p:niä, s. o. 12 ja 1/2 p. tunnilta.

Mutta kuinka kävi.

Arvoisat rouvat eivät voineet edes tätä hyväksyä. He väittävät että ylityö alkaa vasta klo 12 yöllä ja että vasta sen jälkeen tarvitsee maksaa ylityöstä. Vielä väittävät rouvat, että on paljon köyhiä herrasperheitä, joilla ei ole varaa maksaa ylityöstä, vaikka heidän täytyy elää

säätynsä mukaan. Heillä on kyllä varaa pitää useampiin kymmeneen markkoihin nousevia kestejä, mutta siihen ei ole varoja että palvelijattarille maksettaisi joku penni ylityöstä.

Se väite että palvelustyöt iltahetkillä vaan joko lueskelevat (onko sekin pahe?), juttelevat toisten tyttöjen kanssa porraskäytävissä ja seisoskelevat portilla, on niin typerä ettei luulisi M. F. asteella olevan sivistyneen naisen enää kehtaavan semmoista tuoda puolustukseksi. Että nuoret elonhaluiset tytöt, joiden aistit ja hermot eivät ole turmeltuneet tämän maailman yltäkylläisyydessä, kernaasti juttelevat toveriensa kanssa ja seisoskelevat talon porteilla, ei liene mikään rikos, vaan anteeksi annettava pikku seikka, jolla ei ole mitään merkitystä. Jos tätä kohtaa ruvettaisi todellisuudessa penkomaan, muodostuisi se sivistyneille neideille paljo epäedullisemmaksi, jonka tähden lienee viisainta että jätämme sen asian tällä kertaa, sillä eihän M. F. tahdo penkoa pikkuseikkoja.

Edellistä keskustelua selventävänä julkasemme Palvelijattarien albumissa v. 1900 olleen seuraavan kirjoituksen:

»Eräs naisasian harrastaja sanoo kirjoituksessaan että »palvelijattaret tarvitsevat ensin kaikin puolin parantua, ennenkuin palvelijatar-kysymyksessä voidaan saada parannuksia aikaan». Ja myöntää täytyy, että hän on oikeassa.

Mutta ei asia ole vielä sillä autettu.

Ei auta, että odotetaan palvelijattarien täydentymistä. Täytyy keksiä toisia ja parempia parannuskeinoja.

Palvelijatar-kysymyksen ratkaisun mahdollisuus riippuu emännistä enempi kuin ehkä luullaankaan. Ei se yksistään auta, että palvelijattaret koulutetaan oppineiksi, että voisivat tehdä mahdollisimman hyvin työnsä. Ei tällä vielä voida parantaa emäntien huonoa, ärtyistä luontoa ja alituista hermostumista.

Emännät vaativat palvelijoiltaan enemmän, kuin itsekkiään voivat täyttää. Palvelijain täytyisi olla varustettuna loppumattomalla kärsivällisyydellä.

»Minä en kärsi että minua vastustetaan», sanoo moni emäntä, joka merkitsee samaa kuin että hän on ehdottomasti oikeassa. Ja palvelijatar on semmoisen emännän mielestä kaikkea arvostelukykä vailla. Ei emäntä tule tässä ajatelleeksi, että voi tapahtua niin, että palvelijatarta on joko ymmärretty väärin, tai on hän saanut epäselvän käskyn. Luulevatko emännät, että he tällaisella kopealla käytöksellään saavuttavat palvelijattariensa luottamuksen? Ei, siinä he erehtyvät. Toisella tavalla luottamus on hankittava.

Säästäväisyyttä opetetaan myöskin huonolla tavalla. Ruokaa annetaan toisissa paikoin määrälti, kun emäntä syö pöydässä ja panee omalle käytetylle lautaselleen palvelijan osan, menee se

jo liian pitkälle. Onhan palvelijoillakin terveyden ja siisteyden vaatimukset ja useat eivät voi syödä käytetyltä lautaselta. Olen nähnyt palvelijain joskus heittävän semmoiset ruoka-annokset ämpäriin. He tahtovat puhdasta, vaikka ovatkin vaan palvelijoita. Sitten lukitaan kaikki paikat, toisissa paikoin puulaatikotkin, eikä saa polttaa puita kuin ainoastaan ruuanlaitoksen aikana. Isommissa perheissä se riittää, mutta kun ruoka otetaan ulkoa, eikä pakkasellakaan saa lämmittää keittiötä, on se kylmä kuin kellari.

Kyllä on hyvä, että opetetaan säästäväisyyttä, mutta jos palvelustyön täytyy kärsiä vilua ja nälkää, pakottaa hänen oma emäntänsä hänet varastamaan.

Olen kuullut emäntien sanovan, »tilaisuus tekee varkaan», ja sentähden ettei palvelijalla olisi tilaisuutta, niin he lukitsevat kaikki mahdolliset ja mahdottomat paikat. Mutta se on suuri erehdys. Palvelijana voin sanoa, että jos rehellistä ja luotettavaa tahdotte, niin osoittakaa hänelle itselleen ensin luottamusta, vasta silloin voitte odottaa sitä palvelijaltanne takasin. Älkää häntä epäilkö ainoastaan luuloittelusta, sillä palvelijan tunteet ja oikeuskäsitteet ovat samallaiset kuin muittenkin ihmisten, vieläpä useasti paljon herkemät, erittäinkin jos häntä syyttömästi epäillään. Jos palvelijaa alituisesti epäillään, niin saattaahan tapahtua että hänenkin rehellisyyden tunteensa laimenee.

Tahtoisin erittäin kääntyä emäntien puoleen. Jos te toivotte, että löytyisi vaan kunnollisia palvelijattaria, niin pankaa enempi huomiota omaan käytökseenne palvelijoitanne kohtaan. Ensinnäkin, antakaa hänelle puhtaat ja kunnolliset makuuvaatteet ja mikäli mahdollista, lämmin ja raitis makuusuoja. Toiseksi, antakaa hänelle tarpeeksi ravitsevaa ravintoa, eikä määrän jälkeen, kuten monessa paikassa on tavallista. Kun tuodaan pala leipää palvelijalle, annetaan pala sokuria teen kanssa ja särvintä, jos sattuu päähän pistämään, loukkaa se tavattomasti. Hän ei anna mitään arvoa sille emännälle, joka niin tekee. Siinä talossa, missä emäntä antaa määrältä, joko jauhoja lusikallisen mitä soppaan tarvitaan, ja voipalan paistiin, siinä ei palvelija koskaan pidä talon puolta. Päinvastoin herää katkeruus mieleen ja sitä tekee mieli tuhlat enempi kuin tarpeellistakaan on.

Antakaa palvelijattarillenne toisinaan vapautta johonkin virkistävään illanviettoon, tai salliakaa hänen kutsua tuttaviansa luokseen, päästäkää hänet ulos toimittamaan omia toimiaan tarpeen vaatiessa. Olkaa hienotuntisia palvelijatanne kohtaan, vaikka hänellä on maalaisen nuttu päällä, kyllä hänellä silti on sydän, joka tuntee ja kärsii aivan kuin »jalosukuisenkin». Älkää vaatikoo

häneltä työtä yli voimiensa. Palvelijan voimat loppuvat myös vähitellen. Älkää vaatikko häntä pesemään pyykkiä yöllä, vaan antakaa siihen aikaa päivällä. Älkää vaatikko häntä kantamaan raskaita sänkyvaatteita ja huonekaluja yläkerroista alas tomuttavaksi ilman apua. Hän turmelee siinä itsensä. Eräs vanha, arvossa pidetty hieroja lausuihin kerran ettei hän ole pitkällä iätlään vielä semmoista palvelijaa tavannut, joka ei olisi turmellut itseään nostamisessa.

Että olosuhteet ovat palvelijattarille ylen kurjat, todistaa sekin seikka, että palvelijatarten hyvin usein täytyy käyttää asianajajia, saadakseen ulos palkkansa ja todistuksensa. On hyvin liikkuttavaa nähdä sitä epätoivoa, mihin palvelijatar voi vajota, kun on kokenut yhtä, on kokenut toista ja hän huudahtaa epätoivoisena: »Herra Jumala, mitä minä teen, en enää tohdi palvelukseen ruvetakkaan, jos saan taas yhtäläisen paikan».

Kaikkea luottamusta vailla on hyvin vaikea tehdä työnsä kunnollisesti. Jos tulee vahinko, rikkoontuu esim. astia niin ei riitä että siitä otetaan makso, torat tulevat vielä kaupanpäälle. Tällöisien tapauksien varalta olisi emäntien otettava huomioon, että vahinko tulee usein heille itselleenkin, vaikkakin ovat varovaisia, ja ei silloin pitäisi riidellä kuin ottaa rahaa, sillä maksunotto pienestä palkasta on jo hyvä läksy. Eikä pidä ottaa uuden hintaa vanhasta kalusta, eikä panna palvelijaa syyttömästi maksamaan mitä ei hän huolimattomuudessaan ole rikkonut.

Toivon, että nämä näkökohdat, joita itse kokeneena olen kirjoittanut, herättäisivät myötätuntoisuutta palvelijattarien tukalan aseman parantamiseksi.

VAATIMUS RAJOITETUSTA TYÖPÄIVÄSTÄ JA ALIMMASTA PALKASTA SAA EMÄNNÄT LIIKKEELLE.*)

Kun v. 1903 kysymys työpäivän rajoittamisesta ja alimmasta palkasta oli tullut tunnetuksi, synnytti se niin suurta mielen kuohua emännissä, että sen johdosta syntyi kiivas väittely Hufvudstadsbladetin palstoilla. N:ssa 265 oli seuraavaa:

*) Katso siv. 27.

„Muutamia varoittavia sanoja Palvelijataryhdistykselle emänniltä.

Teidän kokouksissanne keskustellaan paljon palvelijain vapaudesta — suurista palkoista ja työn vähentämisestä. Mutta te unohdatte, että meillä emännilläkin on oikeus puhua. Nykyaikana voidaan enimät työt — myöskin perheissä, teettää ulkona olevilla työvoimilla, niin että lähimmässä tulevaisuudessa voidaan tulla toimeen ilman palvelijoita. Me vaadimme että meidän palvelijamme ansaitsevat meidän arvonantomme ja ystävyytemme. Mutta kuka teistä palvelijoista on ajatellut sitä asiaa? Aivan harvat — ja näillä harvoilla ei suinkaan ole syytä valittaa niitä koteja, joihin he ovat otetut ja joissa heitä suojellaan mitä lämpimimmin.

Kun taitamaton maalaistyttö saapuu kaupunkiin, pitäisi hänelle heti teidän mielestänne tarjottaman 15 mk. kuukaudessa palkkaa, vaikka ei hänen työnsä olisi 4 mkn arvoinen. Hänen pukuunsa ei suinkaan tarvitse kuulua hattuja, päivänvarjoja, hansikkaita, pitsejä, kellonperiä ja muuta korua, joka ei sovi hänelle. Ei kukaan emäntä vaadi muuta kuin että hänen lenkinsä on sievä ja siisti, ainoastaan sitä me toivomme. Kun me otamme palvelijan kotiimme saa hän siellä suojaa ja hoitoa, ja jos hän toivoo pääsevänsä joskus ulos, ei sitä häneltä suinkaan kielletä. Mutta että päivittäin saada säännöllisiä vapaatunteja huvittelakseen kaupungin kaduilla — se ei sovi meille, eikä se hyödytä palvelijaa. Me vaadimme vastaisuudessa palvelijoitamme paljon enemmän moraaliala ja tietoisuutta hyvästä ja pahasta. Heidän käytöksensä on tullut meille emännille todelliseksi häpeäksi, ja meitä eivät he katso vähääkään olevansa velvolliset arvossa pitämään.

Kotimme ovat tulleet levottomuuden kodeiksi palvelijaimme röyhkeän käytöksen kautta. Sen lisäksi täytyy meidän valittaa, että ne monet yritykset joita on tehty palvelijain aseman kohottamiseksi yhteiskunnassa ja kodeissa, ovat rauenneet palvelijain omaan itsekkyytteen ja raakuuteen. Ei siis ole ihme että sanomalehdet ovat täynnä paikkaa etsiviä. Palvelijat ovat luonnollisesti tulleet mahdottomiksi niissä kodeissa missä ovat olleet ja hehän ovat aina vapaat lähtemään.

Minä kehoitan kaikkia emäntiä olemaan enää ottamatta palvelijoita, vaan käyttämään tilapäisapua. Silloin, vasta silloin, voi rauha vieraila kodeissamme, ja palvelijat saavat koittaa kasvattaa itseään senlaisiksi palvelijoiksi että he todella ansaitsevat hyvän palkan ja hyvän kodin.

Vanha perheen emäntä.

Kolme päivää myöhemmin oli samassa lehdessä Maria Furuhjelmiltä kirjoitus. Otamme siitä kohtia: Kirjoittaja huomauttaa miten työpäivän lyhennysvaatimus on mennyt 10 tuntiin, ennen se oli 12 tuntia ja miten alimmaksi palkaksi on esitetty 12 mk. kuukaudelta. Työpäivän lyhennyksestä hän sanoo:

„Useammassa kodissa on koululapsia, opettajia eli opettajattaria, joiden täytyy olla koulussa klo 8 aamulla, ja joiden luonnollisesti jo viimeistään klo puoli 8 täytyy saada aamiainen, olkoon se sitten kuinka yksinkertainen tahansa. Talvella kahvia, teetä, puuroa eli jorain muuta lämmintä. Ruokahuone täytyy siihen mennessä olla luonnollisesti siivottu ja lämmitetty, joten palvelijan työpäivän täytyy alkaa jo klo puoli 7 aamulla. Laskettuna puoli 7:stä puoli 5 tulee 10 tuntia. Siihen ai-

kaan syövät monet, jotka tulevat pankeista ja virastoista päivällistä, vieläpä myöhempäänkin. Jos nyt palvelijan työ silloin loppuu, niin kuka puhdistaa astiat, laittaa illalliset, syöttää lapsia, pesee ja auttaa heitä riisuuntumaan y. m.? Eli otaksutaan että palvelija saa 4—5 tuntia päivällä vapautta. Onko hän tähän tyytyväinen, kun kaikki kokoukset ja kurssit ovat iltaisin. Olisi hyvä tietää miten kokous on ajatellut tämän asian? Kokouksessa huomauteltiin miten useimmilla työläisillä, vieläpä maanviljelystyöväellä on 8—10 tunnin työpäivä. Mutta voidaanko palvelijan työpäivää verrata esim. tehtaalaisnaisen työpäivään. Palvelijan tehtävänä on siivota, laittaa vuoteita, puhdistaa astioita ja lampuja, keittää ruokaa, harjata vaatteita, kiillottaa kenkiä j. n. e. Tämä työ on vaihtelevaa ja liikuntaa antavaa eikä tapahdu ummehtuneissa huoneissa, kuten verstoissa ja tehtaissa. Eikä se ole raskasta terveelle ihmiselle. Useita pieniä vapaa-aikoja saa palvelija päivän kuluessa. Käymällä torilla ja asioilla, hankkii palvelija itselleen tilaisuuden raittiin ilman nauttimiseen ja tuttavain tapaamiseen.

Taloudelliset toimet niin emännän kuin palvelijankin ovat senlaisia, että niitä ei voida helposti tunnilleen ja minutilleen määrätä. On tuhansia pikkutehtäviä, tuhansia huolia, 4—5 ruoka-aikaa päivässä, lasten ainainen valvonta, vieraita, ostoja y. m. Toisena päivänä on enempi työtä kuin toisena. Mutta kuten sanottu, olisi mieltäkiinnittävä saada tietää miten palvelijat ovat asiata ajatelleet.

Yksi ilta viikossa vapaata on luullakseni nyt jo palvelijoilla, kun kaikenlaisia kurssseja ja yhdistyksiä toimii. On vapautta sunnuntai-iltapäivällä ja aamupäivällä kirkkoon menoa varten kuten tavallista. Jos on emäntiä jotka vaativat yötyötä ja pyhätyötä, ja jotka eivät päästä palvelijoitaan kurssseille ja kokouksiin, niin on totisesti (mingsann) myöskin palvelijoita, jotka kuuluvat niin moniin yhdistyksiin (!) että he vaativat 4—5 iltaa viikossa vapautta ja katkeroituvat jos se heiltä kielletään».

Sitten kirjoittaja menee palkkakysymykseen ja sanoo: «Maalaispalvelijoita on useampaa lajia. Joku on voinut palvella pappilassa tai herraskartanossa, jossa hän on vähitellen oppinut kaikkiin herrasperheessä esiintyviin töihin. Senlaiselle voi maksaa yhtä paljon kuin kaupunkilaistytölle, vieläpä enempi kuin taitamattomalle ja huolimattomalle kaupunkilaistytölle. Mutta sitten on maalaistytöitä, jotka eivät osaa muuta kuin lypsää, leipoa, levittää lantaa pellolla, haravoida, kutoa ja kehrätä. Hän ei ole koskaan hoitanut parkkialttaa, ei koskaan nähnyt teekkeitä, ei koskaan silittänyt tärkkipaitaa, ei tehnyt ostoksia torilla, hän ei osaa muuta ruokaa laittaa kun perunasoppaa ja puuroa, ei osaa kattaa pöytää, ei osaa hoitaa lampuja. Ajatteleeko palvelijayhdistys että senlaiselle maksettaisi vähintään 12 mk. kuussa rahapalkkaa, huone, lämpö, valo, ruoka ja pesu. Minä vetoan vanhoihin kokeuksiin, rehelliisiin palvelijoihin, jotka itse kerran ovat olleet oppimattomia ja jotka tietävät miten paljon aikaa, tarkkuutta ja hyvää tahtoa on tarvittu ennenkuin he ovat oppineet sen minkä he nyt osaavat. Minä tahdon myös kysyä näiltä vanhoilta palvelijoilta, jotka ovat nähneet miten paljon vahinkoa ja ikävyyttä senlainen oppimaton tyttö saa aikaan, polttamalla, rikkomalla ja unohtamalla, onko se oikein että kiiohjetaan senlaisia tyttöjä kohottamaan vaatimuksiaan, sen sijaan että heille sanottaisi: opi ensin jotakin, ja vaadi sitten palkka hyvästä työstä. Onko koko maailmassa ihmisiä, jotka kantavat palkkaa ennenkun osaa-

vat tehdä sen työn, jonka ovat ottaneet tehdäksen? Ei muita kuin palvelijat. Käsityöläiset, sotilaat, virkamiehet, kansakoulun opettajat, papit — kaikkien täytyy ensin maksaa opistaan, tai ainakin opetella jotain ja sitten vasta vaatia palkkaa. Poisluettuna yksi ja toinen keittäjä, joka on hotellissa opin käynyt, tai jossain koulussa, tai joku joka on käynyt silitysopin, tulevat palvelijat oppimattomina paikkaansa ja perheenemäntä saa opettaa heitä ilmaiseksi ja senlisäksi maksaa heille palkkaa ja antaa vapaa ylöspito, ja sekä alistua kaikkeen siihen vahinkoon mitä tottumaton palvelija alussa saa aikaan».

Palvelijatkin sekotetaan asiaan.

Ja aivan kun tilauksesta oli saman lehden n:ssa 279 vanhain palvelijain nimessä julaistu kiitoskirjelmä Maria Furu-hjelmille, sekä sen jälkeen, jotta palvelijain vaatimuksien mahdottomuus oikeen saataisi todistettua palvelijoille, oli n:ssa 281 vielä »Työmiehen vaimon» nimessä julaistu vastaus. Kirjotukset kuuluivat:

»Hfvvudst. lokak. 6 p. on Maria Furu-hjelmmin vastaus Palvelija-yhdistyksille Suomessa, jossa vastauksessaan hän m. m. vetoaa vanhoihin kokeneisiin palvelijoihin sanotuissa kysymyksissä, työpäivän lyhentämisestä, vapaa-ajasta ja suuremman palkan maksamisesta nuorille oppimattomille maalaispalvelijoille.

Me allekirjoittaneet, jotka olemme palvelleet 10–15 v. samassa perheessä, tahdomme läten lausua kunnioitetun ja lämpimän kiitollisuutemme rouva Furu-hjelmille hänen vastauksestaan, jonka joka kohdan allekirjoitamme. Sillä ne vaatimukset suurista palkoista ja yhä suuremmasta vapaudesta, joka palvelijayhdistysten kautta istutetaan nuoriin ja kokemattomiin palvelijoihin, ei voi muuta kun herättää levottomuutta ja surua enempi kokeneissa palvelijoissa, jotka ovat läpikäyneet sekä oppimattomuuden että viettelysten kiirastulen vapaana aikana, mutta joilla myös on ollut onni tulla suojelluksi hyvän emännän neuvoilla ja ohjauksilla elämän eri koettelemuksissa ja oloissa.

Että on emäntiä, jotka vaativat palvelijalta enempi kuin hän voi tehdä, ja jota enempi tekee, sitä enempi vaaditaan, on valitettavasti totta, niinkuin sekini että on huonoja palvelijoita, mutta ne ovat poikkeuksia. Päinvastoin oppivat ihmiset kokemuksesta vähällä kärsimyksellä antamaan arvoa toinen toisensa hyvään tahtoon, ja oppivat vähitellen toisiinsa luottamaan.

Paria kohtaa, joihin rouva Furu-hjelm ei kajonnut, tahdomme vielä koskettaa. Jos me palvelijat nuoruudessaamme voimienne päivinä kielämme apunne ja palveluksemme meidän taloudellisessa suhteessa parempiosaisilta kansalaisiltamme ainoastaan sen tähden että saisimme enempi huvitella, eli niinkuin sitä sanotaan — nauttia elämästä, niin tulee käymään siten, että silloin kun tulemme sairaiksi ja vanhenemme, saamme luottaa vain omaan itseemme. Ja jos ei kukaan ihminen ole saanut niin paljoa lämpöä ja ystävyyttä meiltä, että apua jossain muu-dossa meille antaisi, niin senlaisen sairavuode ja vanhuus ilman apua, ilman ystäviä, on kauhea.

Sen vuoksi me vanhat hundamme teille nuoret toverit, älkää pelätkö työtä hyvien ja kunnollisten ihmisten luona, ja älkää muuttako paikastaanne ensimmäisen ikävyyden ja vastoinikäymisen kohdatessa, vaan pitäkää päälle kärsivällisesti ja te tulette palkituiksi! Älkää pelätkö työtä, vaan laiskuutta ja syntiä kaikessa muodossa.(!?)

Vielä tahdomme vakavasti pyytää kaikkia emäntiä ja emäntäyhdistyksiä etteivät he millään ehdoilla myöntyisi ehdotettuun 10 tunnin työpäivään, koska hedelmänä tästä olisi ehdottomasti mitä suurin si-veellinen lankeemus nuorille kokemattomille palvelijoille.

Suurimmalla kunnioituksella ja nöyryydellä useat vanhat palvelijat.

»Helsingin palvelijataryhdistykselle ja Helsingin Työväenyhdistyksen palvelijaosastolle.

Vaikka olenkin vain yksinkertainen työmiehen vaimo, enkä osaa puhua niin kauniisti kuin palvelijattaret, joten he varmaan saavat hävetä minun puolestani, täytyy minun kuitenkin sanoa sydämeni ajatus. Tupa on täynnä pieniä lapsia, minä työskentelen aamusta iltaan, mutta vaikeata se olisi ilman pientä palvelustyttöä. Nyt tahtovat palvelijattaret, että senlaisen alin palkka olisi 12--15 mk. kuussa. Sitä en voi minä eikä minun kaltaiseni maksaa. Kyllä se on sekä rumaa, että sydämmentöntä teillä, etlette enempi ajattele köyhiä ihmisiä. Kun itse tulette naimisiin, saatte nähdä miten vaikeata se on. Vaikka te kirjoittelettekin ja selvittelette tarkoituksianne, toivon etteivät kaikki palvelijat ole niin tyhmiä, että juoksisivat kun lammaslauma kellokkaansa perässä. Minä luulen, että tästä lähtien ei monikaan emännistä käänny toimistonne puoleen palvelijaa tarvitessaan. Yhdistykseenne kuuluvat tytöt saavat jäädä ilman paikkaa.

Työmiehen vaimo.»

Yhdistyksen ja P. a.-osaston nimessä julaistiin ensimmäiseen hyökkäykseen seuraava vastaus:

„Emännille Helsingissä.

Kun palvelijain yhdistyksissä keskusteltiin emäntäin moitekirjoituksista, olivat useammat aluksi sitä mieltä, että niihin ei kannata vastata. Palvelijain mielestä oli »emännän» kirjoitus enemmän kuin epähieno. Olisimme toki vanhalta perheen emännältä odottaneet esiintyessään julkisuudessa yleisölle asiallisempaa. Kokouksessa olleista kuitenkin toiset puolustivat vastaamista sentähden, että on suuri joukko senlaisia, jotka eivät muodosta omaa mielipidettänsä itsenäisesti, vaan ottavat vastaan mitä heille tarjotaan, oli se sitten oikein tai väärin, ja sentähden päätettiin vastata.

Emäntäin mielestä on palvelijain aseman parantaminen yksinomaan kodin tehtävä, ja niiden pitäisikin siihen ryhtyä, siitähän kysymys onkin. Mutta tässä tulee emäntäin ja palvelijain edut vastakkain. Emäntäin etu vaatii, että palvelijoita pidetään vähän ja mahdollisimman pienillä palkoilla, palvelijain edut ovat päinvastaiset. Kummallista kyllä on että kaikilla muilla töillä on enemmän arvoa, kuin työllä kodin hyväksi, joka luonnollisesti johtuu siitä, että perheen jäsenet työskentelevät ilman palkkaa, ja kun otetaan vieras avuksi, katsotaan senkin työ miltei yhtä halpa-arvoiseksi, ja kun palvelijan työ tapahtuu perheen keskellä, on palvelijaa ruvettu kutsumaan perheen jäseneksi. Mutta ettei hän sitä todellisuudessa ole, näkyy kaikkein paraiten siitä, että palvelija saa usein muuttaa aivan vähäpätöisistä syistä, silloin ei ollenkaan oteta huomioon, että hänkin on perheen jäsen.

Palvelijain työpäivän lyhennystä katsovat järkevämmät ihmiset kylläkin mahdolliseksi, sillä kodin oloja voidaan hyvällä tahdolla kylläkin muuttaa. Kyllähän emäntäinkin täytyy ymmärtää, jos ovat rehellisiä, että 16--18 tunnin työpäivä on terveydelle vaarallinen.

Alin palkkamäärä sai kannatusta sen johdosta, että se osataan estäisi maalaistyttöjen yhä kasvavaa kaupunkiin muuttamista, koska emäntä saisi taitavinmankin palvelijan samalla palkalla. Maalaispalvelijoita halutaan juuri pääasiallisesti pienen palkan vuoksi. Sitä seikkaa että palvelijoita on niin paljon vapaana, ei voida lukea palvelijayhdistysten viaksi, vaan ennenkaikkea emäntien sekä paikanvälitystoimistojen, jotka viekkailla ilmoituksillaan saavat maalaispalvelijat siihen käsitykseen että täällä on paratiisi palvelijoille.

Palvelijain yhdistykset tahtovat kohottaa palvelijain sekä siiveellistä että henkistä tasoa, mutta ennenkuin siinä onnistutaan, täytyy palvelijain työpäivää lyhentää, jotta he saavat aikaa kehitykseen.

Emännän kirjoitusten kautta tulivat toimmme julkisuuteen. Meillä on syytä olla hänelle kiitollisia, sillä julkisuus on puoli voittoa. Tämän jälkeen koitamme vielä tarmokkaammin päästä päämääräämme, joka on palvelijaluokan kaikinpuolinen vapautus.

Helsingin Työväenyhdistyksen Palvelijatarammittosasto ja Helsingin Palvelijataryhdistys.

Väittelyä jatkui edelleen. N:ssa 301 kirjoitti nimimerkki M. N. seuraavaa:

*-Palvelijataryhdistysten ehdotus 10-tuntisesta työpäivästä ja
12 mk:n alimmasta palkasta.*

Tämä ehdotus on kuten luonnollista, koska se koskee useampia koteja, herättänyt vilkasta väittelyä myötä- ja vastaan, useammalta taholta kuitenkin vastaan. Mitä koteihin tulee, ei sen toteuttaminen pitäisi olla mahdotonta, vaan tehnee ehdotuksen uutuus sen mahdottomalta näyttäväksi. Se työ, joka useimmissa kodeissa on palvelijain tehtävänä ja johon nyt, ikävä kyllä, emäntäin järjestelyn kautta menee aikaa 13—14 tuntia, voitaisiin aivan varmaan tehdä 10 tunnissa. On huonoja emäntiä ja huonoja palvelijoita, mutta niin syvälle käyvässä uudistuksessa kun ehdotettu, täytyy ottaa lukuun mitä se vaikuttaisi useimpiin koteihin ja palvelijoihin.

Katselkaamme asiata ensin kotien kannalta. Luonnollisesti ei voita ajatella, että nuo 10 tuntia työskenneltäisi yhteen jaksoon, vaan noudatettaisi esim. seuraavaa työjärjestelmää: Klo 7—11, 1—5 ja 7—9; palvelija söisi vapaa-aikanaan. Jokainen perheemäntä, joka on järjestänyt päivänsä määrättyihin tunteihin, ollessaan toimessa kodin ulkopuolella, tietää kuinka paljon nopeammin ja täsmällisemmin työt näin toimitetaan. Järjestetty työaika vaatii ehdottomasti suurempaa tarmoa työssä. Velttoutta ja laiskuutta kodin hoitoon nähden on sekä emännissä että palvelijoissa. Kun uuden järjestelmän kautta pakotetaan sekä emäntä että palvelija tarmolla loimittamaan tehtävänsä kodissa, on tämä suuri voitto. Itsestään on selvää, että jos palvelija huolimattomasti ja laiskasti työskennellen ei ehdi töitään suorittaa ajallaan, hän saa ottaa aikaa vapaa-ajastaan.

Sitten kirjoittaja huomauttaa siitä että tämä uusi järjestelmä mahdollisesti vie siihen, että ruvetaan yhä enemmän ravintoloissa istumaan, mutta sanoo hän samassa, että nyt jo on ravintolaelämä työntänyt perhe-elämän syrjään. Sitä paitsi, huomauttaa hän, kun kerran yleisesti tiedetään talon järjestelmä, voidaan sovittaa vierailu sen mukaan. Ja ennen kaikkea, huomauttaa hän, pitäisi meidän päästä siihen että vierailun päättämiseksi olisi ajatusten vaihtaminen, eikä mässäminen. Ylimenon aikana voitaisi sopia palvelijan kanssa pestaltaessa, että hän on velvollinen esim. kerran kuussa palvelemaan myöhempään kutsuissa. Lasten hoitoon nähden katsoo kirjoittaja sen voitoksi että emäntä itse tulee pakoitetuksi olemaan yhdessä lastensa kanssa.

Kuitenkin näkee kirjoittaja ehdotetun 10 tunnin työpäivän vaikuttavan palvelijoihin niin vahingollisesti, että he eivät enään kelpaisi edes — työmiehen vaimoiksi, koska työmiehen vaimolla on työtä 16—18 tuntia vuorokaudessa. Jos 10 tunnin työpäivä otettaisi käytäntöön, niin palvelijain vapaus olisi alistettava emäntien valvonnan alaiseksi. Alimman palkan suhteen tekee kirjoittaja myös laskelmia ja saa ruuan ynnä asunnon kanssa palvelijan palkan nousemaan 57 mk. kuukaudessa. Pankkineidit saavat ensi vuonna vain 60 mk.

N:ssa 303 oli vielä seuraava kyhäys:

-Sen johdosta että sanomalehdissä on yhä väitetty palvelijain lisätyistä vaatimuksista, pyytää allekirjoittanut esiintuoda muutamia näkökohtia.

Palvelijain työ on nykyaikana puolta helpompaa kuin se oli pari vuosikymmentä sitten, ja palkka on kuitenkin puolta suurempi. Miksi palvelijan työ nykyään on niin paljon helpompaa, kävisi liian pitkäksi selittää, mutta sen voi jokainen oikeen ajatteleva vanhempi palvelija lähemmin ajateltuaan ymmärtää. Mainitkaamme esimerkiksi miten paljon helpotusta on palvelijoilla vesijohdoista, kaasukeittioista, sähkövoalosta, emaljeeratuista keittoastioista, joita ei tarvitse kuurata, valmiiksi poltettua ja jauhetusta kahvista, korkkimatoista, rappukäytävistä, jotka puhdistetaan talon puolesta j. n. e. sekä viimeksi, kuinka monta askelta säästääkään emäntä palvelijalta siten että, kuten useoissa perheissä on tapana, tilaa puhelimitse melkein kaikki mitä talossa tarvitaan. Miksi puhua ainoastaan siitä palkasta, joka maksetaan rahassa, miksi ei koko siitä korvauksesta, jonka palvelija saa työstään. Jos palvelijan huone kalustettuna, valon ja lämmön kanssa arvioitaisi 18 mk. kuukaudessa, tekisi se 216 mk. vuodessa. Ruoka 1 mk. päivältä tekee 365 mk. vuodessa, palvelijain vaatteiden pesu 20 mk. Joululahjain arvo 25 mk., tähän lisää 15 mkan kuukausipalkka, tekee yhteensä 806 mk. Minä luulen, että se korvaus minkä palvelija nykyään pääkaupungissa saa työstään, on keskimäärin 800 mk. vuodessa, jonka summan pitäisi oleman enemmän kuin kylliksi, koska hyvän kasvatuksen saaneet työt usein saavat tyytyä 600—700 mkan vuosipalkkaan, usein vähempäänkin. Surullista tosiaanakin on että niin vähän pannaan arvoa sille työlle, joka tehdään palvelijain aseman kohottamiseksi. Meille emännille on annettu suuri teltävä puolisoina ja perheen äiteinä. Työssämme saamme usein osaksemme palvelijain tyytymättömyyden ja mahdollottomat vaatimukset. Muutosta parempaan ei suinkaan saada senlaisilla toimenpiteillä kun palvelijajhdistykset ovat aikoneet käyttää, vaan ainoastaan siten, että niin yksi- kuin toinenkin puolue täydellisesti käsittää tarmolla toimia velvollisuuksiensa täyttämiseksi.

Kokenut emäntä.

Yhdistyksen puolesta selosti Miina Sillanpää pitemmässä kirjoituksessa kysymystä sanoen m. m.:

»Palvelijat ovat ajatelleet asiata siten, että kun työt alotetaan klo 6—7 aamulla, niin pitäisi ne saada loppumaan illalla klo 9 aikaan. Töiden välillä olisi oleva sopivia väliaikoja. Ja perheessä missä noudatetaan järjestystä, ei se ole mahdollonta saada yhtenä iltana viikossa klo 7:stä vapaata. Se seikka, että nyt jo on perheitä, joissa vapautta annetaan, ei muuta asiata. Vapaus täytyy tulla kaikille, eikä vaan muutamille.»

Maalaispalvelijain suhteen mainitsee kirjoittaja miten kaupungeissa on suuri osa emäntiä, jotka aina haluavat palvelukseensa juuri maalta tulleita tyttöjä. Kaiketi useimmiten sen tähden, että heillä on pienet vaatimukset. »Maalaistyttöjä halutaan palvelukseen» ilmoitetaan yhä sanomalehdissä ja annetaan näin käsitys, että kaupungissa on puute palvelijoista.

Ammattiopetuksesta lausuu kirjoittaja, että palvelijain täytyy oppia tehtävänsä perheissä, koska ei ole olemassakaan kouluja.

Sitäpaitsi useimmat työt olivat tehtävänä helposti. Pahinta on se, että monet emännät eivät osaa itsekään mitään, joten eivät pysty heitä opettamaan.

EMÄNNÄT RYHTYVÄT VASTATOIMENPITEISIIN.

Palvelijain järjestäytyminen herätti emännätkin. He perustivat emäntäyhdistyksen vastapainoksi palvelijain järjestöille. Se seikka, että yhdistys oli perustettu juuri palvelijain toiminnan vastapainoksi, selviää paraiten v. 1904 julaistusta vuosikokous-uutisesta, jossa sanotaan m. m.:

»Emäntäliiton ohjelmana on, että jokainen emäntä sitoutuu ei ottamaan palvelukseensa palvelijaa, joka vaatii lyhennettyä työpäivää. Samassa kokouksessa professorinrouva Schybergson sanoi, että nyt olisi otettava muitakin asioita esiin, koska hänen mielestään emäntäliitto oli palvelijakysymyksen jo loppuun käsitelty.» Ettei se kuitenkaan ollut sitä loppuun käsitelty, selviää myöhemmin.

EMÄNNÄT SIVEELLISYDEN VALVOJINA.

Palvelijakysymys antoi emännille yhä miettimisen aiheita. Niinpä ilmeni toisinaan sanomalehtien palstoille ehdotuksia palvelijakysymyksen ratkaisemiseksi. Syyskesällä v. 1905 oli H:ssa julaistuna seuraava sepustus, joka on omiaan näyttämään mihin suuntaan emännät toivoivat palvelijakysymyksen ratkaisuun menevän:

»Päivän sanomalehdissä yhä tiheämmin esiintyneet mielipiteet palvelijakysymyksestä osoittavat, että tehdään vakavaa työtä tämän vaikeasti ratkaistavan asian puolesta.

Asiata on monipuolisesti käsitelty niin hyvin perheenemäntien kuin palvelijattarienkin näkökannalta, mutta vielä ei ole sopimusta saatu aikaan. Toivottavaa kumminkin olisi, että se pian saataisiin, sillä olosuhteet ovat vähitellen kärjistyneet. On syntynyt monenlaisia vaikeuksia. Ennenkuin kysymys kuitenkin saavuttaa lopullisen ratkaisun, (jos sellainen on ollenkaan mahdollinen), tahdon esittää harkittavaksi yhden näkökohdan, johon mielestäni ei ole tarpeeksi kiinnitetty huomiota.

Valistuneen aikamme tuntomerkki on, ettemme väisty katsomasta todellisuudesta kasvoin vaikkakin se näyttäisi peloittavalta, hyvin tietäen että taistelussa tuntematonta vihollista vastaan on vähän voittamisen toiveita. Yksi tällainen salattu vihollinen, joka kaikkialla vaanii, ja josta useimmat aina viime aikoihin asti ovat olleet aivan tietämättömiä, on veneerisiä taulia koskeva tartuntavaara. Nykyään on toki tiedon levittä-

minen näistäkin asioista otettu päiväjärjestykseen. Neuvoja ja ohjeita annetaan niistä varovaisuuskeinoista, joita pitäisi ottaa huomioon suojellessaan itseään. Näihin varovaisuuskeinoihin kuuluu myöskin epäilytuntemattomiin henkilöihin nähden, jotka käyvät asunnoissamme, tuoden kotiin ostoksemme y. m. Vaan kuinka usein tunnemme palvelijattaria ottaissamme heidät kotiimme hoitamaan lapsiamme, keittämään ruokaamme ja laittamaan vaatteitamme? Mikä vaara piilee tässä kodille, jossa heidät pitäisi katsottaman perheen jäseniksi?

Mutta miten hankkia varmuus siitä, ettei palvelijattaren mukana kotiimme tuoda tartuntaa? Ainoastaan siten, että kaikki palvelusta haluavat ovat varustetut lääkärin todistuksella. Minä en saata yksityiseltä palvelijattarelta, jonka aion ottaa palvelukseeni, vaatia terveys-todistusta, sillä se olisi niinhyvin minulle kuin hänellekin epämieluisia. Jos sitävastoin yleensä vaadittaisi kaikilta tarjokkailta tällaista todistusta, olisi asia huomattavasti toisin. Välttämätöntä olisi, että nämä todistukset jonkun määrätyn ajan kuluessa uudistettaisiin, jotta ne voitaisi katsoa täysin luotettaviksi.

Olisi aivan mahdotonta vaatia palvelijattaria tällaisessa asiassa kääntymään yleisöä palvelevan lääkärin puoleen, vaan olisi terveyslautakunnan velvollisuus hankkia tätä tarkoitusta varten lääkäri, luonnollisesti naispuolinen, joka ilmaiseksi tai pienestä maksusta toimittaisi vaaditun tarkastuksen, sekä antaisi siitä todistuksen. Ehkäpä säästettäisiin yhteiskunnalta siten monia sairashuonemaksujakin. Ainakin se poistaisi raskaan edesvastuukuorman perheenemäntien hartioilta, tekisi yhteiselämän isäntäväen ja palvelijattarien välillä vapaammaksi ja luotettavammaksi. Kun useita palvelijattaria on samassa perheessä, olisi se heillekin tärkeää että tietäisivät toveriensa terveydellisessä suhteessa olevan vaarattomia, tullessaan heidän kanssansa joka päivä tekemisiin. Usein on tapahtunut, että esimerkiksi keuhkotauti, joka yhä enemmän on levinnyt kansaamme, on tarttunut hoitajasta lapseen.

Onhan luonnollista, että pimeät ja ahtaat keittiöt ja keittiökamarit voivat tulla tartunnan pesäksi useille taudeille, jos ei kaikkia varovaisuuskeinoja oteta huomioon.

Jos näillä riveillä onnistuisin saamaan jonkun yhdistyksen tai jonkun vaikutusvaltaisen henkilön mielistymään asiaan, olisi tarkoitukseksi saavutettu.

Äiti ja perheenemäntä».

Ja kirjoittaja saikin nähdä, että asia oli innostanut, ainakin — palvelijoita, joiden puolesta yhdistyksemme jäsen Miina Lindberg vastasi Hufv. seuraavasti:

»Hufvudstadsbladetin kirjoittaja on esilletuonut ehdotuksen, joka, jos se voitaa jalansijaa, asettaisi palvelijatarluokan ulkopuolelle laillisen yhteiskunnan ja alentaisi palvelijattaren toimen eniten ylenkatsottujen ammattien joukkoon. Ehdotuksen mukaan pitäisi palvelijattarien alistua ajoittaisiin lääkärintarkastuksiin ja näyttää saamiaan todistuksia paikkoja hakiessaan.

»Äiti ja perheenemäntä» on ehdotukseensa niin ihastunut, että hän otaksuu, että ehdotus käytännössä toteutettuna toisi hel-

poitusta nykyisiin kärjistyneisiin oloihin ja koko palvelijatarkusymys saataisiin siten onnelliseen ratkaisuun. Minä ja ehdottomasti suuri joukko minun kanssani olemme kuitenkin aivan päinvastaista mieltä. Me nimittäin olemme sitä mieltä, että mokoma vaatimus vielä enemmän tiukentaisi olosuhteita ja olisi samalla pahana loukkauskivenä terveellisen ja oikeudenmukaisen ratkaisun aikaansaamiseksi.

Oihan jo väite, että se on palvelija, joka saastuttaa perheen, ahdas ja oikeudeton. Ei muka tarvittaisi muuta kuin palvelijattarien ajoittainen lääkärintarkastus ja koti olisi saastalta suojattu. Eihän pitäisi olla tuntematonta kellekkään, kaikkein vähimmän »Äidille ja perheenemännälle», että täällä meidän hyvässä kaupungissamme löytyy joukottain epäsiiveellisyyden pesiä viranomaisten suojeluksen alaisina, jotka eivät suinkaan pysyisi pystyssä ilman ahkeria kävijöitä. Ja ne henkilöt, jotka eniten kannattavat näitä laitoksia, kuuluvat juuri siihen varakkaampaan yhteiskuntaluokkaan, jolla on varaa pitää palvelijoita.

Viime talvena piti prof. Suksdorff näistä asioista esitelmän ja osoitti tilastolla, kuinka kauhean suuressa määrässä veneeriset taudit ovat levinneet miesten keskuuteen. Kun vuosina 1897—1900 tuli yksi kohtaus 22 miestä kohti, oli suhdeluku kohonnut vuosina 1901—1904 siten, että jokainen 12 mies 15—30 vuoden ikärajalta oli saastutettu näillä taudeilla.

Kun asiat ovat tällä kannalla, voimme täydellä syyllä kysyä, eikö palvelijatar ole suurelle vaaralle alttiina, kun hänen täytyy palvella mokomia taudin saastuttamia henkilöitä, pöyhiä heidän vuoteitaan, pestä heidän astioitaan, puhdistaa heidän vaatteitaan j. n. e. Meidän olisi siis jotakin tehtävä suojellaksemme palvelijaa tämmöiseltä vaaralta.

»Äidin ja perheenemännän» kanssa olen kyllä samaa mieltä siinä, »etteemme väisty katsomasta todellisuutta kasvoin silloinkin, kun se osoittautui peloittavimmaksi», mutta olkaamme täysin oikeudenmukaisia. Ei sovi silloin etsiä pahaa ainoastaan yhdeltä puolelta, vaan kaikkialta, mistä se löydetäneekin, löytyi se sitten »altaista ja pimeistä kyökeistä ja kyökkikamareista» eli myöskin valoisista sänkykamareista ja salonkeista.

On vanha tunnettu totuus, että siitä nouseaan yli, missä aita on matalin. Sen tekevät viranomaisetkin, kun vaativat epäsiiveellisyyttä harjoittavien naisten käymään lääkärintarkastuksissa samaan aikaan kun heidän saastuttajansa, miehet, käyvät täysin vapaina. Mutta että joku nainen ja vielä äiti ja perheenemäntä asettuu puolustajaksi näin kierolle ja oikeutta polkevalle katsantokannalle, se on kuitenkin enemmän kuin olisimme odottaneet».

VAPAA-AIKAVAATIMUS.

V. 1905 oli Tampereella yleinen palvelijain kokous, jossa perustettiin Palvelijain liitto. Keskusteltiin myöskin, olisiko mahdollista saada palkollisalalla työpäivä 10-tuntiseksi. Tätä vaatimusta päätettiin ajaa, mutta ettei vaatimus esiintynyt aivan jyrkänä, ilmenee kirjoituksessa »Vapaa-aikaa myöskin palvelijoille». Kirjoitus oli julaistuna Palvelijatar-lehden syyskuun numerossa ja kuului:

»Joka ainoalla työalalla yhteiskunnassa on työntekijöillä määrätty työaikansa ja määrätty vapaa-aikansa. Ainoa luokka, johon ei tämä yleinen määräys ulotu, on naispalvelijat. Mies-palkollisillakin on jotakuinkin määrätty työaika, jonka jälkeen ei heitä usein pyydetä työhön, eivätkä he hevillä menisikään jos käskettäisiin. He sanovat: päivä on luotu työtä varten ja yö sekä pyhä lepoa varten. Vaan nämä säännöt eivät ole tähän saakka kuuluneet naispalvelijoille, ei muiden, eikä palvelijain itsensä mielestä. Ei ole palvelija tohtinut sanoa isäntävälle, että on liikaa jos vaaditaan enempi kuin hän päivän aikaan voi täyttää. Toisissa perheissä, jotka ovat inhimillisiä, annetaan palvelijallekin kohtuullinen lepo, vaan toisissa siitä ei välitetä.

Palvelijataryhdistykset ja -osastot ovat jo useamman kerran kääntyneet emäntien puoleen anomalla säännöllisesti järjestettyä vapaa-aikaa palvelijoille, ja ainakin »Emäntäliitto ja Naisasialiitto Unioni» on periaatteessa hyväksynyt vaatimuksen, että palvelijatar saisi vapaata yhden illan viikossa, joka toinen sunnuntai aamupäivällä ja toinen iltpäivällä. Mutta se on heille itselleenkin vaan periaate, eikä käytäntö. Olen ottanut selvää muutamien emäntäliiton jäsenten menettelytavasta ja saanut kuulla että sitä päätöstä koitetaan näennäisesti seurata siten, että yhtenä arki-iltana viikossa annetaan vapaata kokonainen tunti, pyhäsin voi saada kaksi tuntia, toisissa ehkä vähän enemmän, toisissa sitäkin vähemmän. Jotkut voivat päästä vapauteen joka pyhä, toiset joka toinen. Minä vaan kysyn, mitä sanoisi »opettaja, pankin-virkamies tai raitiotienkonduktööri», jos he saisivat kuukaudessa 6 tai 8 tuntia vapaa-aikaa, olisivatko he tyytyväisiä siihen? Sitä en kuitenkaan usko. Ja kumminkin vaaditaan että palvelijan pitäisi olla tyytyväinen tähän järjestelmään.

Vaan koska nyt Helsingissä ainakin on Naisasialiitto Unioni ja Emäntäliitto hyväksynyt periaatteessa että palvelijain pitäisi saada yksi ilta viikossa vapaata ja ainakin joka toinen pyhä aamu- ja joka toinen pyhä iltpäivällä. Useimmat emännät aina-

kin keskusteltaessa sanovat sen hyväksyvänsä, ja ovat tunnustaneet sen oikeutetuksi vaatimukseksi. Vaatikaamme me nyt sitä käytännössä toteutettavaksi, ei sillä tavalla, että arki-iltana saa olla yhden tunnin ulkona, ja pyhänä tunnin tai pari, sillä se on nautettavaa, vaan meidän pitää vaatia, että me saamme yhden illan viikossa vapaata klo 7 alkaen koko illan, sekä joka toinen pyhä klo 4:stä alkaen koko iltapäivän ja illan sekä joka toinen pyhä aamupäivällä. Tuon ei luulisi olevan paljon vaadittu. Jos kerran tällainen säännös saataisiin yleisesti käytäntöön, olisi siitä etua palvelijalle. Hän tietäisi varmaan, että silloin ja silloin on minulla aika, jonka saan käyttää oman mieleni mukaan, ja tuntee itseni ihmiseksi.

Tiedän kyllä, että emäntien puolelta tullaan väittämään tätä vastaan. Kuka sinä iltana laittaa ruokaa perheelle? Voi tulla odottamattomia vieraita y. m. Tähän voidaan vastata, että se ei ole ollenkaan mahdoton. Emäntä voi järjestää perheensä olot mainion hyvin jos hänellä vaan on hyvää tahtoa. Ei suinkaan se ole epäterveellistä emännälle, perheen tyttärille ja pojille, jos ne joskus avustavat oman itsensä »passaamista». Eihän siksi illaksi tarvitse asettaa mitään ylimääräistä työtä, sillä arkipäivänä ehtii klo 7 saakka illalla tehdä jo paljon. Pyhäsin taas voidaan syödä päivällinen aikaisemmin, että klo 4:ltä voidaan saada vapaata. Illalla voi itse ottaa voileipää. Tämä säännös tuntuu nykyään herrasväkiemännistä mahdottomalta, sentähden että on totuttu häpeämään niin »proosalliseen» työhön ryhtymistä kuin ruuanlaitto on. Meillä Suomessahan on tavallista että kaikki, jotka luulevat olevansa »säätyluokkaa», häpeävät ruumiillista työtä ja heillä pitää olla palvelija, vaikka eivät voisikaan maksaa sille palkkaa, eikä antaa tarpeeksi ruokaa. Isommissa perheissä, joissa on kaksi palvelijaa, voidaan taas järjestää asiat sillä tavalla, että vapaapäivät ovat vuoroin. Vieraiden vastaanoton sinä iltana voi välttää siten, että määrätään vapaa-ajaksi varma ilta viikossa, jolloin ei kukaan mene vieraisille. Että tämä säännös otetaan käytäntöön ei suinkaan ole paljon vaadittu. Palvelijat tällä tunnustettaisiin ihmisiksi, joille on myönnettävä luonnollisia oikeuksia, sillä jokaisen yhteiskunnan vapaan jäsenen oikeuksiin täytyy myöskin kuulua se, että heidän täytyy saada tuntee itsensä vapaiksi, saaden käyttää vapaa-aikansa oman itsensä hyväksi.

Että emännät itse palvelijan vapaa-iltoina hoitaisivat omaa kotiaan, olisi myöskin monelle sangen terveellistä, sillä silloin he oppisivat edes vähemmässä määrässä käsittämään työn arvon, oppisivat tuntemaan osan sitä taakkaa, jota palvelija kantaa.

Nykyään syytetään palvelijoita siitä, etteivät osaa mitään, eivät ymmärrä mitään ja eivätkä tahdo täyttää velvollisuuksiaan, Tähän voisi vastata: »millainen isäntä, sellainen palvelija». Mitä on palvelijoille opetettu? Mitä tehty heidän kehittymiseksensä? Sehän on yleisenä sääntönä että oppilas tulee opettajansa kaltaiseksi, ja koska tähän saakka emännät ovat olleet ainoat opettajat palvelijoille, niin syy on siis suuressa määrässä myöskin opettajain. Palvelijoilla ei ole ollut erikoista ammattikoulua. Heissä on vielä suuri joukko sellaisiakin, jotka eivät ole käyneet edes kansakoulua. Tultuaan kaupunkiin he siis imevät opin juuri sellaisena kuin se heille tarjotaan. Eihän palvelijoilla yleensä ole aikaa, eikä myöskään johdatusta yleisen sivistyksen saamiseen. Tätä vajausta poistaakseen tahtoisin Palvelijataryhdistys toimeenpanna kurseja ja luentoja. Tätä varten juuri on tarpeellista että palvelijat saavat vapaata ja että se vapaa-aika tulisi heille säännöksi, jonka nojalla voitaisiin toimet järjestää.

Nouskaa joka ainoa palvelija vaatimaan itselleen vapaa-aikaa, ainakin yhdeksi arki-illaksi viikossa, ja joka toinen pyhä iltapäivällä, sillä siitä riippuu tulevaisuudessa koko palkollisluokan kohottaminen. Muistakaa Ilkan lausetta: »Ei oikeutta koskaan saa, ken sit' ei itse hanki».

Yhdistys päätti kysymyksen johdosta yhdessä H. T. Y. Palvelijatarosaston kanssa kutsua yleisen palvelijain kokouksen, joka pidettiin lokakuun 8 p:nä Polyteknikkotalon juhlasalissa, joka oli ääriään myöten täynnä palvelijoita. Kokouksessa hyväksyttiin seuraava lausunto:

1) »Että palvelijoille on myönnettävä vapaata yksi ilta viikossa klo 5 alkaen koko illan (keskiviikkoisin) ja joka toinen pyhä aamupäivällä kolme tuntia ja joka toinen pyhä iltapäivällä klo 4 alkaen koko illan;

2) että työt perheissä järjestettäisiin siten, että palvelijat tavallisissa oloissa pääsisivät vapaaksi klo 9 aikaan illalla;

3) että jokaiselle, vähintään puoli vuotta perheessä palvellelle myönnettäisiin 8 päivän kesäloma täydellä palkalla».

Nämä vaatimukset herättivät kuten odottaa sopikin emännissä vastustushalua, ja niinpä alkoikin Hufvudstadsbl. n:o 310 hyökkäykset, jotka kuitenkin suurlakko keskeytti. Ainoastaan seuraava ehti lehteen:

»Emännän näkökohtia.

Molemmanpuolinen rakkaus emännän ja palvelijan välillä on välttämätön. Palvelijan pitäisi kaikella tarmolla ja huolella koittaa

täyttää velvollisuutensa. Emäntien taas pitäisi opettaa heitä ja antaa anteeksi heidän vikansa.

Nämä sanat, jotka luettiin ruotsinkielisessä palvelijatarlehdessä n:o 2 v. 1898 ovat enää vain kaiku vanhemmasta ja paremmasta ajasta. Se oli sinä vuonna kun palvelijatryhdistyksen säännöt hyväksyttiin, joiitten ensimmäisessä pykälässä luettiin, että yhdistys työskentelee yhteisen kodin onneksi. On mahdolloman suuri ero palvelijain katsantokannan välillä nyt ja silloin. Tarvitsee ainoastaan muistaa heidän vaatimuksiaan 10-tunnin työpäivästä y. m. Turhaan saa nyt etsiä heidän lausunnoistaan mitään muistutusta palvelijain velvollisuuksista ja isäntäväen oikeuksista. He näkyvät uskovan, että osat ovat vaihtuneet. Nyt asettavat palvelijat vaatimuksia ja kodit ovat menettäneet oikeutensa. Nyt ivataan emäntien taitamattomuutta ja katsotaan, ettei palvelijoilta voida vaatia taitoa ja uskollisuutta, sillä minkälainen isäntä, senlainen renki. Uhataan väkivallalla ottaa, mitä ei hyvällä saada.

Mitä halutaan, mitä tahdotaan ja mitä toivotaan? Sama vastaus luetaan monessa palvelijain lausunnossa, kuten esimerkiksi kirjoituksessa »Mihin pyrimme», jossa sanotaan: Vasta silloin saavutamme vapauden ja sinne me pyrimme. (Katso palvelijain albumi v. 1900 s. 62 nimimerkki Miina S. *)

Vapaus on siis palvelijain päämäärä. Kaikki muut ovat keinoja päämäärän saavuttamiseksi. Emännät, pysähtykäämme mekin vähäksi aikaa miettimään mitä tämä merkitsee meidän kodeillemme. Ei vähempää kuin niiden kokonaan uudesti muodostamista eli hajoamista. Taloudellinen asemamme ei myönnä palvelijain luvun lisäämistä, joiden luku muihin verraten on jo nytkin liian suuri, ja emäntäin harteille ei voida työtä lisätä. Apu, joka meillä on nuorisosta, on verrattain pieni, sillä heidän työnsä on usein kodin ulkopuolella.

Ei kannata keskustella palvelijain viimeisestä vaatimuksesta. Tottumattomin emäntä ja jokainen velvollisuuden tuntoinen ja kokenut palvelija tietävät, että ne ovat mahdollomia toteuttaa. Ja jos meidän tähän pitää vastata, on siihen vastattava voimakkaasti: ei. Meidän oikeutemme ja velvollisuutemme on säilyttää kotimme. Vapautta siinä merkityksessä kun palvelijat vaativat, emme me emännäkään nauti. Annettakoon kodissa niin paljon kuin se on mahdollista, jokaisessa eri tapauksessa, palvelijoille vapautta. Erittäinkin pitäisi valvoa, ettei palvelijain yölepoa ilman aihetta supistettaisi. Mitään muuta yhteistä emme voi päättää. Palvelijain valitus huonosta kohtelusta on täydellisesti oikeudeton; muistelkaamme ainoastaan mitä palvelijoilta vaaditaan Saksassa. Syystä selitti saksalainen pastori Berlinissä, että Amerikassa ja Suomessa ovat palvelijat saaneet suurimmat oikeudet. Kun esimerkiksi Tanskassa palvelijat vaativat vapautta yhtenä iltana viikossa klo 7:ltä, on täällä vaadittu vapautta klo 5:ltä ja väitetään, että emännälle on pikkuseikka toimittaa palvelijain työt hänen vapaa-aikanaan. Emäntänä panee vastalauseeni moista emäntäin halveksimista vastaan, joka samalla paljastaa täydellistä tietämättömyyttä emäntäin työtaakasta kodeissa.

Nimimerkki Miina S. tekee Palvelijain albumissa kysymyksen: kenelle lankeaa edesvastuu palvelijain katkeroitumisesta ja siitä, jos

*) Kirjoittaja on kiivaudessaan erehtynyt. Mainitun kirjoituksen on kirjoittanut nimimerkki Hilma ja on se sivulla 15.

he liittyvät työväenjärjestöön. Miettimättä vapautan minä emännät edesvastuusta. He eivät ole poikenneet oikeuden ja kohtuuden kannasta, päinvastoin ovat he palkkojen korotuksella ja muilla etuisuuksilla katsoneet palvelijain parasta. Edesvastuu lankeaa n. s. palvelijaliikkeen johtajille. Niinhyvin sanomalehdissä kun aikakauskirjoissa, niin kokouksissa kun kodeissa akiteerataan avonaisesti ja salaisesti saman asian hyväksi, kylvetään vihaa ja eripuraisuutta, sekä opetetaan palvelijoille, ettei palvelijoille anneta ihmisarvoa kodeissa. Heitä kutsutaan vankiraukoiksi, jotka kärsivät orjuuden ikeen alla. Vanhat uskolliset palvelijat, jotka rakastivat ja kunnioittivat heitä, kuten muitakin perheen jäseniä, ne varmaankin moisesta kääntäisivät haudassaan. Se on erehdys, että isäntäväki on sallinut ne tiheät muuttamiset, jotka nykyään ovat kodeille niin sietämättömiä ja palvelijoille turmiollisia. Palkkaussääntö ei tunne muuta muuttoaikaa kun 1 p. Toukokuuta ja 1 p. Marraskuuta. Emännät, yhtykäämme ja neuvotelkaamme. - Ei pidä sivuuttaa eikä unohtaa, että kodeilla on oikeus asettaa varmoja ehtoja ja vaatimuksia, jotka palvelijain ovat täytettävät, jos palvelijat tahtovat nauttia oikeuksista ja etuisuksista kodeissa. Velvollisuus ensin, sitten palkka, niin täällä kun muuallakin.

— e —

SUURLAKKO JA PALVELIJATARYHDISTYS.

Suurlakko sai aikaan mielten kuohua myöskin palvelijain piireissä, kuten luonnollista. Kun lakko julistettiin, annettiin lakkokomitean puolesta määräys töiden lopettamisesta. Lakon luonteseen kuului, että se käsittäisi kaikki työalat, ei ainoastaan työt tehtaissa ja rakennuksilla, vaan myöskin virastoissa, vieläpä kodeissakin. Koko yhteiskuntakoneisto oli mikäli mahdollista saatava pysähtymään. Lakkokomitea kehoitti palvelijoitakin yhtymään lakkoon. Yhdistyksen kokouksia ei lakon aikana voitu pitää, koska ei voitu kokouksista ilmoittaa, vaan silloin järjestettiin yleisiä palvelijain kokouksia, joissa selostettiin suurlakon merkitystä ja päivän tapahtumia sekä palvelijain ammattioloja. Palvelijatar-lehti kirjoitti marraskuun numerossaan asiasta:

»Lakkoviikko oli oikea naisten herätysviikko, odotettiin ja yhä odotettiin, uutta piti saada, puhujia piti olla, ja kokouksia niitä oli joka nurkassa, ja väkeä riitti joka paikkaan. Heti lakon alussa rupesivat naiset pitämään erityisiä kokouksia, joissa he ottivat taloudellisen asemansa keskustelun alaiseksi, ja näihin kokouksiin tulvi tulvimalla ihmisiä. Oli kuin nyt vasta suurlakon puhjettua olisivat naiset ymmärtäneet, että sittenkin riippuu heistä itsestään saadaanko naisen asema parannettua tai ei. Joka ammattikunta piti erityisiä kokouksia, joissa otettiin pohdittavaksi kysymyksiä ammattikunnassa olevien olojen ja epäkohtien kor-

jaamiseksi. Palvelijattaret, tehtaalaisnaiset, pesijät, ulkotyöläisnaiset, ravintolapalvelijat, siliittäjät y. m. kokoontuivat kukin ammattikunnittain ja samalla he tekivät ehdotuksia ammattikuntansa työajan ja palkkausjärjestelmän suhteen.

Palvelijattarisissa oli mieliala erittäin kiihtynyt ja heitä oli kokouksissa tuhansia mukana. Joka päivä klo 12 päivällä kokoontuivat palvelijat kansakoulun pihalla Annankadun varrella, jossa pihamaa oli aina täynnä.

Palvelijat esittivät seuraavat ponnet emännilleen hyväksyttäväiksi:

1:si. Että palkollislainsäädäntö, joka asettaa palkollisen erikoisasemaan, on poistettava, ja että palkollisille on myönnettävä täydet kansalaisoikeudet, kuten äänioikeus ja vaalikelpoisuus.

2:si. Että palvelijattarille on myönnettävä vapaa-aikaa vähintään yksi arki-ilta viikossa klo 5:stä alkaen koko illan ja pyhäsin joka toinen pyhä aamupäivällä 3 tuntia, ja joka toinen iltpäivällä klo 4:stä alkaen koko illan.

3:si. Että työt perheissä järjestettäisiin siten, että työaika olisi 10 t. päivässä, alkaen klo 7 aamulla ja tavallisissa oloissa lopetettaisiin klo 9 illalla. Ylityötä vaadittaissa on maksettava 25 p. tunnilta.

4:si. Että perheissä vähintään puolivuotta palvelleet saavat 8 päivän kesäloman täydellä palkalla.

5:si. Että kaikki yksityiset paikanvälitystoimistot ovat suljettavat, ja on sallittava ainoastaan eri yhdistysten toimistoja omaa amunnattiaan varten, sekä kunnan yleisiä työnvälitystoimistoja.

6:si. Että laillistettu epäsiiveellisyys on heti lopetettava.

7:si. Että nykyisissä olosuhteissa on palvelijan sallittava ottaa osaa yleisiin kokouksiin.

»Kyllä kaikki muut lakot voi käydä päinsä, mutta jos palvelijattaret ryhtyvät lakkoon, on hukka perässä», lausui eräs herrasmies, ja se lause näyttää ainakin nykyään pitävän paikkansa. Sillä, vaikka palvelijat eivät vielä olleet edes lakossa, ainoastaan muutamia oireita näkyi sinne päin, niin olivat emännät ihan raivoissaan, paljastaen yhden heikkouden toisensa jälkeen, ottamatta huomioon, mitä palvelijat niistä ajattelivat. Mitähän sitten, jos palvelijat todella päättäisivät ryhtyä tosilakkoon? Ja saattaapa sekin kumma tapahtua, jos oloja yhä kiristetään, ja jos palvelijoita yhä ärsytetään. Ottakaamme huomioon, että vaatimuksemme ei ole liioiteltuja, ja että kohoneva sivistys kausassa vaatii palvelijoita kilpailemaan tietojen ja kehityksen hankinnassa. Sillä aika rientää pitkällä askelilla eteenpäin, ja samalla täytyy olojen pakostakin muuttua joka alalla, siis myöskin palvelijain ammatissa.»

Kuten edellisestä ilmenee oli emäntäin piireissä mieliala erittäin ärsytetty. Kaikilla muilla oli oikeus ajatella ja toimia lakon aikana, mutta ei palvelijoilla. Muutamat emännät ajoivat palvelijansa heti pois, kun palvelijat tahtoivat käydä kokouksissa lakon aikana. Sen johdosta päätti yhdistys heti ensimmäisessä kokouksessaan lakon jälkeen julaista lehdissä seuraavan paheksumislausunnon:

»Helsingin palvelijataryhdistys lausuu jyrkän paheksumisensa niille emännille, jotka tällä ajalla, jolloin suurlakon hyökyaallot ovat mullistaneet koko rauhallisen yhteiskuntajärjestelmän, ja johon liikkeeseen palvelijatkin tulivat mukaan vedetyksi, vaan jonka johdosta muutamat emännät ovat työntäneet palvelijansa kadulle, ottamatta huomioon, että tälle lakolle oli valmistettu maaperää jo kauvan sitten, ja ei aivan vähässä määrässä itse palvelijoiden keskuudessa, josta ymmärryksestä heitä ennen kiitettiin. Vaan nyt kuin lakko puhkesi, tahtoi työväki luonnollisesti saada lakon niin ehyeksi kuin mahdollista, ja oli siis päättänyt vaatia kaikkia ilman eroitusta, siis myöskin palvelijattaria ottamaan osaa lakkoon. Että tässä agitationissa on tapahtunut paljon sellaista, jota ei voida puolustaa, on totta, mutta pitää ottaa huomioon se kiihtynyt mielentila, jossa ihmiset niinä päivinä elivät ja toimivat. Että palvelijat taas tekivät vaatimuksia, on luonnollista, sillä silloinhan heillä oli syytä ryhtyä liikettä kannattamaan. Ja nämä vapauden vaatimukset, joita palvelijat esittivät, ovat ainakin useimpien emäntien mielestä oikeutettuja vaatimuksia. Ponsien viimeisen kohdan mukaan ei palvelijoita vaadittukaan kokonaan lakkoon, vaan ainoastaan, että he saivat ottaa osaa yleisiin kokouksiin, joka olikin luonnollinen seuraus asiain nykyisestä tilasta. Nyt on kumminkin osa emäntiä sokeassa raivossaan hyökännyt palvelijaiusa niskaan, saaden mielialan ärtyisäksi, moittimalla työväkeä roistoiksi y. m., muistamatta, että he samalla parjasivat palvelijoita, sillä palvelijatkin ovat osa työväkeä. Onpa tapahtunut, että palvelijat, jotka ovat monia vuosia palvelleet uskollisesti paikoissaan, luullen itseään joko ehkä perheen jäseniksi, karkoitti ensimmäinen myrsky kodistaan ijäksi. Todellakin jalomielistä!

Yleisesti on päätetty, ettei kukaan tämän lakon johdosta tule taloudellisesti kärsimään, vaan että työnantajat maksavat työntekijöille täyden palkan. Vaan kuinka on palvelijain laita? Eikö samat oikeudet kuulukkaan heille? Onko niiden emäntien menettely, jotka näin ovat menettelleet, suuren yleisön mielestä oikeutettu? Eivätkö emännät juuri tällaisella menettelytavallaan ole kylväneet luokkavihaa, josta he palvelijoita yksinomaan ovat syyttäneet?»

Ylläolevan johdosta oli Hufvudst. n:o 304 seuraava kirjoitus:

-Helsingin Palvelijatyhdistykselle!

Palvelijatyhdistyksen lausunnon johdosta sunnuntain numerossa, pyydän puolestani — sekä siinä laajuudessa kun se koskee yleisiä loppuvaatimuksia, ehkä useampain emäntien puolesta — esittää seuraavaa: Ilman että olin saanut tietooni palvelijayhdistyksen lakkoa koskevasta päätöksestä, ennenkun lakon loputtua, selitin heti siitä huolimatta että palvelijani, katsoen lakon vapauttavaan tarkoitukseen, saa ottaa osaa kaikkiin kokouksiin lakon aikana. Että palvelijani sen johdosta oli poissa joka päivä monta, parina päivänä aina 8—9 tuntia peräkkäin, siten saattaen suuria häiriöitä aikaan työhön ja järjestykseen nähden kodissa. Tämän katsoin vähäpätöiseksi asiaksi kun kysymys oli meille kaikille niin tärkeästä asiasta.

Alussa kun hän ei näyttänyt erittäin innostuneelta, kehoitin häntä ottamaan osaa kansalaismielenosoituksiin, erittäinkin luettuani palvelijain vaatimukset. Hyvällä omallatunnolla voin sanoa, että ne olivat oikeutettuja ja mahdollisia toteuttaa. Pian sain kumminkin havaita, että olin syvästi erehtynyt kun otaksuin että molemman puoluisella luottamuksella poliittisesti heränneet palvelijat ja oikeinajattelevat emännät voivat yhtyä yhteistyöhön palvelijaluokan kohottamiseksi. Jota pitämälle aika joutui, sitä selvemmäksi kävi, että mainitut kokoukset sensijaan että ne olisivat valmistaneet yhteistyön mahdollisuutta ja yhteistä luottamusta, herättivät vihaa ja katkeruutta kaikkia emäntiä ja »herroja» vastaan ylimalkaan. Usein minuakin vastaan vaikka minun ja palvelijani välillä oli ollut mitä parhain ystävyys ja luottamus. Eräänä päivänä kun minä (palvelijan itsensä takia) tahdoin ottaa tilapäisapua talouteen, »kielsi» palvelijani tämän, lisäten että hän muussa tapauksessa heti ilmoittaa »asianomaisille», jotka kyllä osaisivat käyttää voimakeinoja sen estämiseksi. Palvelijani, joka alussa silmät kyynelissä valitti sitä pakkoa jota puoluetoverinsa olivat häntä vastaan käyttäneet, hän oli parissa päivässä muuttunut mitä häikäilemättömämmäksi aseeksi mieltäisyyteen. Taistelu ei käynyt enää kanssasisarien puolesta, vaan vihatun »herrasluokan» kukistamiseksi.

Kun suurlakon jälkeen katsoin itseni voimattomaksi sitä kurjaa vierasta vaikutusmahdista vastaan, tuntui elämä minusta sietämättömältä siellä missä palvelija periaatteesta katsoo jokaisen enännän itsekoh-taiseksi viholliseksi. Vaikka palvelijani olikin tyytyväinen palvelus-paikkaansa, katsoin itseni pakoitetuksi ylössanomaa hänet 1 p. joulukuuta. Hän lähti kumminkin heti, viranomaisten käskystä, kuten hän lausui, vaikka oli saanut palkkansa 15 p. marraskuuta.

Minä tahdon uskoa, ettei tällainen vaikutus eivätkä pakkokeinot ole kotoisin palvelijatyhdistyksestä, vaan toiselta taholta, jonka johdosta tahtoisin huomauttaa mainitulle yhdistykselle, että heidän tulisi lausua syvin paheksumisensa niille henkilöille ja aateryhmille, jotka häikäilemättömällä hirmuvallalla vaikuttivat luonnollisen ja oikeutetun vastustuksen emäntien puolelta, sekä jotka käyttivät tuota vaikeata aikaa kylvääkseen epäilyksen ja vihan siemeniä emäntäin ja palvelijain välille, kiihottaen palvelijoita luokkataisteluun, jolta rauhaarakastavan emännän täytyy kotiaan suojella.

Tämän kautta Helsingin Palvelijatyhdistys paremmin hyödyttäisi sekä itseään että yhteiskuntaa, kuin että se arvostelemattomasti tuomitsee kaikki emännät ilman eroitusta.

H. Ö.

Tämä oli merkki hyökkäysten alkamiseen. Muutamien päivien väliajalla oli sanomalehdissä seuraavat kirjoitukset:

»Palvelijatyhdistykselle ja sen puheenjohtajalle Miina Sillanpäälle.

Täytyy enempi kun ihmetellä palvelijatyhdistyksen puheenjohtajan vakuutusta emännille. Tarkoituksenne tehdä itsenne viattomaksi siihen mitä tapahtui ei lakkopäivinä onnistu. Teitä vastaan puhuu monta seikkaa, kuten kiihkeät lausuntonne sekä Palvelijatarlehdessä että lakkokokouksissa. Tuorein esimerkki on palvelijatyhdistyksen lausunto tämän päivän lehdessä. Emännät olivat täysin oikeutettuja erottamaan velvollisuutensa unohtaneet palvelijat. Esimerkkejä palvelijain julkeudesta ei puutu, jos totuus alastomuudessaan saa esiintyä.

Otaksuttavasti oliitte yhdistyksenne mukana lausuntoa annettaessa, eli toimiko palvelijatyhdistys ilman puheenjohtajaansa?

Toiselta puolen ei se ole palvelijatyhdistys, joka saa eli voi päättää siitä, voivatko palvelijat ottaa osaa kaikkiin niihin kokouksiin, joissa käsiteltiin omaetukysymyksiä, joita palvelijatyhdistys järjesti noina muistorikkaina päivinä, se riippui luonnollisesti etukädestä siitä, jos palvelijat voitiin kodista laskea juuri sinä hetkenä kun kokoukset pidettiin. Olisi erittäin mielenkiintoista saada yhdistykseltä tietää ketkä emännät »jo useita vuosia sitten ovat valmistaneet maaperää tälle lakolle ja ei aivan vähässä määrässä, itse palvelijain keskuudessa, josta ymmärryksestä heitä ennen kiitettiin». Palvelijain osanottamisen syyksi suurlakkoon koitatte te tehdä yleistä hermostumista, josta luonnollinen seuraus oli vaatimuksien esittäminen, ja että työväki luonnollisesti tahtoi lakon niin täydelliseksi kun mahdollista j. n. e. Tällä ei kuitenkaan ketään vakuuteta siitä, että teidän puoluelaisillanne oli oikeus tunkeutua uhkauksilla ja väkivallalla koteihin.

Että te lausunrossanne taas tulette esiin vanhoilla lauseilla luokkavihasta ja kostosta y. m., todistaa paraiten kuka yrittää kiihottaa epäluuloa ja vihaa. Teidän puolustuksenne ovat ylimalkaan niin kestävämmättömiä, joten on vaikeata niihin luottaa.

Jokainen järkvy ihminen tietää, ettei kukaan, mikäli se oli kohteille mahdollista, tahtonut estää palvelijain osanottoa poliittiseen lakkoon sekä Venäjän että Suomen vapauden puolesta, mutta meillä on oikeus vaatia, että se tapahtuu järjellisyden rajoissa.

Yksi perhemenäntä».

»Syy palvelijain lakkoon.

Hufvudst. luimme seuraavaa: »Helsingin palvelijatyhdistys lausuu syvän paheksumisensa emännille». Palvelijain taloudellinen as-
ma

oli ainoa syy, jonka he voivat esittää lakkoon yhtymiselleen. »Kummallista! Täällä olin sekä minä että palvelijani lakossa, s. t. s. kodin, sekä sairaat että lapset me hoidimme, mutta kaikki ylimääräiset työt, kuten pesu ja silitys saivat olla tekemättä ja me kävimme kaikissa kokouksissa, mutta kyllä meillä oli muita syitä lakkoon kun Helsingin palvelijoilla. Me otimme osaa lakkoon toivossa saada valoisampi aika maallemme.

Perheen emäntä Loviisassa.

EMÄNNÄT VETOAVAT TAASKIN PALVELIJOIHIN.

Jotta saataisi mielet enemmän hämmennyksiin, vedettiin palvelijat mukaan kynäsotaan. Ensimmäinen julkaistiin emäntäin puolelta seuraava kiitoskirjelmä palvelijoille:

»Velvollisuuksiensa täyttäneille palvelijoille.

Kaikkien niille palvelijoille, jotka huolimatta punasen kaartin uhkauksista ja väkivallasta suurlakon aikana, eivät saattaneet emäntiään pulaan, eli antaneet vaikuttaa itseensä, vaan uskollisesti täyttivät tehtävänsä kodeissa, lausomme täten meidän todellisen kiitollisuutemme.

Useat emännät.

Tähän vastattiin palvelijain nimessä seuraavasti:

»Kunnioitettavat isännät ja emännät.

Nykyisten tapahtumien johdosta tahdomme myöskin me, joukko palvelijoita, esittää mielipiteemme, että me suuresti paheksomme palvelijain lakkoa. Koska palvelija ensiksikin on perheen jäsen, jonka tulee toimittaa perheen työt, välittämättä tunneista ja ajasta. On kyllä ikävää, että on monenlaisia emäntiä, mutta on myöskin monenlaisia palvelijoita. Ja huolimatta yhdistyksien pakoituksesta, on vanha tapa ollut, että palvelijalla on ollut pyhänsä vapautta niin paljon kun aika on myöten antanut. Ensimmäisenä saapuvapäivällä saa hän luvan mennä kirkkoon, ja päivällisen perästä on hänellä vapaus mennä ulos. Jos sen lisäksi on ollut tarvis mennä ostoksille tai jollekin muulle aivan välttämättömälle asialle, on hän myöskin siihen saanut luvan, jos emäntä on katsonut ajan sopivaksi.

Jos palvelija haluaa jotain oppia ja opetusta, niin on sitä varten sunnuntaikouluja ja muita rauhallisempia paikkoja kuin mainitut yhdistykset, jotka ovat enemmän vahingoksi kuin hyödyksi. Jokainen tyttö joka tulee maalta, on oppinut kunnioittamaan jumalaa ja jumalan huoneita. Mitä he nyt kuulevat yhdistyksissä? Kirkunaa ja ivaa kaikkia näitä hyviä vastaan. Täytyyhän kaikkien käsittää, että tämä on siveel-

fisesti turmelevaa. Kun olemme kuulleet, että palvelijatryhdistys on sekä kaupungilta että monelta yksityiseltä henkilöltä saanut avustusta, olisimme toivoneet, että yhdistys olisi työskennellyt palvelijain hyväksi, mutta se näkyy tekevän päinvastoin. Nyt ymmärrämme, että se on olemassa ainoastaan kiihottaakseen palvelijoita emäntiänsä vastaan. Tämä on hyvin sopimatonta, sillä jokainen on velvollinen suorittamaan tehtävänsä.

Suuri joukko palvelijoita».

Niinikään oli Helsingin Sanomissa palvelijain nimessä julaisu seuraava sepustus:

»*Vieläkin sananen* niiden palvelijatarten puolesta, jotka vapaudentaistelussa sekottivat koko isänmaan kysymykseen omat vapaa-iltansa ja työpäivän lyhennyksensä. Meille puhuttiin kokouksissa niin kiihottavasti koko yläluokkaa vastaan, että seotimme asioita. Ei riidalla palvelijatarten asemaa paranneta. Parannusta meidän kuitenkin pitää saada, mutta se on emäntien nyt tehtävä. Siksi meidän olisi pitänyt keskustella emäntäyhdistyksen kanssa siitä sovinnolla, sillä väkisten emme voi pakottaa. Jos me asettuisimme emäntien kannalle, niin kyllä me huomaisimme vikoja palvelijoissamme aivan kuten me heissä, vaikka nyt yksinomaan heitä kovasti moititaan. Miksi ei kukaan kysynyt palvelijoilta, teettekö te työnne niin huolellisesti, että voitte vapaa-aikoja vaatia? Yläluokkaa vastaan vain kiihottettiin, mutta miksikä kuitenkin aina, kun haetaan paikkaa joko konttorin tai sanomalehden kautta, haetaan hienoon perheeseen, vaikka siellä on niin paljon vikoja. Syy on siinä, että ihminen ei koskaan saa niin hyvää, että olisi tyytyväinen.

Näinä aikoina olen ikävä kyllä kuullut, että palvelijoita on tullut pois paikoistaan. Kenen on syy ja kuka heille leivän antaa — nyt juuri kun on kaikkein pahin aika saada paikkoja. Luulen että se on kaikki juuri niiden kansakoulun pihassa ja yhdistyksen omissa huoneissa tehtyjen kiihotusten syy.

Neiti Sillanpää sanoi, että on 300 tyttöä hänen mielipiteitään vastaan^{*)}, mutta minä luulen, että niitä on kaksi vertaa enemmän. En luule muiden niihin kaikkiin yhtyvän kuin semmosten nuorten tyttöjen, jotka eivät vielä ymmärrä, mitä palvelus onkaan. En minä sillä tahdo sanoa, ettei olisi hyvä saada vapaa-illoja, mutta ei meidän ole siihen pyrittävä väkisten pakottamalla ja kiihotuksella; jätämme asian emäntäyhdistyksen keskusteltavaksi.

Palvelijat».

Tähän kyhäykseen oli Palvelijatarlehdessä seuraava vastaus:

„Helsingin Sanomain“ „Palvelijattarelle“.

Eräs, joka kutsuu itseään »Palvelijattareksi», on lähettänyt Helsingin Sanomille katumuskirjelmän, että hänkin erehdyksestä otti

^{*)} Nämä tiedot lienee kirjottaja saanut Emäntäliiton jäseniltä, jotka siihen aikaan pitivät erittäin hellää huolta allekirjottaneesta.

M. S.

osaa palvelijain vapaavaatimukseen. Nyt hän sitä ei enää tekisi vaan jättää koko asian Emäntäliiton keskusteltavaksi, ja hän toivoi heidän antavan palvelijoille kaiken sen, minkä he ansaitsevat. »Palvelijattarelle» tahdon antaa muutamia lyhyitä tietoja Palvelijataryhdistyksen ja Emäntäliiton toimien erilaisuudesta.

Palvelijataryhdistys työskentelee koko palvelijatarluokan kohoittamiseksi, eikä ainoastaan muutamien yksilöjen, sillä joskin muutaman yksilön asema emäntien hyväntalitoisuuden kautta voidaan saada parannettua, niin ei se auta sitä suurta joukkoa, joka on ulkopuolella niinkutsuttuja hyviä perheitä, ja joita ei edes Emäntäliitto voi parhaalla tahdollaankaan auttaa. Ensinnäkin siitä syystä, että he eivät tunne kotien epäkohtia, he tuntevat vaan omai kotinsa, vaan ei naapurin perheestä muuta kuin paraat puolet.

Ja miten voisikaan emäntä mennä muistuttamaan naapurinsa emännälle, että hän rasittaa palvelijoitansa liiaksi, ei anna heille ehkä ruokaa tarpeeksi y. m. En sano, että Palvelijataryhdistyskään sitä niin helposti voi tehdä, mutta ainoa mahdollisuus on saada palvelijat itse ensin ymmärtämään, että heitä ei oikeuden mukaan saa kohdella epäinhimillisesti. Ja myöskin täytyy ymmärtää, että mitä kehittyneempi palvelija on, sitä arvokkaammin häntä kohdellaan. Vaan jos palvelija ei käsitä mitään muuta, kuin että hän on luotu palvelemaan ja aina nöyrytymään ja että isäntäväkensä taas on jo ajan alusta asti määrätty käskemään, niin silloin palvelijaa kohdellaan myöskin aivan sillä tavalla kuin hän itse luulee. Sentähden olisi ensi tilassa saatava kaikki palvelijat ymmärtämään oman arvonsa, sillä ainoastaan sillä tavalla voivat he tulevaisuudessa kehittää itseään ammatillisessakin suhteessa pitemmälle kuin nykyään, jolloin vielä yksi osa ajattelee: »olen luotu kärsimään, eikä siis maksa vaivaa ponnistella kohtaloa vastaan». Kuin usko puuttuu, niin toimesta ei tule mitään. Tästä välinpitämättömyydestä on ollut seurauksena, että suomalaiset palvelijat eivät ole ponnistelleet päästäkseen eteenpäin paremmille paikoille ja korkeammille palkoille. Niihin on tuotu ulkomaalaisia, sillä meikäläiset palvelijat luulevat, kuten heitä luulotellaan, että he ovat luotu tekemään vaan ne raskaimmat työt, joista aina maksetaan pienin palkka.

Yksi seikka, joka vaikuttaa täällä Helsingissä palvelijatarluokan rappeutumiseen, on se että tänne tulvii maaseudulta palvelijoita, jotka ammatin puutteessa antautuvat häpeällisiin ansaitsemiskeinoihin. Maaseuduilla taas on puute palvelijoista. Nyt syytetään yksinomaan palvelijoita siitä, että he eivät tahdo pal-

vella maalla, sillä kaupungissa on muka hiempaa ja he myöskin tahtovat olla »neitejä» ja »fröökynöitä» kuten sanotaan. Mutta eivät ole syyttäjät juuri koskaan miettineet kutka ovat todelliset syypäät tähän. Ja minun täytyy sanoa, että juuri sellaiset palvelijat kuin se, joka kirjoitti Helsingin Sanomiin, ovat yhdet syylliset. Sillä he eivät suinkaan ymmärrä maalle kotiin mennessään olla kaunistelematta asioita, kehumatta paikkojaan ja suurta palkkaansa y. m. Kaupungin varjopuolet jätetään kertomatta, sillä ne onnelliset, jotka ovat onnistuneet paikoissaan, eivät niitä edes tunne. He oppivat pian katselemaan asioita emännän silmillä ja ovat valmiit tuomitsemaan toiset palvelijat, jotka ovat epäonnistuneet aivan samalla tavalla kuin yksi osa emäntiä.

Emännät ovat siitä iloissaan, että paljon palvelijoita on vapaana, ja että yhä tulee uusia maantyttöjä, sillä silloin on aina saatavana vaikka joka päivä tarvitsisi uuden. Kun on paljon vapaana, niin niitä voi toisinaan saada ilman palkkaakin.

Niinpä yksi Emäntäliiton jäsenistä kirjoitti kesällä Hufvudstadsbladetissa, että palvelijan palkan suuruus riippuu palvelijoiksi tarjoutuvien lukuisuudesta. Siis samaa, että he silloin mielellään ottavat kuinka halvalla tahansa, kuin vaan on tulijoita.

Emännät eivät olekaan tehneet mitään sen tulvan estämiseksi, jota vastoin palvelijataryhdistykset ovat jo useana vuonna julkaisseet tietoja tšekäläisistä oloista, sillä yhdistyksen toiminnan yhteydessä näkee nämä epäkohdat niin selvästi, jota muilla aloilla on melkein mahdoton seurata.

Palvelijataryhdistykset ovatkin ottaneet ohjelmaansa työskennellä palvelijan keskuudessa, ei ainoastaan täällä pääkaupungissa, vaan myöskin maaseutukaupungeissa ja maaseudulla. Että olot olisi ennen kaikkia saatava korjatuksi maaseudulla, on jo itsestään selvää, sillä pääpaino tulee sieltä. Tähän saakka ei maaseutupalvelijain oloja ole kukaan ottanut huomionsa. Palvelijain puutteesta on syytetty vaan muutoshalua.

Mutta me palvelijat näemme toisenkin puolen asiasta. Palvelijain olot ovat maalla useissa paikoissa niin huonot, ettei ole ihme, että he muuttavat kaupunkiin. Ensi numerossa palaan maalaisoloihin.

»Palvelijatar» kirjoittaa vielä, että allekirjoittajalla olisi kaksikertaa enemmän kuin 300 palvelijaa vastustajana! Minä tuulen, että niitä on ehkä vieläkin enemmän, sillä sitä joukkoa ei niin vähällä voi saada hereille.

Kerron pienen esimerkin: Tanskan palvelijataryhdistyksen puheenjohtaja, josta meikäläiset emännät sanovat, että hän toimi

läydellisessä sovinnollisuuden hengessä, kun hän ryhtyi tekemään herätystyötä palvelijain keskuudessa, kävi keittiöstä keittiöön ja selvitti asiaa ja kehoitti palvelijoita liittymään yhteen. Vaan luuletteko että häntä ymmärrettiin? Hän tuli usein raa'asti kohdelluksi ja työnnetyksi ulos ovesta. Palvelijatarlehti, jota hän jakoi ilmaiseksi, viskattiin usein hänen peräänsä rappusille. Mutta hän ei väsynyt, sillä hänellä oli rakkaus ammattitovereihinsa, joita hän tahtoi auttaa, hän ymmärsi, että vastustus tehtiin ymmärtämättömyydessä, sillä ei oltu vielä opittu näkemään, että omalla voimalla voidaan auttaa asiaa. Kumminkin on hän nyt jo saanut puolelleen kuudetta sataa palvelijaa, jotka kaikki ovat päättäneet, etteivät väsy, ennenkuin kaikki palvelijat ovat jäseniä heidän liitossaan ja että kaikki ymmärtävät vaatia täydellistä ihmisarvoa itselleen.

Lopuksi voin lohduttaa »Palvelijataria», että minun tietääkseni tänä vuonna ei onneksi ole monta paikatonta palvelijaa Helsingissä. Se on kyllä toita, että muutamat saivat muuttaa, mutta samoihin paikkoihin pääsi heti toisia tilalle niistä, jotka olivat vapaana sitä ennen. Siis paikattomien luku ei lisääntynyt, se vaan muuttui eri henkilöillä. Vapaista ovat useimmat taas sittemmin jo saaneet toisia paikkoja, muutamat ovat matkustaneet maalle. Viime vuonna tähän aikaan oli paikattomia Helsingissä paljon suurempi määrä kuin nyt, joka on selitettävissä siten, että tänä vuonna ei saapunut maaseudulta palvelijoita kaupunkiin, sillä lakko peloitti heidät. Että täällä on talvisin aina joukko vapaina, on luonnollinen ilmiö, sillä kaikki kesäravintolat, kylpylaitokset ja laivat suletaan talveksi, ja se koko suuri henkilökunta on talven vapaana, luonnollisesti kilpaillen leipäpalasta toisten palvelijain kanssa. Tämä on joka vuosi yhtäläistä, huolimatta suurlakosta tai agitatsioonista, josta nyt tehdään numero. Että emännät harrastavat työttömäin palvelijain parasta ainoastaan oman etunsa kannalta, on esimerkkinä se tunnettu uhkaus, että tuotetaan palvelijoita ulkomaalta, jotka taas vuorostaan voisivat saada muuttaa, sillä eivät nekään enkeleitä ole, ja kuka heistä huolehtisi vieraassa maassa, jossa voisivat yhtä helposti kuin kotimaalaisetkin, joutua vaikkapa vaan mielipiteittensä vuoksi paikattomiksi. Tätä toimenpidettä vastustavat palvelijataryhdistykset. Katsomme palvelijain ulkomaalla olevan meitä niin lähellä, että pidämme velvollisuutenamme heidänkin tulevaisuuttaan turvata.

Tunnettua on myöskin että nykyiset paikanvälitystoimistot ovat epäluotettavat. Ne vaan kiskovat suuret rahat palvelijoilta, ollenkaan välittämättä, jos palvelija saa paikkaa tai ei. Emännät

tietävät kyllä, että juuri palvelijat saavat kärsiä näiden toimistojen tähden, ja kumminkin on heillä ollut sydäntä tehdä uhkaus, että eivät muka tulisi ottamaan palvelijoita palvelijain omasta toimistosta, josta palvelijat voivat saada paikan, jäsenet ilmaiseksi ja palvelijat, jotka eivät ole jäseniä, maksamalla 10 prosenttia kuukauden palkasta. Eihän tuonlainen uhkaus ole suuresta merkityksestä, mutta se on vaan omiaan näyttämään, miten paljon emännät katsovat palvelijain tosiparasta.

»Palvelijatar» voi itse, vertaamalla olosuhteita toisiinsa, tehdä johtopäätöksen, kumpi on häntä lähempänä, Emäntäliittoko, vaiko Palvelijatar yhdistys?»

»Palvelijatarlehdessä» oli marraskuun numerossa seuraavaa:

»*Sen huhun johdosta*, että yhdistys vastaanottaa ja elättää suurlakon johdosta paikattomaksi jääneitä palvelijoita, saamme ilmoittaa, että yhdistyksen ei ole tarvinnut sitä tehdä, sillä paikattomiksi jääneitä on tänä syksynä kovin vähän ja ne, jotka paikoistaan irroitettiin, ovat jo enimmäkseen saaneet uuden paikan».

NAISTEN ÄÄNIOIKEUSKYSYMYS JA PALVELIJATAR- YHDISTYS.

Kun suurlakon jälkeen säädyt v. 1906 kokoontuivat päättämään äänioikeuskysymyksestä, valmistautui työväki siltä varalta, että ne eivät olisi yleistä äänioikeutta ja yksikamarijärjestelmää hyväksyneet. Päätettiin uudestaan alottaa suurlakko, jos vaatimusta ei kokonaan otettaisi huomioon. Naiset keskustelivat erikoisesti naisten äänioikeusvaatimuksesta ja päättivät yksimielisesti seistä sen takana. Palvelijayhdistyksen helmikuun kokouksessa oli asia käsitteilyn alaisena.

Kokous katsoi että suurlakko on oikeutettu, jos säädyt eivät hyväksy yleisestä äänioikeutta ja yksikamarijärjestelmää, ja piti toivottavana, että palvelijat niin lukuisasti kuin mahdollista ottavat osaa lakkoon. Kuitenkin katsoi kokous että koska palvelijayhdistyksen jäsenet ovat ainoastaan osa kaupungissa olevista palvelijoista, niin yhdistys ei kokonaisuudessaan tee mitään päätöstä, vaan jättää jäsenilleen vapauden menetellä vakaumuksensa mukaan.

Tämän päätöksen julaistua seurasi heti emäntien puolelta hyökkäys lakkouhkaa vastaan. Hufv.-n n:ssä 45 oli seuraava kirjotus:

»Palvelijain lakko.

Uutisen mukaan on palvelijatryhdistys päättänyt, että jos suurlakko tulee, aikovat järjestyneet palvelijat yhtyä lakkoon. Palvelijatryhdistys hyväksyy tämän M. Sillanpään johdolla ja kehoittaa vilkkaaseen osanottoon.

Suvaittakoon minun kohteliaaseen kysymykseeni saada kohtelias vastaus. Mitä tarkoitetaan, ja mitä on palvelijain lakko? Suurlakon jälkeen oli Hufvudstadsbladetissa 7 p. marraskuuta v. 1905 seuraava uutinen:

»Palvelijain kokous hyväksyi 1 p. marraskuuta yksimielisesti seuraavan pönten: Valkoinen risti avustaa hätää kärsiviä ruoalla y. m. ja sentähden pitäisi palvelijain tehdä heti lakko, sekä jatkaa sitä niin kauan kun heissä on henki ja elämä, siksi kunnes kaatuvat ja kuolevat nälkään tai vaatimukset hyväksytään».

Kun muut kansalaiset tahtovat uhrata kaikki isänmaansa eteen, työskentelevät palvelijattaret omien etujensa puolesta. Ruotsalaisen Dagnylehden 18--19 vihossa on Naisliitto Unionin lähettämä kirjoitus vallankumouspäivistä. Tässä kerrotaan, että suurlakkoaikana punakaartilaiset y. m. henkilöt uhkauksilla ja väkivallalla pakottivat palvelijat kodeissa lakkoon. Levottomuudella ja katkeruudella kysyy moni: uusiintuuko tämä kaikki, ja mitä seuraa sitten? Aikovatko palvelijat tehdä lakon poistumalla heti paikoistaan, tai aiotaanko kieltää koteja käyttämästä oikeuttaan ilman ylössanomisaikaa erottaa lakon tehneet palvelijat? Mitään myötätuntoa emäntäin puolelta ei tällä kertaa ole odotettavissa.

Emäntä».

Tähän kirjoitukseen vastasi yhdistyksen puheenjohtaja seuraavasti:

Hufv. n:ossa 45 on »Emäntä» ottanut puheeksi palvelijain lakon, ja on vaatinut siihen vastausta. Olen hänelle kiitollinen mainitun kirjoituksen johdosta, koska siten sain tilaisuuden seuraavaan selostukseen.

Ensiksikin ei »Emäntä» näy ymmärtävän mitä hän lukee, tai tahtoo hän tahallaan lukemansa tulkita väärin, koska uutisessa sanotaan, että »koska palvelijatryhdistyksen jäsenet ovat ainoastaan osa kaupungissa olevista palvelijoista, niin yhdistys kokonaisuudessaan ei tee mitään päätöstä, vaan jättää jäsenilleen vapauden menetellä vakaumuksensa mukaan.» Mutta »Emäntä» lukee kai senkin meille viaksi että olemme uskaltaneet julkisuudessa ilmoittaa, että olemme yhtä mieltä työväenjärjestöjen kanssa, jota samaa mielipidettä osa porvaristoakin kannattaa, nimittäin, että suurlakko on oikeutettu siinä tapauksessa, että valtiosäädety eivät hyväksy kansan vaatimusta yleisestä yhtäläisestä äänioikeudesta ja yksikamarijärjestelmästä. Pitäisihän meidän kaikissa ta-

pauksissa olla vapaita kansalaisia, vaikka olemmekin palvelijan ammatissa, ja vapaina kansalaisina ollen olemme ottaneet itsellemme oikeuden seurata ja arvostella ymmärryksemme mukaan niinkin tärkeätä kysymystä kuin eduskuntalaitoksen uudistus on. Emme tahdo alistua enää siihen järjestelmään, jota osa emäntiä tahtoo vieläkin käytännössä toteuttaa, nimittäin, että palvelijan on ehdottomasti kuuluttava samaan puolueeseen kuin isäntäväkensä.

Että »Emännän» pelko on oikeutettu, tuo hän näytteeksi Hufv.-n keksimän ponnen suurlakkoajalta, joka oli julaistu samassa lehdessä kun palvelijain yleisessä kokouksessa hyväksymät ponnet. Kun Hufv.-n keksimissä ponsissa puhutaan että palvelijain on heti tehtävä lakko, ja että valkoinen risti avustaa ruualla y. m. Niissä palvelijain kokouksissa joissa allekirjoittanut oli mukana, ei edes puhuttu edellämainittuun suuntaan. Että en silloin ruvennut niitä oikomaan, riippui siitä, että pidin kirjoituksia silloisen hermostuneen ajan tuotteena, jolle ei järkevät ihmiset panisi mitään merkitystä ja siksi en niitä oikonnutkaan. Sitäpaitsi oli emäntien piireissä mieliala meitä palvelijoita vastaan siksi kiihtynyt, että mitään meidän puolelta sanottua ei olisi uskottu. Erehdyksiä oli lisäksi niin paljon, että niitä olisi saanut oikoa joka päivä. Sitäpaitsi olen aina viimeiseen saakka tahtonut uskoa emäntien terveeseen järkeen, luulin että he itsestään olisivat ymmärtäneet erottaa valheen totuudesta; ei suinkaan palvelijat 1 p. marraskuuta olisi voineet hyväksyä kahta aivan vastakkaista pontta; toisessa olisi heitä kehoitettu »heti yhtymään lakkoon ja sitä jatkamaan niin kauan kun heissä on henki ja elämä». Ja toisessa sanotaan »että nykyoloissa on palvelijain saatava ottaa osaa yleisiin kokouksiin». Nämähän ovat selvästi toisiaan vastaan.

Emännät ovat allekirjoittaneelle tavan takaa vakuuttaneet, että valtiosäädylt tulevat hyväksymään yleisen yhtäläisen äänioikeuden ja yksikamarijärjestelmän, samaa ovat sanomalehdet melkeen poikkeuksetta sanoneet. Tiedetään myöskin ettei työväki tee lakkoa jos tuo vaatimus hyväksytään. Minkä tähden siis »Emäntä» levottomuudella ja katkeruudella kysyy? Eikö hän itse usko oman puolueensa vakuutuksia? Kun niin on, niin onko sitten ihme jos työväki epäilee.

Palvelijatar-lehdessä on palvelijain osanotosta suurlakkoon ja lakon seurauksista sen yhteydessä valaiseva kuvaus, jota kehoitan »Emäntää» lukemaan. On järjetöntä mennä yli joen vettä noutamaan.

Kuitenkin ilomiellä tunnustan, että suuri joukko Helsingin emäntiä on ymmärtänyt meitä oikeen. He ovat nähneet palveli-

jatarliikkeessä kansassa piilevän itsetietoisuuden oireen, pyrkimyksen parempaan päin. Ja kuka takaa, että ei meilläkin vielä voida tulla tarvitsemaan ei nöyriä orjia, vaan itsetietoisia, tarmokkaita kansalaisia, jotka uskaltavat toimia silloinkin kuin voitto näyttää epävarmalta».

Väittely loppui tähän. Tämän yhteydessä julkaisen Palvelijatar-lehden helmikuun numerossa olleen kirjoituksen, nimeltä:

»SUURLAKKO JA PALVELIJAIN MUUTTO.

Nyt kun suurlakon hyökyaallot ovat hiljentyneet, on tilaisuus tehdä havaintoja suurlakon seurauksista.

Se, että työläiset eri ammattialoilla lakkasivat työstä ei ketään kummastuttanut. Sähkömiehet olivat lakossa ja saatiin olla pimeydessä, vaan se otettiin tyynesti vastaan; telefooni ei välittänyt tiedonantoja naapuriin, vaan sekin kärsittiin. Myöhemmin oli telegraafi lakossa, ja vaikka se ehkä tuottikin toisille tuntevia vahingoita, oltiin ainakin näennäisesti lakkolaisten puolella. Mutta kun palvelijat, jotka eivät tehneet edes lakkoa, esittivät ainoastaan muutamia pieniä taloudellisia vaatimuksia, kauhistui ja raivostui siitä Helsingin hienosto niin kovasti, että osa menetti mielenmalttinsa ja käyttäytyi tavalla, joka on kaiken arvostelun ulkopuolella.

Nyt kun on tyyntä, ja osataan taas rauhallisesti puhua, tulee ilmi yhtä ja toista, joka asettaa palvelijat ja emännät ihan toisenlaiseen valoon kuin miltä alussa näytti. Lakkoaikana ja sen loputtuakin oli yleinen mielipide, että palvelijatkin olivat toimeenpanneet suurlakon, ja että sen johdosta monta sataa palvelijaa tuli paikattomaksi. Tätä tietoa levittivät emännät mielellään ja osa palvelijoistakin sen uskoivat. Olihan se niin luonnollista. On käsittämätöntä se into, jolla emännät levittivät kaikenlaisia juttuja palvelijain ja ylimalkaan työläisten menettelystä lakon aikana, vieläpä suorastaan, jos ei sopivaa juttua ollut saatavissa, sellaisen tekisivät. Kenties he luulivat tällaisella menettelyllä edistävänsä emäntäin kallista asiaa, vaan tuskinpa sekään näin rumia aseita tarvinnut. Seuraava tapaus olkoon esimerkkinä tällaisesta juttujen kertomishalusta.

Rouvat A. ja B. olivat hyviä ystäviä. He pitivät itseänsä erinomaisina emäntinä, koska heillä molemmilla oli ollut palvelija monta vuotta. Tapasivat toisensa kahvikesteissä lakon jälkeisinä päivinä. Palvelijain lakko oli pääkysymyksenä kuten siihen aikaan

tavallisesti. Oli kerrottu, miten raa'alla tavalla työmiehet olivat esiintyneet ja miten palvelijat olivat jättäneet kaikki ja liittyneet lakkolaisiin. Rouva kertoi myöskin, että hänenkin asuntoonsa oli tullut joukko lakkolaisia, ja vaatinut palvelijan heti jättämään toimensa ja yhtymään lakkoon. Mutta hänen palvelijansa oli polkenut jalkaa ja sanonut, että hän on perheen jäsen, eikä siis yhdy heihin ja ajanut miehet pois. Rouva A:n palvelijattaren menettely oli rouvain mielestä kaunista ja uskollista, ja he päättivät, että ne heidän palvelijoistaan, jotka olivat käyneet kokouksissa, saavat muuttaa heti, kun vaan saavat toisia tilalle.

Kuin rouva B. tuli kotiin, kertoi hän tietysti heti palvelijalleen siitä suuresta raakuudesta, jota työväki oli osottanut rouva A:n kodissa, sekä siitä liikuttavasta jalomielisyydestä, jota palvelijatar siellä oli osoittanut emäntäänsä kohtaan. Sattui sitten niin, että rouva B:n palvelija joutui vielä samana päivänä käymään rouva A:n kodissa asialla ja luonnollisesti kysyi miten nuo miehet oikein olivat esiintyneet, ja hämmästykseseen sai hän kuulla että rouva A:n kodissa ei ollut käynyt yhtään miestä lakkoaikana vaatimassa palvelijaa lakkoon! Vaan tuota ei olisi saanut ilmoittaa, koska kerran rouva A. oli sen sanonut, niin totta sen täytyi olla. Ja rouva A:n palvelija, joka tämän kerran, tosin tietämättään, uskalsi olla toista mieltä, sai nyt muuttaa. Lakon seuraukset olivat kuten näkyy monenlaiset, ja palvelijat joutuivat muuttamaan muistakin syistä kuin osanotosta lakkoon.

On syytetty palvelijoita siitä, että tyytymättömät agiteeraavat tyytyväisten keskuudessa. Mutta saman virheen tulimme huomaamaan emännissä itsessään lakkoaikana. Tyhmä palvelijakin sen näki. Toisten emäntien mielestä ei palvelijoille olisi annettava mitään myönnytyksiä. Itsenäisyys-halu oli heissä kapaloonsa tukahutettava. Heidän pitäisi nähdä, kenen kanssa he ovat tekemisissä. Toiset taas olivat valmiit tekemään myönnytyksiä ja pitivät palvelijain lakon aikana esittämiä vaatimuksia kohtuullisina. Mutta luulteko, että nämä palvelijoiden vaatimuksiin tyytyväiset saivat olla rauhassa noiden tyytymättömien agitatsiooniilta. Ei suinkaan, vaan yhteentörmäys siinä syntyi ja päättyipä tämä toisinaan niinkin, että entisistä ystävyksistä tuli vihamiehiä. Ja se olikin kenties parasta.

Suomen porvaristo on ylpeillyt erittäinkin siitä, että on saatu maallemme tuo niin tärkeä kokoontumis-, paino- ja lausunto-vapaus. Mutta näyttää siltä, kun ei tuo kokoontumisvapaus kuuluisikaan työväelle. Ainakin palvelijoita estetään kaikin tavoin liittymästä yhdistyksiin; niinpä Emäntäliiton johtavat henkilöt

kysyvät tavan takaa palvelijoiltaan, jos he ovat ruvenneet jäseneksi yhdistykseen, uhaten samalla, että jos ovat vaan jäseninä siellä, saavat heti muuttaa. Eräs heistä sanoi, että palvelija ei saa kuulua muuhun puolueeseen kuin siihen, johon isäntäväkensä kuuluu! — — — eikä liittyä muuhun yhdistykseen kuin siihen, jota isäntäväkensä suosittaa. Emäntien toimenpiteet vaikuttavat kuitenkin toisin, kuin emännät ovat tarkoittaneet. Palvelustyöt, jotka ennen olivat välinpitämättömiä yhdistystoiminnalle, ovat nyt yhä suuremmassa määrässä ruvenneet sitä harrastamaan ja liittyneet yhdistyksen jäseniksi. Se vaino, jonka alaiseksi osa heidän tovereistaan joutui, herätti heissä uinuvan toveruushengen, joka on ensimmäinen ehto yhteistyön menestymiselle. Tästä toveruushengen herättämisestä saamme olla kiitollisia, sillä sen avulla on toivoa saada kehitystyö palvelijattarien keskuudessa suurempaan vauhtiin. Suurlakko-viikon seurauksista edistyi palvelijattarien edistyspyrinnöt enemmän kuin rauhallisissa oloissa kymmenen vuoden työ olisi voinut niitä edistää, ja siitä kiitos emäntien kiihkeälle agitatsioonille».

Tämän jälkeen ilmestyi Hufv.-n kysymystä koskeva periaatteellisempi kirjoitus otsikolla:

»Kun sosialismi tunkeutuu koteihimme.

Olisi suoraa hulluutta olla ottamatta sosialismia huomioon asettaessamme tulevaisuuden kodin silmiemme eteen. Niinkuin se tarttuu yhteiskuntaan, niin se myös tarttuu pienoisyhteiskuntaan — kotiin. Kodeissa ovat myöskin ne kaksi tekijää, jotka tarvitaan synnyttämään sosialismin: työnantajat ja työntekijät, isännät ja käskettävät. Kukatietäälläkin tullaan taistelemaan vallasta, jos ei, jota me kaikki toivomme sekä suuressa että pienessä yhteiskunnassa taistelun aihetta voida tasoittaa terveellä ja rauhallisella kehityksellä. Tämän pitäisi voida tapahtua jos molemmin puolin hyvän tahdon ja terveen järjen neuvot otetaan huomioon.

Löytyy erilaisia menettelytapoja sosialismin vastustamiseksi, mutta järkevälle kehitykselle perustettua sosialismia ei kukaan oikeudentuntoinen ihminen voi katsella epäilyksellä. Sosialismi vapautettuna kaikesta murrosajan erehdyksistä ja yksityisestä humbuugista ja seikkailuhalusta, joka nykyään piiloutuu sosialisminimen alle, on se kaunis tulevaisuuden päämäärä, jonka eteen voi työskennellä.

Kun tässä liikkeessä, ikävä kyllä, varsin helposti esiintyy vilpillisyyttä, on välttämätöntä, että yhä enempi ollaan varovaisia, niin että tämä liike pidetään mahdollisten rajain sisällä. Voidaan tosin ajatella että kun liike on pohjaltaan hyvä, niin se itsestään vähitellen puhdistautuu kuonasta, joten on annettava sen estämättä kiittää eteenpäin.

Mutta senlaisessa eteenpäin syöksyssä joutuu vuosisatojen kehitys hukkaan, sillä se muoto mikä sosialismilla nykyään on, ei ole oikeuden vaatimista kaikille, vaan vallan tavoittelua ruumiillisen työn tekijöille. Siten ei tietoisuus ja sivistys, vaan raaka voima ottaisi ohjaksia. Että tämä toisi hirveän ja varmasti onnettoman taka-askeleen, on helppo nähdä. Toista on, jos sivistyksen ankaruudella ja suuremmalla kokemuksella ohjataan sosialismi oikealle kehityksen luonnolliselle tielle, jossa pian, kun kunnioitettaisiin toisten oikeuksia päästäisi päämäärään.

Voidaksemme sosialismia vastustaa, täytyy meidän omistaa ei ainoastaan sivistyksen voimaa, vaan meidän täytyy voida asettua riippumattomaan asemaan raa'an voiman kohtuuttomiin vaatimuksiin ja hyökkäyksiin nähden.

Suurimmassa yhteiskunnassa, tehdaslaitoksissa y. m. ei sivistyneiden ehkä aina onnistu tunkeutua väliin, silloin voi tapahtua, että liikkeet voivat kivistä arvaamattomaksi, ehkä korvaamattomaksi vahingoksi ennen kaikkea harhaanjohdetuille, jotka taitamattomuudessaan ovat onnettomuuden aiheuttaneet. Mutta pienois-yhteiskunnassa — kodissa pitää sivistyneen naisen voida astua väliin, ja murrosaikana itse hoitaa kotia, niin ettei se minkään riippumattomuuden kautta tule pakoitetuksi antamaan raakuudelle ylivaltaa.

Ensimmäisen askeleen kotia kohden on sosialismi ottanut sillä että palvelijaliitto on pääkaupungissa esittänyt vaatimuksia vapaa-aikaan, alimpaan palkkaan y. m. nähden.

Toistaiseksi on tämä kuitenkin ollut ainoastaan ehdotus ja palvelijat näkyvät ylimalkaan olevan taipuvaisia kulkemaan tyynen kehityksen tietä. Toivottavaa olisi, että emäntä- ja palvelijayhdistykset voisivat yhteistoiminnalla siinä suhteessa tulla hyvin tuloksiin.

Me emännät voimme olla vakuutettuja siitä, että ensimmäistä askelta pian seuraa useampia; sen vuoksi pitää meidän olla valmiita tekemään myönnytyksiä silloin kun vaatimukset ovat oikeutettuja, mutta myöskin asettaa itsemme riippumattomiksi mahdolluuksien ja uhkauksien varalta.

Me voimme esim. ajatella, että normalityöpäivä palvelijoille määrätään 10 tunniksi. Tällöin ei tulisi mitään raskaampia taloustöitä ruumiillisesti heikomman emännän tehtäväksi, mutta suurin osa kodeista tulisi silloin sivistyneen emännän ja tyttärien suoranaisen hoidon alaiseksi, joka olisi onneksi kodille. Voitaisi myöskin järjestää siten, että yksi iltapäivä viikossa määrättäisi palvelijoille omia käsitöitä varten tai vissejä kurseja varten, mutta ei suinkaan ehdottoman vapauden käyttöön, laiskottelemiseen ja vetelehtimiseen, sillä tuskin voidaan sitä terveellä järjellä katsoa sopivaksi, että niinkin karussa maassa kuin meidän maa, jossa kaikkien voimien täytyy olla työssä, voidaksemme edes jossain määrin olla tasaväkisiä muiden sivistyskansain kanssa, suuri osa väestöä tuhlaa puolipäivää enemmän viikossa kuin muissa sivistysmaissa. Jos senlaista laiskurin elämää tahdotaan toteuttaa, olisi parasta heti palata vanhaan aikaan, jolloin suomalaiset karhun tavoin makasivat puolitalvea uunilla ja jolloin tyydyttiin parkkileipään.

Ei myöskään sivistyneet kodit voi hyväksyä sentaista pakkoa, ettei vapaita sopimuksia saataisi tehdä yksityisten henkilöiden kanssa, sillä vaikka normalityöpäivä ja normaalipalkka saataisiinkin käytäntöön ovat olot kodeissa niin erilaisia, että erilaiset sopimukset ovat aina välttämättömiä, erittäinkin lasten, sairaiden ja vanhuksien tähden.

Toinen painostus, jonka yhdistykset näkyvät olevan taipuvaisia kohdistamaan yksityisiin, ja jota vastaan jokaisen oikeudentuntosen täytyy asettua, on vaatimus, että jokaisen täytyy liittyä yhdistykseen saadakseen työtä. Tämä on mitä oikeudetonta henkilöllisen vapauden sortoa ja yksilön työn- ja elatuksensaannin rajoitusta. Toista on, jos yhdistys voi asettaa siten, että sen jäsenet nauttivat senlaista arvoa, että työnantajisto mieluummin käyttää vain heitä.

Löytyy niin monia päivänkysymyksiä, joissa yhteentörmäyksiä voi tapahtua työnantajan ja työntekijän välillä kodissa, mutta jota enempi jokainen on varustettu niitä vastaan, sitä suuremmat toiveet ovat rauhalliselle kehitykselle.

Valmistumattomana ei saa yksikään sivistynyt emäntä olla. Oletakaamme esim. että osa palvelijoista joko syystä tai toisesta kiihoteetaan lakkoon. Seisommeko me sivistyneet emännät silloin niin saamattomina, että emme edes lyhyenä aikana kykene kotiamme hoitamaan. Senlaista ei saa koskaan tapahtua, ja jokaisen terveen emännän, joka tietää ettei hän tarpeen vaatiessa kykenisi itse kotiaan hoitamaan, keittämään ruokaa, leipomaan, pesemään pyykkiä ja kuuraamaan välttämättömiä, hän ei saisi antaa päivääkään kuluu niitä opettelematta. Myöskin nuorten tyttöjen tulisi opetella noita kodille niin välttämättömiä töitä, jotta he tarpeen vaatiessa voisivat olla apuna.

Huolimatta mistään lakosta, on palvelijoilla tietoisuus siitä, ettei hän ole välttämätön, hyvä keino yksimielisyyttä vastaan. Jos sivistynyt nainen todella tahtoo työskennellä sosiaalisen uudistuksen eteen yhteiskunnan heikompain hyväksi, täytyy hänen useimmissa kodeissa valmistautua ottamaan useimpia käytännöllisiä töitä kun tähän saakka. Ja kodit eivät tästä suinkaan kadottaisi. Amerikassa on tavallista, että porvarillisissa perheissä emäntä huolehtii suurimmalta osalta talouden hoidosta, samoin Saksassa ja Tanskassa. Joskin vanhain kotien on vaikea mukautua uusiin oloihin, pitäisi nuorien, jotka nyt aloittavat perhe-elämää, heti ensi hetkestä alkaen ottaman esimerkkiä yllämainituista maista ja heidän terveestä ja onnellisesta perhe-elämästään. Ei suinkaan voida moittia meidän sivistyneitä nuoria naisiamme siitä, että heillä olisi taipumusta näytellä kedon kukkasia, päinvastoin he työskentelevät ylimalkaan sangen tarmokkaasti, mutta se on ajatustyötä, joka on suuressa määrin estänyt sitä käytännöllistä työtä, joka on välttämätön kodeissa. Korkealle kehittynyt kouluopetus on suureksi osaksi syytä tähän yksipuolisuuteen. Toivottava on, että koulu-uudistuksessa otetaan käytännöllinen puoli enempi huomioon. Jos ei käytännöllistä puolta voitaisikaan soveluttaa kouluihin, pitäisi soveluttamalla vapaa-aikoja ja antamalla kohtuullisesti kotityötä, varattaman lapsille aikaa ottaa osaa kotitoimiin.

Kuta enempi sivistyneet omaavat käytännöllistä kykyä, sitä suuremmalla tyyneydellä ja joutuisuudella voidaan terveellisiä sosiaalisia uudistuksia toteuttaa.

M. N.

Ylläolevan johdosta oli »Palvelijatarlehdin» kesäkuun numerossa v. 1906 seuraava selostava vastaus:

»KUN SOSIALISMI TUNKEUTUU KOTEIHIMME.

Hufvudstadsbladetissa n:o 108 kirjoittaa nimimerkki M. N. kirjoituksen ylläolevalla otsakkeella, jossa hän aluksi väittää että luonnonlain mukaan täytyy sosialismin myöskin tunkeutua siihen pienoisyyhteiskuntaan, jota kutsutaan kodiksi, koska siellä kerran löytyy siihen tarvittavat ainekset, työnantajat ja työntekijät, isäntäväki ja palvelijat. Ja M. N. otaksuu myöskin, että kodeissa tullaan vallasta taistelemaan, jos ei kummaltakin puolelta koiteta johtaa liikettä kehityksen oikealle tolalle. Samalla kun hän otaksuu, että palvelijat voisivat saada 10 tuntisen työpäivän käytäntöön, niin ei silloin kuitenkaan mitään raskaampia töitä tarvitse jäädä ruumiillisesti heikomman emännän tehtäväksi, vaan ainoastaan kodin sisäinen järjestäminen, josta toimenpiteestä olisi kodeille ainoastaan hyötyä. Vielä hän erittäin kehoittaa emäntiä *opettelemaan* kotitöitä, jos eivät sitä osaa, ja että opettaisivat vielä tyttärensäkin.

Me olemme aivan yhtä mieltä M. N. kanssa siitä, että emäntien ja tyttären olisi välttämättä opetettava taloustoimia. Nykyaikana on, ikävä kyllä, hyvin paljon sellaisia emäntiä, jotka eivät ole koskaan elämässään panneet kortta ristiin taloustoimien alalla, muuta kuin antamalla käskyjään. Tästä taloustoimien tuntemattomuudesta johtuu, että emäntä, joka ei koskaan ole itse tehnyt ruumiillista työtä, ei myöskään osaa arvostella miten voimia kuluttavaa ja väsyttävää se on. M. N. sanoo myöskin, että emännät ovat ruumiillisesti heikommat. Hän on siis vielä siinä vanhassa uskossa, että Jumala jo luodessaan on määrännyt yhden luokan herrasväeksi ja koska ei herrasväen tarvitse tehdä työtä, eivät he siis ole tarvinneet niin vahvaa ruuinistakaan, vaan palvelija on sen ajatuksen mukaan luotu erityisen vahvaruumiiseksi ja hermoiseksi.

En olisi tähän sanaan takertunut muutoin, mutta sama ajatus on vallalla yleensä emännissä; luullaan, että palvelijan täytyy jaksaa, onhan hän palvelijatar, joka ei saa väsyä, ja sitä paitsi on hän jo luotu sitä tarkoitusta varten. Jos nyt M. N. tahtoisi vertailla emäntien ja palvelijain terveyden tilaa yleensä, ottamatta lukuun äiteyden aikaa, niin täytyy kai myöntää, että uscammat palvelijat lähennellessään neljääkymmentä ovat jo vanhoja, kiihtuneita, jota vastoin emäntä useissa tapauksissa on vielä kukoistava ja täysissä voimissa. Ja voitteko hyvä M. N. tietää mistä tämä johtuu? Se johtuu siitä, että palvelijan luokan terveys murretaan usein jo lapsuusaikana liian raskaalla työllä. Täytyy-

hän useimpain alkaa uransa 8—12 vuotiaina, ja eipä aina isäntäväki surkuttele pienen palvelustyön terveyttä, saahan niitä toisia, jos yksi sattuu sairastumaan. Työ on palveluksessa myöskin useammassa paikoin voimia kysyvää, kun palvelee vuoden toisensa jälkeen ilman mitään lepoa tai virkistystä, ilman mitään toivoa tulevaisuudesta; jos tunteeekin itsensä liian rasittuneeksi, ei voi jättää itseään silti vapaaksi, koska ei ole siihen varaa. Näin tapahtuu, että terveys, jota olisi voinut varallisuuden avulla ylläpitää, nyt täytyy varallisuuden puutteessa murtua.

M. N. kehoittaa Suomen emäntiä seuraamaan emäntien esimerkkiä Amerikassa, Saksassa ja Tanskassa, jossa emäntä itse ottaa osaa perheen töihin tuntuvalta tavalla. Täten hän tunnustaa, että emännät yllämainituissa maissa ovat käytännöllisempiä kuin emännät ylimalkaan ovat meillä. Tämä selvittää sen seikan että saksalainen ja tanskalainen emäntä voi tulla toimeen vähemmällä palvelusvoimalla kuin mitä meillä on tavallista. Tähän saakka ovat emännät yksinomaan antaneet tästä tunnustuksen Saksan ja Tanskan palvelijoille, vaan M. N. mukaan on siitä kunniaa myöskin niiden maiden emännille.

Ettei emäntä itse, eikä liioin tyttärensä puutu mihinkään ruumiilliseen työhön, tuo palveluskansalle ikäviä scurauksia aineellisessakin suhteessa. Kun joku säätyluokkaan kuuluva perhe joutuu huonoon taloudelliseen asemaan, niin ettei ole penniä, jolla palvelijatarta palkkaisi, niin täytyy kaikista huolimatta ottaa palvelija, koska ei emäntä eivätkä tyttäret ole tottuneet taloustöihin ja sitäpaitsi pitävät ruumiillista työtä häpeänä. Vaan entäs ne onnettomat palvelijat, jotka joutuvat tällaisenc köyhään perheeseen. Ensiksikin he eivät saa ruokaa riittämään asti ja toiseksi eivät saa palkkaa, kauppaodista lähetetään hakemaan velaksi ja saa hävyttömyyksiä kuulla kaikkialla, vieläpä tahtovat kauppiaat pakottaa toisinaan palvelijan maksamaan »herrasväelleen» ottamansa lainan.

Toivomme M. N. kanssa palvelijatarkysmyksen ratkaisun vuoksi hartaasti, että kaikki n. k. säätyluokan naiset »opettelevat» jo tänä kesänä työntekoa, sillä silloin voi palvelijakin helpommin saada kesälomaa».

PALVELIJAT VAATIVAT PALKKAUSSÄÄNTÖÄ KUMOTTAVAKSI.

Yhdistyksessä oli monasti keskusteltu voimassa olevasta palkkaussäännöstä, sen epäinhimillisistä määräyksistä. Siinä anne-

taan isännille oikeus vieläpä ruumiillisen kurituksenkin antamiseen alaikäisille palkollisilleen, tehdään vuosipalvelus pakolliseksi y. m. Yleinen palvelijain edustajakokous oli päättänyt, että palkkaussääntö on kumottava. Tämän johdosta ryhtyivät emännät vaatimaan, että palkkaussääntöä, jota kaupungeissa ei yleensä enää noudateta vuosipalvelukseen nähden, olisi lain ankaruudella vaadittava noudatettavaksi.

Tammikuun kokouksessaan v. 1907 käsitteli Helsingin Emäntäliitto palkolliskysymystä. Kokousuutisessa sanotaan:

„Palvelukseen otetaan vuodeksi, on vähintään tehtävä puolen vuoden sitoumus. Vasta-alkavat, jotka eivät ole ammattikoulua käyneet, otetaan, jos heillä on oikein hyvä koulutodistus, ja jos emäntä tahtoo ottaa hänet oppiin vuosipalvelukseen, josta ensimmäinen puoli tulee olla ilman palkkaa ja jälkimäiseltä annettaisi — 10 mk. kuukaudessa. Samassa kokouksessa taas uudestaan muistutettiin, että emännät ovat 15 mk. sakon uhalla velvoitetut vetämään ristin palvelijansa ulospalvelun päästökirjan ylitse.»

Emäntäyhdistyksen päätöksen johdosta päätti yhdistys kutsua yleisen palvelijain kokouksen, joka pidettiin ylioppilastalon juhlasalissa 4 p. maalisk. 1907. Kokouksessa, jossa oli osanottajia avara sali aivan täynnä, päätettiin emäntäliiton päätöksen johdosta seuraavaa:

»1) Palkollissääntö on kokonaan kumottava ja vuosipalvelus lopetettava, sekä vapaa kuukausisopimus sallittava niin maalla kuin kaupungeissa.

2) Työpäivä on rajoitettava 10 tuntiin; yksi arki-ilta on oleva vapaa sekä joka toinen pyhä aamu- ja toinen koko iltapäivän klo 4 alkaen.

Kesällä vähintään puoli vuotta palvelleelle viikko, pitemmän aikaa talossa olleelle vähintään 2 viikkoa vapaata täydellä palkalla.

3) Palkkaa vasta-alkaville palvelijoille maksettakoon ensi vuonna 15 mk., toisena 17 ja kolmantena vuonna 20 mk. kuussa. Kolme vuotta palvelleen, joka katsottanee täysin palvelleeksi, alin palkka olkoon 25 mk. kuukaudelta.

4) Ilman palkkaa älköön yksityisillä olko oikeus pitää palvelijaa oppilaan nimellä. Ainoastaan järjestetyille ammattikouluille on tämä oikeus sallittava.»

Päätöksen johdosta syntyi Emäntäliiton sihteerin ja yhdistyksemme puheenjohtajan välillä seuraava väittely. Hufv. n:ssa 70 oli:

-Palvelijakysymyksestä.

Palvelijain kokous maalisk. 4 päivänä, joka oli kokoonkutsuttu Emäntäliiton päätöksen johdosta ottaa palvelijoita vuosipalvelukseen, lausui jyrkän paheksumisensa Emäntäliiton epäinhimillisen päätöksen johdosta, jolla koetetaan pakottaa palvelijoita tyytymään kohtaloonsa. Niin kerrottiin kokouksuutisessa.

Emäntäliitto ei ole koskaan tehnyt senlaista päätöstä, että palvelijat pakotettaisi ottamaan vuosipalvelusta. Se olisi yhtä käsittämätöntä kun mahdotonta toteuttaa. Mutta emännät katsovat, että ne palvelijat, jotka käyttäytyvät siten, että heitä mieluusti pidetään paikassaan useampia vuosia, ovat hyviä palvelijoita, kun sitä vastoin ne, jotka yhä muuttavat paikasta toiseen, ovat huonompaa lajia. Palvelija tarvitsee pitemmän ajan ennenkuin hän täydellisesti ehtii perehtyä talon tapoihin ja vaatimuksiin. Samoin tarvitsee emäntä aikaa oppiakseen tuntemaan palvelijansa hyvät puolet, jotka eivät aina ensi kuukausina näyntyädy. Sittenkun emäntä ja palvelija ovat molemmin puolin oppineet tuntemaan toisensa, tapahtuu että he hyvin viihtyvät yhdessä, kun sitä vastoin kodikkuus kärsii yhtämittäisestä muuttamisesta, eikä myöskään se palvelija, joka ainoastaan kuukauden tai pari viihtyy paikassaan, voi koskaan tuntea sitä siunaavaa vaikutusta mikä on kodilla, joka suojelee ja huolehtii hänestä. Vielä vähemmin ehtii hän oppia mitään täsmällisyyttä palveluksessaan, sillä kellä emännällä on aikaa ja halua joka kuukausi opettaa uutta palvelijaa.

Näiden epäkohtain perusteella lausui osa emäntiä toivomukseen, että pestaus pitemmäksi aikaa, aluksi esimerkiksi puoleksi vuotta tulisi yleiseksi. Tämä todellisesti edistäisi niinhyvin palvelijain kun kotien parasta.

Nämä Emäntäliiton kokouksessa lausutut näkökohdat ja toivomukset, jotka jokaisen ajattelevan ihmisen täytyy katsoa järkeviksi, eivät olisi aiheuttaneet »ankaraa vastalausesta» palvelijoilta, jos heitä ei olisi kiihotettu näkemään emännissään vihollisiaan, eikä ystäviänsä, kasvattajiinsa ja suojelejoitansa. Senlainen kiihotus on todellista myrkyä kodelle, joiden pitäisi oleman vapaita siitä luokkataistelusta jota, ikävä kyllä, nykyään käydään yhteiskunnassa.

Emäntäliiton antaman määräyksen mukaan

Sihteeri.

»Vastaus Emäntäliiton sihteerille.

Hufvudst. n:ossa 7 on Emäntäliiton sihteeriltä kirjoitus, jossa hän tahtoo pestä Emäntäliiton puhtaaksi koko vuosipalveluskysymyksestä. Kirjoitus on kumminkin aivan epäjohtomukainen. Loppu kumoaa alkuosan. Olin toki odottanut asiallisempaa vastausta. Sihteeri sanoo, että »Emäntäliitto ei ole koskaan tehnyt päätöstä pakottaakseen palvelijoita ottamaan vuosipalvelusta, ja että se olisi mahdoton toteuttaa». Saman kirjoituksen lopussa hän kuitenkin tunnustaa, että »osa emännistä lausui, että olisi toivottavaa, että pestattaisi palvelijat pitemmäksi

aikaa, aluksi puoleksi vuotta». Ja tämä lausunto ei ole sihteerin mielestä »epäinhimillinen». Hän jatkaa: »nämä Emäntäliiton kokouksessa lausunut näkökohdat ja toivomukset, jotka jokaisen ihmisen täytyy pitää järkevinä». Sihtööri siis tunnustaa, että he ovat keskustelleet vuosipalveluksen käytäntöön ottamisesta. Emäntäliiton kokousuutisessa lausuttiin, »että pestattaisi esimerkiksi puoleksi vuodeksi tai koko vuodeksi.» Sihtööri sanoo kirjoituksessaan, että »se olisi mahdotonta toteuttaa». Miten näin ollen voi ymmärtää kirjoittajaa. Liiton puheenjohtaja professorska Schybergson huomautti kyllä, että liitto ei ole vielä tehnyt asiasta päätöstä. Toivomme päätöksen tämän jälkeen tulevan toisenlaiseksi.

Emäntäliitto »Hemmet» on kuten lehdistä on näkynyt tehnyt aivan samallaisen päätöksen vuosipalveluksesta, vieläpä mennyt etemmäksi siinä, että ehdottaa vasta-alkavia oppilaan nimellä pidettäviksi pölvivuotta — ilman palkkaa. En tiedä miten paljon näillä molemmilla yhdistyksillä on yhtenäistä, mutta ainakin palvelijain järjestäytymistä vastustavat molemmat. Emäntäliitto »Hemmet» viime kokousuutisessa mainittiin että kokouksessa oli tämän yhteydessä muistutettu palkkauslain 32 §, jossa 15 mk. sakon uhalla velvoitetaan emäntää vetämään ristin palvelijansa ulospalvelujen todistuksien ylitse.

Vielä sanoo sihtööri kirjoituksessaan: »jota vastoin ne, jotka yhtäpäätä muuttavat paikasta toiseen ovat huonoja palvelijoita». Syy muuttoon on siis yksinomaan palvelijoissa. Saman ajatuksen kuulin lausuttavan Emäntäliitosta sen perustamisvuosina. Silloin sanottiin »kun kerran on emäntä, kyllä hän tietää mitä tekee».

»Emäntäliiton sihtööri vastaa uudestaan.

Minulle osoittamassanne kirjoituksessa moittitte Te Emäntäliittoa epäjohdonmukaisuudesta, vaikka ette itse näy osaavan erottaa pakko-keinoa vapaasta sopimuksesta. Ja kuitenkin on Emäntäliitto lausunut ainoastaan toivomuksen, että taas tulisi tavaksi, että molemmin puolilla vapaalla sopimuksella palvelijat pestattaisi pitemmäksi aikaa kun kuukaudeksi. Tämän kautta päästäisi yhteistyöhön, joka on välttämätön kodin rauhalliselle kehitykselle. Sehän on selvää, että jos emäntä ja palvelija vapaaehtoisesti sitoutuvat työskentelemään yhdessä pitemmän ajan, esimerkiksi puoli vuotta, niin he molemmilta puolin tekevät paraansa, niin että yhteistyö ja yhteisymmärrys saadaan aikaan. Silloin he koettavat ottaa toisiansa enempi huomioon sekä oppivat antamaan arvoa toistensa työlle ja hyvälle tahdolle.

Nykyään on yleistä, että palvelija pienemmästäkin muistutuksesta vastaa nenäkkäästi, vieläpä uhkaa kuukauden lopussa muuttaa. Melkein yhtä tavallista on, että emäntä tyytymättömänä nuoren palveli-

jansa taitamattomuuteen tai huolimattomuuteen kiihottuneessa mielen-tilassa sanoo hänet ylös ajattelematta, että suuremmalla kärsivällisyydellä ja ymmärryksellä olisi ehkä voinut kasvattaa hänestä kunnollisen velvollisuksiensa täyttäjän kodissa. Tänlaista menettelyä katsomme me emännät onnettomuudeksi molemmille puolueille, jonka vuoksi toivomme asian uudestaan järjestämistä.

Te sen sijaan pidätte tänlaisia ylössanomisia palvelijain viihtymyksen kannalta erittäin toivottavina, koskapa niin innokkaasti agiteeraatte vuosipalvelusta vastaan. Ettekö todellakaan jaksa käsittää, mihin onnettomaan asemaan ja mielentilaan Te saatatte palvelijat ja miten epämiellyttävä tapa on pienemmästäkin tyytymättömyydestä joko yhdeltä tai toiselta puolelta heti tarttua ylössanomiseen.

Etä on järjettömiä, aivan liian vaativia emäntiä, ei kukaan tahone kieltää, ja juuri sentähden Emäntäliiton yhtenä tehtävänä on keskustella m. m., miten sopivammilla keinoilla saataisi aikaan yhteisymmärrys, joka perustuisi emäntäin ja palvelijain oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Siten toivomme epäkohtien lopultakin selvenevän. Mutta se ei tapahdu käden käänteessä. Ja kaikkein vähimmin se tapahtuu siten, että palvelijoita opetetaan yksinomaan vaatimaan suurempaa vapautta ja korkeampaa palkkaa, ilman että heitä opetetaan ymmärtämään, että heidän täytyy olla taitavia sekä velvollisuudentuntoisia tehtäviensä toimittamisessa.

Teidän agitationinne johtaa ehdottomasti siihen, että emännät koittavat tulla toimeen niin vähillä palvelijoilla kuin mahdollista, jolloin vaativimmat jäävät paikatta. Mihin he joutuvat sen kai Te tiedätte.

Kaiken yhteiskuntakehityksen tulee kulkea vähitellen, koska sen täytyy rakentua ihmisen johtoon ja voimaan. Sisäinen parantuminen, jos ei vapautta tahdota, johdattaa mielivaltaan, sekasortoon ja siitä seuraavaan taantumukseen, on totuus, jota monien nykyajan yhteiskunta-uudistajain on vaikea käsittää, ja kuitenkin on se horjumaton sosiaalinen totuus, jota ei voida ylimielisesti sivuuttaa.

Emäntäliiton sihteeri.

„Vastaus edelliseen.

Hufv. n:ssa 141 on Emäntäliiton sihteeri väittänyt, että en ole käsittänyt pakkokeinin ja vapaaehtoisen sopimuksen väliä ja että Emäntäliitto on lausunut ainoastaan toivomuksen vuosipalveluksesta. Mitä muuta he olisivat voineet tehdä? Sitäpaitsi on sopimus emännän ja palvelijan välillä tulkittu vapaaehtoiseksi silloinkin kun laki määrää vankeusrangaistuksen niille, jotka eivät tahdo alistua pakkopalvelukseen. Erittäin valaiseva on se sihteerin lausunto, että vasta sitten kun saadaan aikaan lainvoimainen vapaasopimus, esimerkiksi puolen vuoden, vasta silloin on emäntä levollinen sovinnollisesta yhteistyöstä kodissa, sillä sinä aikana voi ajattelematon kiusanteko rauhallisesti jatkua, sillä palvelija on sidottu — lailla.

Sihteeri ei näy ollenkaan tuntevan palvelijattarien toimialaa, koska hän sanoo, että meidän ainoana tehtävänämmä on opettaa palvelijoita vaatimaan suurempaa vapautta ja korkeaa palkkaa ilman että heitä opetettaisi käsittämään että heidän täytyy olla taitavia siinä ammatissa minkä ovat ottaneet tehtäväkseen. Hän ei ole edes kuullut, että palvelijataryhdistys on usein keskustellut ammattikoulun välttämättömyydestä, sekä että sitä varten on olemassa pieni pohjarahasto, jonka hyväksi parhaillaan valmistellaan arpajaisia; että palvelijain työ tässä suhteessa menee vitkallisesti eteenpäin, voi ymmärtää ainoastaan se, joka tuntee heidän olosuhteitansa.

Sihteeri sanoo vielä, että allekirjoittaneen agitatiooni vie siihen, että emännät koittavat tulla toimeen niin vähillä palvelijoilla kun mahdollista. Palvelijat tietävät varsin hyvin että osa emäntiä on jo kauan, aivan sihteerin sanain mukaan, harjoittanut kosta, mutta toisella tavalla kuin sihteeri sanoo, nimittäin, että kahden henkilön työ kodissa säilytetään yhdelle henkilölle, tai mikä pahempi puolikasvaneen tytön harteille (emännät sen pahempi eivät ole itse ryhtyneet työhön). Muutamat sitkeimmät emännät ovat koittaneet tyttäriensä tai jonkun madamin avulla tulla toimeen, mutta ovat muutaman viikon kuluttua siirtyneet vanhaan järjestelmään, koska apurit tekivät lakon. Heiltä loppuivat voimat. Sairaalan päiväkirjat ja lääkärein muistiinpanot puhuvat tästä puolesta synkkää kieltään. Senlainen on niiden palkka, jotka nöyrästi tekevät mitä emännät vaativat. Minne he sitten joutuvat, pitäisi »Teidän tietämän».

Toiset kohdat sihteerin kirjoituksessa eivät ansaitse vastausta».

PALVELIJAT VAATIVAT SUOJELUSLAKIA.

Yhdistyksessä oli usein ollut keskustelun aiheena alaikäisten palvelijain asema. Yleensä oltiin sitä mieltä, että palvelijain alin ikäraja olisi laissa määrättävä samaan tapaan kun teollisuusosalalla. Palvelijain yleisessä edustajakokouksessa v. 1909 käsiteltiinkin kysymystä ja siinä päätettiin vaatia palvelijoille samansuuntaista suojeluslakia kuin teollisuusosalalla.

Kysymyksen johdosta toimeenpanivat Palvelijataryhdistys ja H. T. Y. Palvelijatarosasto yleisen palvelijain kokouksen tammikuun 25 p. v. 1910. Kokous, jossa oli toistatuhatta palvelijaa, hyväksyi seuraavan lausunnon:

»Kokous lausuu että palvelija-ammattilaiset ovat tunnustettavat lain edessä saman arvoiseksi kuin muutkin kansalaiset, ja

että lain on turvattava palvelijain työvoiman väärin käyttöä samalla tapaa kun teollisuusväestön, se on erikoisella suojeluslailla. Kokous lausuu toivomuksenaan, että sosialidemokratisen eduskuntaryhmän on koetettava vaikuttaa niin että saadaan palvelijoille erikoinen suojeluslaki, jossa :

1) alin ikäraja palvelukseen otettaissa olisi määrättävä 15 vuotta, ja että 15—17 palvelijoilla työpäivä ei saisi olla 6 tuntia eikä 17—19 vuotiaan 8 tuntia pitempi sekä että alaikäisellä ei saa teettää niin raskaita töitä, että siitä olisi vaaraa hänen terveydelleen;

2) 19 vuotta täyttäneen palvelijan työpäivä ei saa olla 10 tuntia pitempi, järjestettynä siten, että työ ei saa alkaa ennen klo 7 aamulla, eikä jatkua jälkeen klo 8 illalla;

3) ylityöstä on maksettava 40 p. tunnilta;

4) sunnuntaisin on palvelijan saatava vapaata joka toinen aamu- ja joka toinen iltapäivällä.

Pyhätyö supistettava vähintään 6 tuntiin;

5) jos on välttämätöntä erikoistapauksissa olla työssä yöllä, on palvelijan saatava vastaava lepoaika päivällä;

6) kesälepoa on palvelijoille, jotka ovat vähintään puoli vuotta perheessä palvelleet, annettava kaksi viikkoa täydellä palkalla.»

Että näin pitkälle menevien vaatimusten esittäminen herätti huomiota oli luonnollista, ja kaksi päivää myöhemmin olikin Hufv. heti kirjoitus osotettu persoonallisesti Miina Sillanpäälle, mutta kun asia koskee niin tärkeätä asiaa julkaisemme tämänkin väittelyn:

»Palvelijakokouksen uutisen johdosta perjantain lehdessä, tahtoisin kysyä kuinka Miina Sillanpää ja hänen kannattajansa luulevat perheen emäntien monen lapsen kanssa tulevan toimeen, jos palvelijat tekevät työtä ainoastaan 6—8 tuntia päivässä, ja kuinka me sitäpaitsi näinä kalliina aikoina voimme maksaa 40 p. ylityöstä. Kuinka minä ja moni muu minun kanssani, joilla on virka tai liike, jossa heidän on oltava suurin osa päivästä, voivat tarkastaa kuinka monta tuntia palvelija työskentelee ja kuinka monta tuntia menee puhumiseen. Entä ne emännät, jotka ovat kotona. Onko tarkoitus, että he seisovat kello kourassa joka ison työn alkaessa ja lopetettaessa, jotta sitten voisivat laskea kaikki koko- ja puolitunnit yhteen? Eli aiotaanko ruoka- ja kahvitunnit laskea työaikaan.

Ei, esittääkö hyviä ja käytännöllisiä uudistuksia, niin me olemme mielellämme mukana niitä toteuttamassa, mutta alkää koittako estää niiden työhalua, joilla sitä vielä on, ja tehkö heitä semmoisilla ehdotuksilla kun käsillä oleva laiskemmiksi ja hulluimmiksi kun he. ennestään ovat. Kun minulla on hyviä palvelijoita, teen minä kaikki mitä voin ilahuttaakseni heitä ja koitan helpottaa heidän työtään minkä voin.

Annan myös vapautta milloin tahansa he sitä pyytävät, eikä ole tärkeitä tehtäviä. Minä olen varma, että jokainen sivistynyt emäntä tekee samoin.

Svenska.

Tämän lisäksi oli heti sen jälkeen:

»Vieläkin muutama sana Miina Sillanpäälle.

Aikaisemmassa lausunnossa ihmetteli »Svenska», onko emännän scisottava kello kädessä saadakseen tietää milloin palvelija on tehnyt 6—8 eli 10 tuntisen työpäivänsä, mutta sillä asialla on toinenkin puolensa, joka painavammilla syillä puhuu sitä vastaan. Ja se on palvelijain omalta näkökannalta. On paljon perheitä, ainakin maaseudulla ja pikkukaupungeissa, jotka pitävät enempi palvelijoita kun välttämättä tarvitsevat. He voivat antaa näille työtä, mutta voivat myöskin pienillä muutoksilla perheessä olla niitä ilman. Kumpaistako menettelyä he tulisivat noudattamaan teidän ehdottamillanne muutoksilla, tarvitsee tuskin ottaa huomioon. Nytkin on ainakin paikottain enempi palvelijoita kun on paikkoja, ja nyt saa kumminkin sekä oppineet että oppimattomat paikkoja. Mutta jos tulisi vain muutamia työtunteja, niin minä luulen, että silloin ainoastaan taitavat palvelijat saisivat paikkoja, sillä minä en luule, että kukaan emäntä ottaa palvelijaa 6 tunnin työajalla, jos hän ei mitään osaa, joka meillä on tavallista. Pitääkö emännän käyttää nämä 6 tuntia palvelijan opettamiseen tai tehdä itse työt. Ainakin minä tekisin itse työni. Mitä minä silloin tekisin palvelijalla? On vissejä perheitä, jotka ovat pakoitettuja pitämään apulaista, joskin harvempia kun ennen. Mutta, jotka täten saisivat paikkoja, olisivat vain muutamat siihen suureen lukuun verraten, jotka jäisivät paikatta. Minä luulen, että ne ovat palvelijat itse, jotka tästä uudistuksesta etupäässä tulisivat kärsimään. Onneksi heille ei tänlainen uudistus tule käytäntöön niin kauvan kun on suuri joukko niitä, jotka aivan taitamattomina ovat pakoitettuja etsimään itselleen palvelusta. Vaaditaan taitoa ja tottumusta, jotta muutamassa tunnissa voi järjestää työnsä. Ei, antakaa meille kunnollisia ja hyviä palvelijoita, sillä myöskin emännät ovat oikeutettuja vaatimaan uudistuksia, — ja silloin voidaan työpäiväkin lyhentää kun tarpeeton vitkastelu vältetään; me tulemme tyytyväisiksi palvelijoihimme ja he meihin.

Pikkukaupungin Martta.

Tähän vastasi Miina Sillanpää:

»Vastaus nimimerkille »Svenska» ja »Pikku kaupungin Martta».

Hufv. tanmik. 31 p. on »Svenska» ja saman lehden helmik. 9 p. nimimerkki »Pikku kaupungin Martta» tehnyt allekirjoittaneelle kysymyksiä, joihin koitan antaa lyhyen vastauksen.

»Svenska» kysyy, kuinka emännät monen lapsen kanssa tulevat toimeen, jos heidän palvelijansa työskentelevät ainoastaan 6--8 tuntia päivässä. Tämän johdosta kysyn »Svenskalta», onko teillä tarkoitus pitää ainoastaan alaikäisiä palvelijoita, koska kokous-uutisessa mainittiin että aikuisten työpäivä on oleva 10 tuntia, mutta koska »Svenska» puhuu vain 6--8 tunnin työpäivästä, on siis kysymys ainoastaan alaikäisistä. Sen puolen olemme mekin ottaneet huomioon, sillä yhä enemmän muuttuu palvelijaluokka alaikäisiksi. Ja kun perheissä, jossa on kuten »Svenska» sanoo, monta lasta, pidetään alaikäisiä palvelijoita aivan rajoittamattomalla työajalla, niin siellä tarvitaan suojelulaki, jolla estetään alaikäisten palvelijain liikaa rasittumista. »Svenska» näkee palvelijassa ainoastaan välttämättömän työkoneneen, jota perheessä tarvitaan. Me sitä vastoin näemme nuorissa työtovereissamme ihmisalkuja, joiden terveyttä ja kehitystä täytyy suojella ja ohjata oikealle tolalle, aivan samojen periaatteiden mukaan kun varakkaampien yhteiskuntaluokkien lapsien. Sillä minä olen vakuutettu ettei Svenska eivätkä muutkaan emännät ota palvelijaa, jonka terveys on pilalla. Ei, kyllä nämä saavat yhtyä siihen suureen köyhälistön joukkoon, jotka täyttävät köyhäin talon.

»Svenska» kysyy, kuinka emäntä voi valvoa kuinka monta tuntia työskennellään ja kuinka monta tuntia puhutaan? Jos emäntä ei ollenkaan luota palvelijaansa, eikä osaa järjestää töitä; jos hän antaa kymmenen käskyä samalla kertaa antamatta aikaa niiden toimittamiseen, on sanomalehden palstoilla mahdotonta selostaa, miten senlaisen kodin työt olisivat tehtävät. Sitä vastoin on koteja, joissa työt järjestetään ajan mukaan ja joissa nyt jo noudatetaan kokouksessa ehdotettua järjestelmää. Minä olen ajatellut itse puolestani seuraavaa järjestelmää. Aamuuskareille 4 tuntia, päivällistoimille 4 ja iltatoimille 2 tuntia. Luonnollisesti järjestyy aika eri perheissä eri tavalla. Että ruoka-aikaa ei lueta työajaksi, on luonnollista.

»Pikku kaupungin Martta» tekee myöskin allekirjoittaneelle muutamia kysymyksiä antaen samalla ymmärtää että hän puhuu palvelijain puolesta. Jos hän itse uskoo sanottavansa, on hän todellakin »pikkukaupunkilainen».

Kirjoittaja nimittäin sanoo, että on ainakin maaseuduilla ja pikkukaupungeissa niitä, jotka pilävät useampia palvelijoita kun välttämättä tarvitsevat. Jos niin on, jos kodeissa on useampia palvelijoita kun välttämättä tarvitaan, niin mikä siellä estää ottamasta uudistusta käytäntöön? Jos palvelijoita on useampia kun välttämättä tarvitaan, niinkuin kirjoittaja väittää, niin siellähän

voivat palvelijat vuorotella ja kuitenkin tulevat kaikki isiltä perityt vaatimukset täytettyä. Eli käytetäänkö näinkin suurissa kartoissa ainoastaan alaikäisiä?

Erittäin kauniiseen valoon asettaa kirjoittaja emännät väittämällä, että vaikka on ainakin toisin paikoin enempi palvelijoita kun tarvitaan, niin saavat kuitenkin niin »oppimattomat kun oppineetkin paikkoja». Jotavastoin uuden ehdotuksen aikana ainoastaan »taitavat» saisivat paikat.

Niinä vuosina kun allekirjoittanut on ollut tilaisuudessa seuraamaan emäntäin menettelyä, en ole vielä tavannut *yhtään ainoaa*, joka olisi ottanut taitamattoman, jos samaan aikaan ja samalla palkalla olisi ollut taitava saatavissa. Vissit emännät aina hakevat juuri maalta tulleita palvelijoita. Heidän menettelynsä ei kuitenkaan johdu jalomielisyydestä. Kirjoittaja koittaa vielä peloitella palvelijoita työttömyyden peikolla, yrittäen todistaa, että jos palvelijat eivät vaadi työpäivän rajoitusta, niin saavat edelleen sekä oppimattomat että oppineet paikkoja. Kirjoittaja tulee samaan johtopäätökseen kun eräs Helsingin kaupungin valtuuston jäsen, joka väitti että työttömyys johtuu siitä, että työläisillä on liian lyhyt työpäivä. Senlaista johtopäätöstä en ymmärrä enkä luule monen palvelijan sitä ymmärtävän, joten olisimme kiitollisia jos kirjoittaja sen meille selittäisi.

Lopuksi huudahtavat molemmat kirjoittajat: »Antakaa meille hyviä ja kunnollisia palvelijoita» ja esittää »hyviä ja terveitä uudistuksia, niin me olemme kernaasti mukana niitä käytännössä toteuttamassa». Tähän tahdon vastata Ellen Keyn sanoilla:

»Kuinka voidaan vaatia että juuri työväen puolue olisi maailmanhistoriassa ensimmäinen joka pidättäytyisi toimimasta kunnes olisi saavuttanut erehtymättömyyden. Kuinka voidaan työläisiltä vaatia täydellistä aatelismieltä, jota ei yksikään aateli ole koskaan omannut».

»Vastaus Miina Sillanpäälle.

Kun minä niinkuin M. S. näen Teidän nuorissa työvereissa ihmisalkuja, joiden terveyttä ja kehitystä pitää suojella ja ohjata, pyydän Teitä laittamaan tulevan suojelulakinne senlaiseksi, että se antaa emännälle oikeuden pidättää alaikäinen palvelija kotona levolla jälkeen klo 10 illalla. Sillä enimmät voimat kulunevat sen jälkeen niiltä, se t. s. useammilta, jotka tahtovat juosta ulkona öisin. Tiedän, että olen antanut palvelijoilleni vapautta iltaisin, esim. klo 7, mutta silloin eivät he ole tahtoneet mennä ulos, mutta kylläkin klo 10 aikaan illalla kirjettä postiin viemään, jolla tiellä ovat olleet aina klo 1 ja 2 yöllä. Tästä

ovat seuraukset pian näkyneet sitten kun ovat tulleet toisten palvelukseen. Minulla on ollut ainoastaan 2 alaikäistä palveluksessani, mutta olen saanut heistä yllämainitun kokemuksen.

Että palvelusluokka yhä enempi muuttuu alaikäiseksi, on ilahuttavaa kuulla. Ehkä me aikaa myöten saamme kunnollisia palvelijoita, kun he aikanaan saavat oppia. Ei M. S. tarvitse luulotella, että työläisperheistä tulevat alaikäiset ylimalkaan voivat paremmin saadessaan kauvan olla kotonaan vetelehtimässä kaiket päivät, antaen äitinsä työ-kennellä. Jos hän tulee aikoinaan ulos ja saa paikan, oppii hän, jos ei muuta niin ainakin järjestystä, jota oppia hän kyllä tarvitsee, sillä ei se ole ollenkaan tavatonta nähdä palvelijan esim. vetävän sukan reijän kokoon rullalangalla, ompelevan valkoseen vaatteeseen nappia mustalla langalla j. n. e.

M. S. otaksuu, että minä katson palvelijaa välttämättömäksi työ-koneeksi, ja minä tunnustan, että hän on minulle välttämätön niinkauvan kun minulla on pieniä lapsia, mutta myöskin välttämätön paha niinkauvan kun hän ei tahdo oppia tekemään töitään kunnollisesti ilman muistutusta. Onko M. S. mahdollisesti nähnyt, että joku palvelija olisi tomtuttanut kunnollisesti; minä en ole nähnyt. Työkonetta ei löydy minun sanakirjassani, se on ainoastaan Teidän mielikuviuksessanne.

On selvää, että minä, enempi kuin muutkaan emännät, en ota palvelijaa, jonka terveys on murtunut. Sillä kun kerran maksaa palkan, antaa asunnon ja ravinnon, tahtoo luonnollisesti työtä vastineeksi, (niinkauvan kun en ole koroilla eläjä). Mutta olen minäkin ilman valitusta pitänyt 3, sanoo 3, raskauden tilassa ollutta palvelijaa palveluksessani, kunnes ovat menneet sairashuoneelle, ja paitsi heidän suurta palkkaansa, antanut vaatteita pienokaisille. Kiitokseksi tästä on yksi palattuaan sairaalasta varastanut minulta. On huomattava, että nämä ovat olleet raskaina ennenkuin ovat tulleet minulle palvelukseen.

Nyt minulla, ilahuttavaa kyllä, on kaksi palvelijaa, joihin minä voin täydellisesti luottaa. Heidät tahdon minä asettaa loistavaksi poik-keukseksi suuresta palvelijain laumasta. En ole kuullut kenelläkään olleen palvelijaa, johon olisi voinut luottaa, erittäinkin kun koko päivän täytyy olla poissa kotoa. Ei ilman aiheita ole syntynyt sananlasku: -kun kissa on pois, tanssivat hiiret pöydällä-.

Minä olen oppinut, että järjestyksellisessä kodissa sanotaan aamulla, mitkä työt ovat tehtävät päivän kuluessa, paitsi tavallisia, ja toteutan sitä myös käytännössä.

M. S. kokemus niistä järjestelmällisistä kodeista, joissa Teidän uudistukseenne jo on toteutettu, supistuu luultavasti Teidän omaan, kuten otaksun lapsettomaan kotiinne, ei niihin todellisesti järjestelmällisiin erikoisiin ruotsalaisiin koteihin, joiden emännät jos kutkaan ovat päteviä ja myös tunnettuja siitä, että osaavat järjestää työt. Juuri sentähden, että me emännät, Teidän ehdotuksestanne päättäen ymmärrämme, että ette kuulu meidän luokkaan, katsomme me ehdotukseenne mitättömäksi.

Eli ajatteletko, että tulevaisuudessa on poistettava lapset maailmasta?

Siinä tapauksessa on M. S. tehtävä uudistus ensin palvelijoissa, etteivät ne auttaisi yhteiskunnan lisääntymistä. Kaikilla rouvilla, joiden kanssa olen puhunut, on ollut jokaisella yksi, minulla kolme sitä lajia palvelijaa.

Svenska.

Kun laaditaan laki, pitäisi sen olla senlainen, että sitä myöskin voidaan seurata. Miina Sillanpään ehdottamalla lailla on niin paljon puutteellisuksia, jotka etupäässä tulevat koskemaan juuri palvelijoita itseään, joten niiden, jotka tahtovat sen viedä lävitse, olisi tarkastettava sitä kaikilta puolin ennenkuin täydellä todella työskentelevät sen toteuttamiseksi. Meidän kotimme ovat tähän asti olleet myöskin meidän palvelijaimme koteina. Pitääkö palvelijan nyt uuden aikajaon mukaan asettuman ammattityöläisen asemaan. Siinä tapauksessa hän myöskin kadottaa kodin tuottamat mukavuudet. Yhteistä lakia kaikkia koteja varten ei voida laatia, sillä niin monta kuin on kotia, on myöskin tapaa, niin monta kuin on palvelijaa, niin erilaiset ovat myöskin heidän kykynsä, taipumuksensa ja luonnonlaatunsa. Niiden 40 vuoden ajalla kuin minä olen ollut emäntänä, osittain maalla, osittain pikkukaupungissa, luulen saavuttaneeni suuremman kokemuksen näissä asioissa kuin Miina Sillanpää.

Suuri osa palvelijan työstä koituu samalla kertaa hänen omaksi hyödykseen. Silloin kuu lapsenhoitaja valvoo lapsen nukkuessa, on hänellä usein oma käsityö tehtävänä. Kun sisäkkö lähetetään ostoksille, toimittaa hän usein omia asioitaan joko ompelijalle tai suutarille samalla kertaa. Kun keittäjä laittaa ruokaa kaikille perheenjäsenille sekä siistii keittiön ja palvelijain yhteisen huoneen, tekevät he samalla myöskin omaa työtään. Tämän lisäksi tulee erilainen lahjakkuus eri palvelijoilla. Minulla on ollut palvelijoita, jotka ovat tehneet yhdessä tunnissa saman kuin toiset kolmessa — miten tämä lasketaan? Sen lisäksi ei Miina Sillanpää ole luultavasti ajatellut, eli tahtonut ajatella sitä suurta joukkiota laiskoja, ajattelemattomia palvelijoita, jotka eivät välitä saada töitään tehdyksi määrättyssä 10 tunnissa, vaan venyttävät työtään, voidakseen ansaita ehdotetut 40 p. ylityötunnilta.

Sitten tulee tässä ehdotuksessa vielä yksi erittäin ajateltava kohta, joka ensin tulee vaiingoittamaan palvelijoita. Ennenkuin emännät tulevat nämä ehdot hyväksymään, tulevat he erottamaan mahdollisen suuren määrän palvelijoita, josta seuraa työttömyyttä, joka tuottaa suurta vaaraa kodittomille ja työttömille nuorille tytöille. Tosin on jokaisella kodilla aikoja, jolloin työt kodeissa kasaantuvat, kun tulee n. s. suursiivous, mutta tällä välin on taas aikoja, usein viikkokausia, jolloin työt palvelijoilla supistuvat alle 10 tunnin päivässä. Jokainen hyvä emäntä on tähän saakka ja tulee myös vastaedes sopimaan hyvien ja ahkerien palvelijainsa kanssa siitä, että vapaampi aika korvaa kiireellisemmän. Emännän oma työ on myöskin riippuvainen jokapäiväisistä seikoista.

Niinkuin edellä on viitattu, on kodeissa suuri joukko senlaisia töitä, jotka ovat samalla sekä isäntäväelle että palvelijoille eduksi, niin että on vaikea tehdä rajaa niiden välillä. Edellisenä talvena ompelin palvelijattarelleni tusinan paitoja, puhumatta niistä lukemattomista puse-roista ja hameista, joita olen heille leikannut ja avustanut neulomaan. Että tässä aina voitaisi erottaa emännän ja palvelijan työtunnit on yhtä mahdotonta kuin epäkäytännöllistäkin ja saattaa se aikaan epäsovia, sekoitusta.

Kieltämättä on koteja, joissa palvelijan asema on huono, mutta ei ole mitään alaa, jossa olosuhteet eivät voisi muodostua huonoiksi;

mutta jokaisen velvollisuus olisi silloin tehdä voitavansa epäkohdan korjaamiseksi.

Ylläolevasta on jo paljon sanottu tätä ennen; kuitenkin näyttää, että olisi tarpeellista sanoa se yhä uudestaan ennenkuin se ymmärretään vastapuolueilta.

Varoitava sana Miina Sillanpäältä niille monille nuorille huolimattomille, taitamattomille ja ynsuille nuorille tytöille, jotka vaativat yhä suurempia vapauksia, olisi paremmin paikallaan, kun että yhä kiihottaa heitä emäntiänsä vastaan.

Vanha perheen emäntä.

»Vieläkin muutamia sanoja »Svenskalle».

»Svenska» on rakentanut vastauksensa yksinomaan omiin kokemuksiinsa, joista hän vetää johtopäätöksiä. Ja sen mukaan, mitä »Svenska» on kokenut, on koko palvelijaluokka niin rappiolla, että ei voi tulla kysymyksenkään heitä puolustaa, vielä vähemmän ehdottaa heille suojeleluseja. Tällaisilla perusteilla asioita käsitellä ja vetää johtopäätöksiä, on enemmän kuin yksipuolista. Voisinhan minäkin esittää hyvin räikeitä esimerkkejä emännistä, mutta mitä sillä voitettaisi. Ei mitään muuta kuin että oma persoonallinen katkeruus saisi purkautua ja samalla saisi tuoda oman hyvytensä ja toisten huonouden esiin. Asialla on periaatteellinen puolensa, joka ei riipu pienimmässäkään määrässä siitä, ovatko palvelijat tai emännät hyviä tai huonoja, onko se tai se onnistunut valinnassaan; yksilöt, olkoot kuinka tärkeitä tahansa, ovat kuitenkin yksilöitä. Ja tässä enemmän kuin muualla pitää paikansa sananlasku: »Järjestelmä muodostaa yksilöt».

Palvelijain huonoutta valitetaan, mutta kuten jokainen tietää, on tämä valitus yhtä vanha kun palvelusammattikin. Meidän kirkkoisämme Lutherus kirjoitti aikoinaan jyriseviä kirjoituksia huonoista palvelijoista sanoen m. m.: »Ei ketkään ole nyt petollisempia ja kiusallisempia, yksin silloinkin kun heitä kohtuudella rankaistaan, kun palvelijat». Ja sama valitus erimuotoihin puettuna uusiintuu tänäkin päivänä. Ja kaikkina aikoina vedotaan aikaisempiin oloihin, »siihen vanhaan hyvään aikaan», jolloin kaikki oli paljon parempaa kuin nykyään.

Mitä tämä todistaa? Mielestäni sitä, että tällä alalla samoin kuin muillakin uusiintuu sama ilmiö, ettei tahdota erottaa metsää puista. Tuomitaan omien katkerien kokemusten perusteella, ottamatta yleisiä näkökantoja huomioon. Eiköhän olisi syytä ottaa selvää, eikö vika voi olla jossain muualla kuin palvelijain ehdottamassa »huonouudessa». Sillä ei suinkaan »Svenska» tahdo väittää, että palvelijat kaikkina aikoina, samoinkuin nytkin, olisivat aivan erikoista rotua, huonompia kun kaikki muut ihmiset, ja suuremmissa määrässä parantumattomampia kuin muut.

»Svenska» vaatii, että palvelijain pitäisi niin aikaisin kun mahdollista ryhtyä palvelukseen, jotta emännällä olisi tilaisuus heti lapsuudesta alkaen opettaa heille järjestystä. Mutta niinhän on tapahtunut tähänkin asti. Köyhälistön tyttäret ovat — valitettavasti kyllä — olleet pakoitettuja jo 8—10 vuotiaina rupeamaan palvelukseen. Mutta tuloksiin ei »Svenska» ole tyytyväinen. Mitä takeita on »Svenskalla» siitä, että emännät tästä lähtien onnistuisivat paremmin, kun tähän asti-

nen on näin huonoja hedelmiä tuottanut. Ja mitä tuohon kasvustusjärjestelmään tulee, on se usein niin ja näin, sillä joka talon järjestelmä on erilainen. Usein tapahtuu, että palvelija oltuun useamman vuoden paikassaan emäntänsä täydelliseksi tyytyväisyydeksi, ei toisessa paikassa kelpaa mihinkään. Maku ja vaatimukset ovat niin erilaiset. Kun yhdessä paikassa vaaditaan siisteyttä siinä määrässä, ettei suursiivous koskaan lopu, niin toisessa paikassa vaaditaan joutumista, siisteyteen ei panna niin suurta painoa. Palvelijan pitäisi oleman enemmän kuin ihmisen, voidakseen täyttää kaikkien emäntien oikut ja vaatimukset.

Eräs vanha lapsirikkaan perheen emäntä, joka lukeutui Suomen ruotsalaisiin, en tosin tiedä oliko hän »spesiella», lausui kerran allekirjoittaneelle, että hän ei ole vielä koskaan saanut oikeen huonoa palvelijaa. Eiköhän sananlasku: »niinkun metsään: huutaa, niin metsä vastaa» pidä jonkun verran paikkaansa. Yksipuolinen ystävällisyys ei voi kauvan kestää.

Kuvaavata »Svenskan» maailmankatsomukselle on se ilo, minkä hän tuo esiin siitä, että palvelustuokka yhä enempi ja enempi muuttuu alaikäiseksi. »Svenskan» mielestä riittää työväelle se, että he oppivat tekemään — työtä. Yleissivistystä eivät he tarvitse. On minulle tosin ennenkin joku perheen emäntä avonaisesti tunnustanut, että kyllä tyhmä palvelija sentään on parempi kuin järkevä, sillä se ei ymmärrä mitään vaatia. Ja tässä lauseessa on kokonainen selitys siihen, miten eräissä piireissä palvelijakysymystä katsellaan. Siitä huolimatta uskallan edelleen olla sitä (entiselle piialle kylläkin kapinallista mielipidettä), että työväen perheistä tulevat alaikäiset tarvitsevat lainsuojaa, jotta he saisivat tilaisuuden koulun käyntiin, jota »Svenska» tosin kutsuu »vetelehtimiseksi». Tuntuu enempi kuin omituiselta, että kun kansan poljajerroksissa pyritään tilaisuuteen hankkimaan edes alkeistietoja, niin yläluokka asettuu sitä »Svenskan» tavalla ivaten vastustamaan.

Päävalttina »Svenskan» hyökkäyksessä on palvelijain oletettu kevytmielisyys ja taipuvaisuus yöjuoksuun. Surullista kyllä, ovat palvelijat nykyaikana vielä enempi kun muut kiusauksessa ja enempi kun toiset turvattomia sitä vastaan. Eikä asia ole sillä autettu, että saadaan yöjuoksu lopetettua. On niin paljon koteja, joissa talon herra tai nuori herra omaa suojattomalle palvelijalle kylläkin tuhoisan taipumuksen. Ja kun ei palvelijalla ole varaa kuten hänen parempiosaisilla kanssasisarillaan matkustaa ulkomaalle »uumpisuolen leikkausta varten», on hän pakoitettu näyttämään »Svenskalle» esimerkkiä palvelijaluokan siveellisestä rappeutumisesta.

Myönnettäköön, että palvelijakysymys on kylläkin vaikeasti ratkaistavissa, sillä se on yhteydessä tuhansien muiden yhtä vaikeasti ratkaistavien kysymysten kanssa. Mutta sillä, että moititaan palvelijoita, ei voiteta mitään; täytyy kajota itse järjestelmään.

Lopuksi sanoo »Svenska», että kokouksessa ehdotettu uudistus täytyy rajoittaa minun, kuten »Svenska» otaksuu, lapsettomaan kotiin. Tähän talon huomauttaa, että minulla ei ole kotia siinä merkityksessä, kuin tässä on kysymys. Ne sukkeluudet ja enempi tai vähempi liikkeet olettamukset, joilla »Svenska» on katsonut arvolleen sopivaksi kaunistaa kirjoituksensa, jätän kernaasti omaan arvoonsa. Jos ne huvittavat niitä »erikoisia ruotsalaisiin koteihin kuuluvia emäntiä», suon heille sen ilon hyvin mielelläni.

Näiden hyökkäysten jälkeen ilmestyi Hufv. palstoille vielä 5 p. toukok. yksi kirjoitus, jossa peitetyin sanoin annetaan ymmärtää, että »Svenskan» ynnä muiden samantapaiset hyökkäykset ovat häpeäksi vieläpä vahingoksikin emäntien arvolle, ja että olisi parasta hillitä itsensä. Kirjoitus kuului:

»Palvelijakysymyksestä.

Hämmästyksellä saa nykyään lukea väittelyjä palvelijakysymyksestä. Ennen muinoin tapasivat emännät moittia palvelijoitaan kahvekkereissa. Nykyaikana on tapana vuodattaa sydänsurunsa sanomalehden palstoilla. Emännät valittavat vaikeasti ratkaistavaa palvelijakysymystä. Minä en ole koskaan kuullut kansakoulunopettajain valittavan vaikeasti ratkaistavaa kansakoulukysymystä, siitä huolimatta että heillä on opetettavana ja ohjattavana 30—40 oppilasta käsittävä luokka ja huomioonotettavana yhtä monta kotia, eli sairaanhoitajattarien, tai sairaskotien johtajattarien, joilla on monta sairasta hoidettavana ja samalla pidettävä silmällä aihhoitajia ja palvelijoita. Ulkomaalta lienee tavallista, että perheessä pidetään suurempi määrä palvelijoita, ilman että mitään valitusta kuulee. Meikäläisten emäntien Elsa Törnestä aina pikkukaupungin rouviin asti on vaikea tulla toimeen muutamien palvelijain kanssa. Kirjoitus- ja painomuste valuu virtoina valitusvirsiä ja »piikkain» vikoja ja vajanaisuuksia esitettäessä. Ovatko ne pienet olot, jotka kasvattavat pikkumaisia ihmisiä tai mikä se on joka saattaa emännät näkemään palvelijat niin huonoina.

On yksi keino palvelijakysymyksen ratkaisemiseksi, nimittäin: suurempi ammattiopetus ammattikouluissa, jotka ovat vuorovaikutuksessa työläiskotien kanssa. Enemmän edesvastuuntunutta, enemmän tarmoa työssä kun on kysymys perustuksen laskemisesta lasten tulevaisuudelle. On niin mukavaa saada lapset sijoitettua herrasväelle palvelukseen. Siellä ne saavat, kuten N. sanoo, asunnon, lämmön valon, ylläpidon, vaatteet ja lahjoja — ja tulevat tämän kautta kodin välttämättömäksi pahaksi. Sitä minkä he voivat antaa vastineeksi ei juuri voida työkse kutsua. Sen ajan joka menee ohjatessa ja opettaessa niiden töiden tekemisessä, jotka tulivat hullusti tehdyksi, voisi emäntä käyttää kodin töiden tekoon. Olisikohan taloustointen tekeminen sivistyneen emännän ja neidin arvoa alentavaa. Tarvitaan yhtä paljon tietoa ja taitoa kodin hoidossa, kun konsanaan kirjoituskoneen tai telefontikeskusaseman. Ja minä menen vielä pitemmälle. Moni sivistynyt tyttö tunlisi itsensä varmaankin paljoa onnellisemmaksi seisossaan hellan edessä, tai lastenhoitajana iloisen lapsilauman keskuudessa, kuin konttoripulpetin tai telefontinkoneen ääressä. Ja jos työläisperheet, sen sijaan että lähettävät lapsensa kodista nuorella iällä ja aivan liian aikaisin asettavat heidät kiusausten alaisiksi, antaisivat heidän nauttia kodin suojeluksesta kunnes ovat tulleet kehittyneempään ikään, jolloin luonne on vakiintunut, vähenisi taitamattomien palvelijain lukumäärä osaltaan. Työläiskodeissa pitäisi opettaa lapsille joku ammatti, joka heidät elättäisi ja tyttöjen, joilla on taipumuksia taloustoimiin, — sillä halua ja taipumusta tarvitaan sellaiseenkin halveksit-

tuun toimeen kun on palvelijan toimi; ei kukaan ole piiaksi syntynyt vain sentähden, että on työläiskodista, — pitäisi opetettaman palvelijakouluissa. Palvelijain ammattioppia pitäisi kohotettaman, mutta se jää emänniltä tekemättä. Emännät eivät voi kehittää palvelijoitaan, sen he ovat suurella melulla sekä kokouksissaan että sanomalehdissä palvelijoita moittiessaan julkituoneet. On vaadittu, että Miina Sillanpää esittäisi palvelijoille emäntien vaatimukset, vaan ei häntä — ainakaan vielä — ole nimitetty piikain ylitarkastajaksi.

Enempi ammattiopetusta talouskouluihin, työläisperheisiin kohdistettava enempi herätystyötä edesvastuutunteen herättämiseksi lastensa tulevaisuudesta ja palvelijakysymys ratkeaa yleiseksi tyytyväisyydeksi. — Niin luulee ainakin yksi

Maria.

*Vaatimusta vappuvapaudesta vastustetaan. *)*

Vapautus työstä Vapunpäivänä. Viime aikoina on yhä enemmän ruvettu käsittämään levon ja huvituksen tarpeellisuus niille, jotka ovat kovassa työssä. Tämä etu on myös hankittu useimmille työntekijöille, osaksi työnantajien hyväntahtoisuudesta, osaksi työntekijöiden itseottamalla oikeudella. Ainoastaan palvelijattaret ovat tätä etua vailla, sanoo neiti Sillanpää, sentähden, että ovat vain palvelijattaria.

Niin ei ole asian laita. Se ei ole sentähden, että ovat vain palvelijattaria, jotain huonompaa muka, kuin muut ihmiset, vaan juuri sentähden, että ovat palvelijattaria. Työ kodissa, niinhyvin emännän kuin palvelijattaren, on sarja tuhansia pikku-askareita. Sen tietää neiti Sillanpää sangen hyvin. Kirjan voin ostaa tänään yhtä hyvin kuin huomenna. Kenkäparin voin valmistaa huomenna, jollei se tänään valmistu. Mutta kodissa tarvitaan siivousta, ruuan laittamista, lastenhoitoa joka päivä, myöskin Vapunpäivänä. Maalla tulee tähän vielä lisäksi karjan ruokkiminen, lypsäminen y. m. s. Nya Pressenissä ehdotti muuan kirjoituksen lähettäjä, että perheen emäntä ottaisi miehensä mukaansa syömään päivällistä jossakin ravintolassa. Hän ei olisi siitä pahoillansa. Sen kyllä uskon. Pitäväthän miehet ravintolassa syömisestä. Mutta olisiko hauskaa ottaa sinue mukaansa, paitsi vaimoan, myöskin kapalolapsi, kaksivuotias ja pari koululasta? Ja jos kodissa vielä sattuu olemaan joku vanhus tai sairas, niin sitä ei voi viedä ravintolaan eikä jättää yksinkään kotiin. Palvelijattaret tekevät lakkaamatta työtä muiden hyväksi, sanoo neiti Sillanpää. Eiköhän ole asian laita sama moneen muuhunkin henkilöön nähden? Sairaanhoidajattaret, ravintolain tarjoilijattaret, astiainpesijättaret ja keittäjättaret tekevät myöskin työtä muiden hyväksi. Eivät hekään voi saada vapautta Vapunpäivänä koko päiväksi. Ei siitä syystä, että kielletäisiin heiltä ihmisarvo, vaan heidän työnsä laadun vuoksi.

Jokainen hyvä emäntä suonee mielellään palvelijattarelleen Vapunpäivänä vapautta, ja voihan sen järjestää niin, että siellä, missä on

*) Katso sivu 39.

useampia palvelijattaria, nämät voivat vuorotellen olla vapaina ja siellä, missä on vain yksi, on perheen emäntä vapaana aamupäivällä ja palvelijatar illopäivällä tai päinvastoin.

M. Furuhjelm.

Vastaus ylläolevaan: »Uuden Suomettaren n:o:ssa 109 on rouva M. Furuhjelm kirjoittanut »Palvelijoille vapaa Vappu»-nimisen kirjoitukseni johdosta, josta muutama sana.

Allekirjoittanut ei voi ymmärtää rouva Furuhjelmin kirjoitusta. Siinä sanotaan, että on monta muuta, jotka eivät voi saada vapautusta koko päiväksi. Mutta eihän palvelijoilla ollut edes vaatimusta koko päiväksi, koska he tahtoivat pysyä tosiasiajn pohjalla, ja siksi en kyhäyksessäniikään ehdottanut, että vapautta olisi annettava ehdottomasti koko päivä. Lauseeni kuului: »Palvelijain yleisessä kokouksessa lausuivat palvelijat toivomukseenaan, että perheen emännät järjestäisivät työt siten, että ne palvelijat, jotka haluavat ottaa osaa ulkoilmajuhliin, joita vietetään aamupäivällä, saisivat siilten tilaisuuden, joskaan ei koko päivää, niin ainakin osan».

Tässä palvelijain oman toivomuksen mukaan lausuttiin, että kodissa asiat järjestää tai sopii yhteisesti emäntä ja palvelija miten sopii olosuhteiden mukaan. Lohdutukseksi rouva M. Furuhjelmille mainitsen, että oli niitä palvelijoita kristillistenkin kävelyretkellä, sillä vapauden vaatiminen ei edellyttänyt, että jokaisen olisi ollut velvollisuus saapua Mäntymäelle. Palvelijat kokouksessaan eivät myöskään esittäneet vaatimustaan siinä muodossa, että vapaudesta olisivat tulleet osallisiksi ainoastaan ne, jotka kuuluvat yhdistyksiin, eikä myöskään että jokaisen olisi ollut pakko mennä ulos. Siinä sanottiin, »että ne palvelijat, jotka haluaisivat ottaa osaa ulkoilmajuhliin» j. n. e. Rouva Furuhjelm sanoo vielä: »Jokainen hyvä emäntä suonee mielellään palvelijattarelleen Vapunpäivänä vapautta». Sen me kyllä tiedämme, ja näiden rouva Furuhjelmin sanojen johdosta teemme sen johtopäätöksen, että hänkin tunnustaa olevan niitäkin emäntiä, joita ei lueta hyväiksi emänniksi. Mutta kun tiedämme, että heilläkin palvelee tyttöjä, jotka janoovat vapautta Vappuna aivan kuin nekin, jotka palvelevat hyvillä emännillä, niin tahtoivat ne, jotka tiesivät vapautta saavansa, kumminkin yhtyä vaatimukseen, sillä he rakastivat lähimmäistään niinkuin itseään.

Että palvelijain työ on lakkaamatonta työtä muiden hyväksi, ei rouva Furuhjelm koetakaan kieltää; hän tuo vain esiin, että monen muun on samoin. Kuka sitä on kieltänyt? Mutta se väite, että palvelijalla ja sairaanhoitajalla on sama *ihmisarvo*, ei

pidä paikkaansa jokapäiväisessä elämässä. Yksi todiste aivan tuores on seuraava. Viime viikolla, kun eräs keski-ikäinen palvelija meni lääkäriin Pohjois-Esplanadinkadun varrella, oli hän rohjennut mennä istumaan saliin odottaessaan sisäänpäästöä. Mutta lääkäri huomautti hänelle heti, että eteinen on hänenkaltaisiaan varten! Olisiko lääkäri tehnyt samoin sairaanhoitajalle? Minä ainakin uskallan epäillä.

Palvelijain vaatimus torstai-iltapäivävapaudesta antoi aiheen rouva Maria Furuhejmille seuraavaan sisunpurkaukseen:

„Meidän orjattaret.“

Lyhyt palanen Hufvudstadsbladetissa n:o 51 olleen kirjoituksen johdosta, »Meidän palvelijattaret».

Useammat hyvistä ja ajattelevista emännistä tunnustavat, että palvelijain tulisi saada säännölliset ja määrätty vapaapäivänsä. Muutamat emännät ovat jo vuosikausia antaneet palvelijoilleen vapaahetken joka päivä ja järjestäneet taloutensa niin, että mahdollisimman vähän on tehtävää sunnuntaisin. Toiset taas antaisivat kernaasti vapautta, mutta ovat katsoneet mahdottomaksi myöntää vapautta vissinä viikon päivänä eli vissinä tuntina päivästä.

Palvelijat ovat nyt päättäneet pyytää torstai-iltapäivää.

Allekirjoittanut, joka on 50 vuotta hoitanut taloutta ja pitänyt palvelijoita sekä maalla että kaupungissa, uskoo, että muutamia poikkeuksia lukuunottamatta voidaan suostua palvelijain vaatimuksiin.

Mutta kirjoituksessa oli yksi sana orjuus, (slaveri). Ennen kuin palvelijain piti nousta ylös kello 4 aamusin ja maalla kello 2 kun mentiin riihelle tai pellavasaunaan, kun hänen täytyi kuurata maalaamattomia lattioita öisin, kantaa vettä monta saavia päivässä, kutoa, kehrätä ja karstata joka hetki vakituisten töiden lomassa — silloin ei kukaan puhunut orjuudesta. Palvelijat söivät hyvällä ruokahalulla kuorittua maitoa, suolaisia muikkuja, perunoita ja soppalihaa. Hänellä oli punaiset posket ja tyytyväinen mieli. Hän kumarsi kiitollisuudesta vastaanottaessaan palkkaansa esim. 80 mk. vuodessa ja kaksi paria kotitekoisia kenkiä. Ja kun hän meni naimisiin, oli hänellä pieni varasto alusvaatteita, yksi peitto ja kaksi merenruohotyynyä, sekä useampia paria säästettyjä nahkakenkiä ja pieni pussi rahaa vaatekirstun pohjalla.

Nämä palvelijat palvelivat usein 20–30 vuotta samassa perheessä. Niillä oli luottamus isäntäväkeensä, jotka myös antoivat arvon palvelijoilleen ja pitivät heistä.

Huonoja palvelijoita ja huonoja emäntiä on löytynyt kaikkina aikoina.

Miten on palvelijain asema nyt muuttunut orjuudeksi?

Palvelijakomitea sanoo, että kun he vertaavat asemaansa ammattityöläiseen, huomaavat he selvästi orjuutensa.

Mikä on orja?

*) Katso sivu 41.

Monet palvelijat ovat kai lukeneet »Setä Tuomon tuvan» sekä orjuudesta Venäjällä muutama vuosikymmen sitten.

Orja tekee työtä ilman palkkaa. Hänen täytyy alistua ruumiillisen kurituksen alaiseksi. Hän kuuluu isännälleen samalla tavalla kuin hevonen tai koira. Hänet voidaan myydä, vuokrata tai lainata toiselle isännälle. Hänet voidaan vaihtaa sen kanssa, jonka isäntä määrää. Hän ei omista mitään, hän ei voi mitään säästää vanhojen päiviensä tai lapsiensä varailta. Hän ei koskaan saa jättää isäntäänsä hakeakseen uutta paikkaa. Vertaa tätä huonoimpaan alhaisesti palkattuun ja huonosti kohdeltuun palvelustyttöön meidän maassa (!).

Palvelijat vertaavat itseään ammattityöläiseen.

Hyvä. Verratkaamme!

Ulkkotyöläisnaisen täytyy kantaa muurisavea selässään ylös 4-5 kerrokseen. Tehtaalaistyttö seisoo kaiket päivät yksitoikkoisessa hermoja järkyttävässä työssä, huonossa ilmassa ja korvia särkevässä melussa. Palvelijain työ on vaihtelevaa, laittaa vuoteita, siivota, pestä astioita ja laittaa ruokaa lämpöisissä huoneissa ja hyvässä ilmassa, hän saa liikuntaa ja raitista ilmaa käydessään ostoksilla ja asioilla.

Ulkkotyöläisnainen ja tehtaantyttö asuvat toisen nurkassa, tai asuu heitä 6 yhdessä huoneessa, jossa he usein saavat maata vuoteella, joka on lattialla. Jos on kylmä, makaavat he vaatteet päällä. Minä olen heiltä itseltään kuullut, että he maanantaisin vievät hatun, saketin ja paremmat vaatteet panttiin, lunastaakseen ne ulos lauvantaina, saatuaan viikkopalkkansa.

Palvelijalla on oma huone, tahi asuu hän keittiössä. Hänellä on kunnollinen vuode, hän voi polttaa herrasväkensä puuta niin paljon kuin hän tahtoo. (?) Palvelijalla on hyvä huoneusto, ruoka ja kahvi aivan samaa kuin herrasväellä. Vähän yksinkertaisempaa siellä, missä herrasväellä ei ole varaa parempaan, mutta usein on ruoka ensiluokkaista, jollaista tehtaalaiset eivät ole edes nähneet saatikka sitten maistaneet.

Ammattityöläisillä on joko isompi eli pienempi palkka, mutta heidän täytyy sillä hankkia itselleen huone, lämpö, valo ruoka ja puhtaus.

Palvelijattarella on 15-30 mk. kuukaudessa, huone, lämpö, valo, ruoka ja puhtaus.

No, entä sitten ne vapaat illat ja pyhäpäivät. Ammattilainen saa sivustaa itseään esitelmillä niin usein kuin hän tahtoo. Hän voi mennä eläviinkuviin ja tanssiin. Hänellä voi olla kavaljeeria ja hän voi viettää yönsä niinkuin hän tahtoo, ilman että kukaan kysyy, missä hän on ollut, tai milloin hän tuli kotiin.

Jotta nyt tehtäisi loppu orjuudesta, on toivottava, että jokainen emäntä antaisi palvelijoilleen vapaata torstai-iltapäiväisin.

VASTAUS MARIA FURUHJELMILLE.

Hufvudstadsbladetissa n:o 54 on rouva Maria Furuhjelm kirjoittanut kirjoituksen otsikolla »Meidän orjattaret». Kirjoituksensa aiheena on palvelijain vapaapäivävaatimus, jota vaatimusta M. F. pitää täysin oikeutettuna ja mahdollisena toteuttaa, joten hän kehoittaakin emäntiä myöntymään palvelijain vaatimukseen.

Mutta samalla on kirjoitus mitä hermostunein hyökkäys koko vapausvaatimusta vastaan. Kirjoitus sinänsä ei oikeastaan ansaitseisi vastausta, mutta toisaalta olen kuullut, että on niitäkin, jotka katselevat asiata yhtä yksipuolisesti kuin M. F., huomaamatta, että asialla on toinenkin puolensa. Niiden varalta pyydän valaista asiaa lyhyesti.

Aiheen kirjoituksensa sanoo M. F. saaneensa palvelijaosastojen emäntä- ja naisyhdistyksille lähetetyissä kirjelmässä käytetystä sanasta »orjuutta» (slaveri) jota sanaa vastaan M. F. polemiseeraa, väittäen että palvelijan asema on nykyaikana niin erinomaisen hyvä, ettei voi tulla kysymykseenkään verrata häntä orjaan. Katselkaamme palvelijan asemata hieman.

Miksi palvelijat eivät voi olla tuntematta erikoista orjuutta asemassaan, riippuu siitä, että palvelijalla on rajaton työpäivä. Hänellä ei ole yhtään järjestettyä säännöllistä vapaa-aikaa; hän voi tosin joskus saada vapaata, mutta se vapaus on aina sattuman varassa ja saadaan sitä vaan erikoisesta pyynnöstä. Ja tuo pyytäminen on vastenmielistä, erittäinkin kun pyytjä huomaa, ettei pyyntöön mielihyvällä suostuta. Useat palvelijat pysyvätkin viikkokausia kotona, kun eivät tahdo pyytää lupaa. Palvelija ei voi koskaan edeltäkäsän sanoa, että silloin ja silloin minä olen vapaa sillä hänen vapautensa on yhtä hyvin emännän mielivalta riippuvainen, kun entisajan orjan. Ja juuri siksi tahtovatkin palvelijat päästä siihen, että tulisi yleisesti käytäntöön vissi viikon päivä palvelijain vapaudelle, sillä vissinä viikon päivänä vapauden antaminen ei käytännössä pitäisi kokdata yhtään enempi vakeuksia kuin sekään, että palvelijat saavat vapaata satunnaisina päivinä, jonka vapauden oikeutettua vaatimusta ei kukaan nykyaikana enää tahtone kieltää.

Todisteeksi nykyajan palvelijain muka hyvästä asemasta tuo M. F. kuvauksen entisajan palvelijain oloista, heidän pitkästä työpäivästään, huonosta ruuastaan ja erittäinkin heidän suuresta tyytyväisyydestään. Mutta onko tarvis mennä näinkään kauvaksi, sillä samanlaatuisia oloja löydämme keskeltä meidän sivistynyttä Helsingiä, sillä muutoksella vain, että aamutunnit ovat siirtyneet iltatunneiksi. Vielä tekee lukemattomat palvelijat Helsingissäkin 16—20 tuntisia työpäiviä, (sillä eroituksella entisyydestä, että nykyään ei nousta ylös, vaan mennään levolle klo 1—2 aikaan aamulla, erittäinkin kahviloissa, ravintoloissa ja yömajoissa palvelevat, vieläpä toisissa yksityisperheissäkin). Vielä on palvelijoilla ruokana yksinomaan ja ainoastaan suolasia silakoita (ei toki muikkuja, ne ovat täällä kalliita), kuorittua maitoa ja soppalihaa. Vielä on pal-

velijoita, joiden palkka ei nouse, jos ottaa huomioon vaatteiden ja jalkineiden kallistumisen, yhtään korkeammalle M. F. mainitsemän summan. Vielä on palvelijoita jotka palvelevat paikoissaan 20—30 vuotta ja nämä »uskolliset» palvelevat yleensä pienemmällä palkalla kun ne, jotka useimmin muuttaa. Kuvauksia nykyajan palvelijan uskollisuudesta isännistöään kohtaan voisien luetella kuinka paljon tahansa, mutta eihän se vaikuta itse järjestelmään. Me puhumme itse järjestelmästä, emme yksityisistä tapauksista.

Huolimatta pienestä palkasta, ankarasta työstä ja huonosta ruuasta, ei entisajan palvelija puhunut orjuudesta, eikä ilmaissut tyytymättömyyttä, sanoi M. F. En todellakaan ymmärrä mistä M. F. on saanut sellaisen käsityksen, siitäkö, että palvelijat eivät silloin perustaneet yhdistyksiä, eivätkä kirjoittaneet sanomalehtiin, vaan että tyytymättömyyttä palvelijain puolelta on ollut kautta vuosisatain, se ilmenee niin lainsäädännössä kuin kirjoituksissa, joista M. F. pitäisi ainakin osittain tietää.

Seuratessa palkkauslain historiaa huomaa, että senaikaiset säädetyt, ehdotellessaan uusia, kiinteämpiä lakimääräyksiä palvelijoille, perustelivat vaatimuksiaan sillä, että palkollisväki on tullut yhä uppiniskaisemmaksi ja vaativaisemmaksi, joten isäntien pitää saada laajempia kuritus- ja pakko-oikeuksia. Eihän liene ilman aihetta erilaisia palkkaustaksoja palvelijoille annettu, joissa taksoissa sanottiin, että säädetyt taksan ylitse ei isäntä saanut maksaa. Kuvaavasti kirjoittaa meidän kirkkoisämme Martti Lutherus aikansa käsityksen palvelijoista, sanoen:

»Maailmassa valitetaan nykyajan palkollisista ja työläisistä, kuinka he ovat tottelemattomia, epärehellisiä ja raakoja; se on Jumalan lähettämä rangaistus meille. Joka päivä saamme me nähdä ja kokea, kuinka epäkohteliaita, ylpeitä, hävittämiä (riettaita) he ovat, vaikka he ovatkin ainoastaan kurjia kerjäläisraukkoja — — — —. Ei kukaan usko enää, että se on Herralle otollinen, joka on uskollinen palveluksessaan, sillä jos he sen uskoisivat, menisivät rengit ja piit ilolla työhönsä ja sanoisivat: minä tahdon kernaasti tehdä kaikki mitä minun isäntäväkeni käskee. Vaan jos ei renki tahdo tehdä työtä, on sitä varten otettava vahva keppi, jolla saa sellaisen selän pehmittää, että kepin jäljet näkyy. Sillä tavalla voidaan uppiniskaisuus poistaa.»

Myöhemmältäkin ajalta voimme esimerkkejä mainita. Niinpä Uudessa Suomettaressa v. 1851, numerossa 40 nimimerkki A. M. kirjoittaa halkean valituksen palvelijain suurista vaatimuksista, lopettaen kirjoituksensa seuraavaan huudahdukseen:

»Lienee syy mikä hyvänsä, mutta jos palvelusväki yhä niin kallistuu kuin kahtena viime vuonna, niin kukaties muutamien vuosien perästä ei kukaan voi palvelijaa pitää».

Erittäin merkillepantava lausunto, joka kuvaa ajan henkeä on se, jonka valtiopäivämies J. Brusila on liittänyt lakivaliokunnan mietintöön v. 1863—1864 valtiopäivillä nykyisin voimassaolevaa palkkauslakia laadittaessa. Silloin kun poistettiin kotikuri aikuisiin palkollisiin nähden. Ja vaikka kotikuri säilytettiin naispalvelijoihin 14 vuoden ja miespalvelijoihin 18 vuoden ikään, niin J. Brusila ei siihen tyytynyt, vaan liitti valiokunnan mietintöön seuraavan vastalauseen:

»Kotikuria tulisi saada käyttää ainakin kunnes palkollinen on saavuttanut 30 vuoden ijän, sillä kokemus on selvästi osoittanut, että ihminen, joka vielä 14 tai 18 vuoden iässä on lapsellinen, ei vielä ymmärrä olla oikeen juonikas ja oikullinen, mutta antaapa ijän kasvaa, niin kasvavat myöskin paheet ja juonikas mieliala lisääntyy aina yhä, kunnes se vanhuuden heikkoudesta masentuu».

Ja ettei J. Brusila edustanut tuota mielipidettä yksinään, selvää erinäisten edustajain lausunnoista asiata eri säädyissä käsiteltäessä.

Eikö nämä kaikki todista, että tyytymättömyyttä ja kapinan henkeä on ollut olemassa, vaikka se ei ole voinut löytää selvää ja yhtenäistä ilmenemismuotoa, mutta se on kytenyt ja kytenyt kunnes se ajan tullen on puhjennut ilmielävänä meidän keskuutemme.

Kun M. F. koskettelee kirjoituksessaan palvelijain muka terveellisiä työoloja ja kunnollisia asuntoja, niin niistäkin jokunen sana.

Onko palvelijan työ terveellistä sentähden, että se tapahtuu herrasväen huoneustoissa? Katsokaamme sitä. Sisäkön työhön kuuluu huoneiden siivoaminen, joka siivous useimmiten pitää tehdä akkunain ollessa auki, vieläpä ristivedossa, käydä huoneesta huoneeseen tomuttamassa, jossa itse saa niellä tomun ensimmäiseksi. Siivota jokaisen jäljeltä vuoteet, ulostusasiat, vaatteet y. m., oli ne sitten millaisessa siivossa tahansa, oli ne sitten tartunnan saastuttamia tai ei. Pestä pyykki, olla koko perheen käskettävänä, juosta kaikkien asialla usein kovalla kiireellä. Keittäjän työ on yhtä epäterveellistä, jos ei epäterveellisempää. Useimmitenhan tapahtuu, että ruuanlaiton aikana ollaan pakoitettuja pitämään ikkunat tai ovet auki. Toisella puolen kuuma hella, toisella raaka ulkoilma. Hikiäinen ruumis jäähtyy vedossa ja kylmässä. Palvelijain on nimittäin pidettävä huolta, ettei ruuankäry tunkeudu sisä-

huoneisiin. Harvat, tuskin kukaan syödessään muistavat ajatella, millaisissa oloissa ruoka on valmistettu.

Entä sitten ne hyvät asunnot. M. F. sanoo, että palvelijalla on usein oma huone. Mutta jos se on osalla palvelijoista, niin mitä se hyödyttää niitä, joilla ei ole? Ja ne, joilla sitä ei ole, ovat enemmistönä. Eikä kaikilla ole kunnollista vuodetta edes keittiössä, vaan saavat, aivan kuten M. F. sanoo ulkotyöläisnaisen tekevän, maata lattialla, vieläpä vaatteet päällä, koska keittiö on kylmä. Tapahtuupa vielä niinkin pahasti, että palvelijain vuodevaatteet säilytetään ulkona joko vinnillä tai jossain ulkokonttorissa, ja saa palvelija ne nostaa sisään vasta nukkumaan mennessään. Kuinka terveellistä tämä on, voi jokainen itseksensä kuvitella. Entä sitten ne hyvät huoneet, joissa palvelija saa M. F. tiedonannon mukaan »polttaa herrasväkensä puita niin paljon kuin hän tahtoo». Että vanhemmissa taloissa ei rakennusjärjestelmässä useimmiten ollut otettu huomioon palvelijan huonetta, on tunnettua. Toisissa taas, joissa palvelijoilla on huone, on se joko läpikäytävä, tai niin pieni ja epä mukava että sitä tuskin huoneen nimellä kannattaa kutsua. Usein menetellään nykyaikana vielä niinkin, että palvelijata varten rakennettu huone otetaan herrasväen itsensä käytettäväksi, ja jotta palvelijoille voitaisi sanoa että heitäkin varten on huone olemassa, on sisustettu ruokakonttorista palvelijoille huone. Se on luonnollisesti ilman uunია, kaikki seinät kylmät. Lämpönsä saa huone keittiöstä. Mutta jos nyt puita säästävä emäntä, joita kaupungissa on paljon, ei annakaan keittiössä enää pitää tulta illallisen laitossa edes kovilla pakasilla, vaan laitetaan illallinen joko kaasulla tai öljykeittiöllä. Hella kun tavallisesti jäähtyy muutamassa tunnissa, niin illalla maatamennessä terveellisen ja puhtaan lämmön sijasta kaasun tai öljyn katku ja kostea höyry täyttää huoneen. Sänkyvaatteet tuntuvat silloin kosteilta, joten kyllä saa pitää vaatteet päällään nukkumaan mennessään. Keittiöt, joissa useimmat palvelijat saavat nukkua, ovat yleensä, kuten tunnettu hyvin vetoisia ja kylmiä, joten suuri osa palvelijoita asuu yhtä huonosti jos ei huonommin kun esimerkiksi mainitut tehtaalaiset.

M. F. sanoo että palvelijalla on hyvä huoneusto, ruoka ja kahvi aivan samoin kuin herrasväellä. No niin, en tahdo kieltää etteikö pienellä osalla sitä olisi, mutta uskallan väittää, ettei sitä liene edes kymmenennellä osalla palvelijoista. Paljon puuttuu siinä suhteessa. Ja väitteeni tueksi vetoan viralliseen tilastoon. Jos palvelijan työ, kuten M. F. sanoo, olisi niin »vaihtelevaa», jos hänen työpaikkansa aina olisi »lämpöisissä huoneissa ja hy-

vässä ilmassa», niin mistä johtuu sitten että palvelijain kuolevaisuus on niin hirvittävän suuri, kun vielä ottaa huomioon että useimmat palvelijat ovat kotoisin maalta, siis tervettä rotua. Mistä johtuu että palvelijan keski-ikä on 20 vuotta alhaisempi kun säätyläisnaisien. Helsingin terveystoimituslautakunnan vuosikertomuksessa v. 1901 ilmenee että vuosien 1882 ja 1892 välillä keski-ikä oli

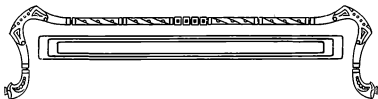
säätyläisnaisilla	59 v.
käsityöläisnaisilla	50 »
työläisnaisilla	47 »
tehtaalaisnaisilla.	43 »
palvelijattarilla	39 »
ompelijattarilla	34 »

Jos M. F. voisi selittää tämän ilmiön, olisimme kiitollisia, koska työläisnaisilla, joihin ulkotyöläisnaiset luettanee, keski-ikä on 8 vuotta enempi ja tehtaalaisnaisillakin, joiden täytyy »seisoa koko päivän yksitoikkoisessa hermoja kuluttavassa työssä, huonossa ilmassa ja korvia särkevässä melussa», keski-ikä on 4 vuotta korkeampi kun palvelijain. Jotain täytyy olla olemassa joka vaikuttaa tuohon suureen kuolevaisuuteen. Ja tähän vaikuttaa se, että palvelijoilla ei ole suojeluslakia, heidät pakoitetaan toisinaan jo 8—10 vuotiaina tekemään rajattoman pitkiä työpäiviä. Usein on asunto ja ravinto niin huono, ettei sitä lapsen terveys kestä enempi kuin aikuisenkaan. Kun siihen vielä lisää ettei palvelijalla ole mitään vapaahetkeä, vaan on hän sidottu paikkaansa yöt päivät, pyhät aret aivan kuten entisajan orja, niin tulos on juuri sellainen kun tilasto osoittaa.

Lopuksi tekee M. F. sangen ilkeän viiltauksen sekä ammattityöläisnaisien että palvelijain vapauden käytöstä. Tähän puoleen en oikeastaan tahdo tällä kertaa puuttua, sillä tämä syytös ei ole uutta siltä taholta, se vaan todistaa kirjoittajansa moraalialia ja vapaa-herrallista katsantokantaa työluokan naisista, joiden itseoikeuteiksi holhoojiksi he ovat oppineet itseään katsomaan. Palvelijat vaatiessaan vapaata, tekevät sen siinä tietoisuudessa, että he vapautensa käytöstä vastaavat ennen kaikkia omalle itselleen, sillä lopullisesti täytyy niin palvelijan kun ammattityöläisenkin omalle itselleen olla edesvastuussa käytöksestään. Sillä kuinka monen palvelijan siveellisyys olisi turvattu emäntien valvomisella, jos ei palvelijoissa itessään olisi siveellistä tarmoa taistella ei ainoastaan ulkoapäin tulevia, vaan myöskin isännistön puolelta asetettuja

siveellisiä vaaroja vastaan. Yleensä ei enempi ammattityöläiset
kun palvelijatkaan ole niin huonoja kuin porvarisnaiset yleensä
väittävät, vaikka heidän kiusauksensa ovatkin monta kertaa suu-
remmat kuin uskotaan».

Palvelijattarien marssi.

Omistettu Kööpenhaminaan palvelijaturyhdistykselle.

*Tule, sisko, ja auttava kätesi suo,
jalo meillä on pyrkinyt, määrää!
Me tahdomme katkoa kahlehet nuo,
joit' asetti kohtalo väärä.
Työn kunhan nostamme arvoonsa,
on kunnia palvelella.*

*Me kauvan juhtina raadoimme,
niin kauvan kahlehet kesti,
Ja alttiut hirmuvallalle
meitä vapaaksi käymästä esti.
Vain lepoa joskus rahtunen
oli paljon se orjillen.*

*Tosin kättä me tiukasti puistimme
ja harmista kuohui mieli.
Mut vai! — Ei heikoille viisasta se,
siks' hilliten talttui kieli.
— Moni mykkänä taipui orjuuteen,
meni hautahan hiljalleen.*

*Me yksin oommekin heikkoja,
on toivoton silloin työmme.
Mut kunhan kuljemme joukolla
on loppuva musta yömmē.
Ylös siis, jo siskot rientäkää,
on kaunista pyrintö tää!*

*Hyve kärsimys on. Sitä ihmisten
toki ei sovi väärinkäyttää.
Ylös taistelehon ees' oikeuden,
riivit taajoiks' tahdomme täyttää.
Tule sisko ja kätesi aultava suo,
tule lippumme liehuvan luo!*

*Tää taistelo valohon, onnehen vie
kodin naiset Pohjoismailla.
Kun kaikille aukee vapauden tie,
elinehtoja kenkään ei vailla,
tuhat kahletta silloin katkeaa.
— Ylös tahdomme ponnistaa!*

*Ja tieto, taito ja valistus
on määränä palvelijoitten.
Työ kunniahan, se vaatimus,
sitä turhaksi väittääkö voitte?
— Mut sortajat työtämme ehkäisee,
siks' joukkomme taisteleē. —*

*Näin nuorille kuuluu käsky uus:
te seiskäätte vain omin jaloin,
ja tehkää min vaativi velvollisuus
teil' ei enää antipaloin
saa kohdella kenkään. — Siskot näin
me riennämme eteenpäin.*

*Ja vapaus hyödyksi käyttäkää,
kehitykseksi henkenne voiman!
Pois turhuus, mitätön häly jää,
mi on aiheena pilkan ja soiman.
Meiss' eläköön kunto ja vakavuus
ja hartahin toveruus!*

*Ja sisko kun työssä sä harmenet
kodin laitamme lempeän, soman!
Elon iltasi hetket herttaiset
luona lieden lämpimän, oman
sinä vietät sointuja sydämen
sulorauhassa kuunnellen! --*

*Siis siskot te kuulkaa laulelma,
miten ihana vastaamme soittaa.
--- Ylös lippu sä liehu korkeella,
jo sorretun oikeus koittaa. ---
Käsi kättä vankasti puristakoon,
rivit sankkoina taisteleon!*

Suomensi

Hilja Liinamaa.

